

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

/// Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 7.

ÅREN

1886—1890.

VERMLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.

I afseende å länets *egovidd* har under ifrågavarande femårsperiod någon förändring icke egt rum. Länet omfattar således fortfarande, jemte en obetydlig del af Äppelbo socken i Dalarne, som jemlikt kungl. brefven den 18 juli 1805 och den 25 november 1806 såväl i administrativt och ecklesiastikt som i judicielt hänseende öfverflyttades till Rämmens socken och Fernebo härad i Vermland, hela landskapet Vermland, med undantag af Karl-skoga bergslag. Länets areal är således oförändrad, eller 166·523 kvadratmil, deraf 152·727 kvadratmil fastland.

Länets städer, Karlstad, Kristinehamn och Filipstad, stå fortfarande under egen jurisdiktion. Den *judiciela indelningen* å landet är oförändrad, och finnas följaktligen inom länet sju domsagor, nemligen: Öster-Sysslets, omfattande Fernebo, Visnums, Ölme och Väse härad, af hvilka de tre sistnämnda hafva gemensam tingstad i Kristinehamn; Mellan-Sysslets: Karlstads, Grums och Kils härad med gemensam tingstad i Karlstad; Söder-Sysslets: Gillbergs och Näs härad; Nordmarks: Nordmarks härad; Jösse: Jösse härad; Fryksdals: Fryksdals härads öfre och nedre tingslag; och Elfdals: Elfdals härads öfre och nedre tingslag samt Nyeds härad.

Den *administrativa indelningen* har icke utgjort föremål för någon ytterligare reglering, och är således länet fortfarande deladt i 14 härad, 7 fögderier och 19 länsmansdistrikt, sålunda att:

Öster-Sysslets fögderi omfattar Fernebo, Visnums, Ölme, Väse och Nyeds härad, af hvilka Fernebo och Visnums bilda hvar sitt, Nyeds jemte Alsters socken i Väse härad ett samt Ölme och återstoden af Väse härad ett länsmansdistrikt;

Mellan-Sysslets fögderi: Karlstads, Kils och Grums härad, som hvartdera bilda ett länsmansdistrikt;

Söder-Sysslets fögderi: Gillbergs och Näs härad, med en länsman i hvartdera häradet;

Nordmarks fögderi: Nordmarks härad, som är deladt i två länsmansdistrikt, det nedre bestående af Silleruds, Blomskogs, Trankils och Silbodals socknar, det öfre af Holmedals, Vestra Fogelviks, Töcksmarks, Östervallskogs, Karlanda, Skillingemarks och Jernskogs socknar;

Jösse fögderi: Jösse härad, som likaledes är deladt i två länsmansdistrikt, omfattande, det vestra socknarne Köla, Eda, Ny och Gunnarskog jemte Bogens kapell, och det östra socknarne Arvika, med undantag af Arvika köping, der särskild af

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-38.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Invånare.....	3.
3. Näringar.....	5.
Tab. A. Jemförelse mellan den af Statistiska Centralbyrån på grund af länsmännens årsväxtrapporter och af Hushållningssällskapet i uppgifter till jordbruksstatistiken beräknade skörd i hektoliter af säd och potatis för åren 1886-1890.....	6.
Tab. B. De allmänna skogarnes i Vermlands län areal år 1890.....	11.
Tab. C. Å de allmänna skogarne afverkadt virke åren 1886-1890.....	12.
Tab. D. Influgna skogsmedel åren 1886-1890.....	12.
Tab. E. Vunnen malm i Vermlands län grufvefält åren 1886-1890...	14-15.
Tab. F. Tillverkningsbelopp och kolåtgång vid hyttorna i Vermlands län åren 1886-1890.....	16.
Tab. G. Smältstyckes- och stångjärnstillverkningen i Vermlands län åren 1886-1890.....	17.
Tab. H. Tillverkning af bessemer- och martinmetall i Vermlands län åren 1886-1890.....	17.
Tab. I. Tillverkning af jern- och stålmanufaktur i Vermlands län åren 1886-1890.....	18.
Tab. K. Gjutgodstillverkningen i Vermlands län åren 1886-1890.....	18.
Tab. L. Antalet arbetare vid bergverken i Vermlands län åren 1886-1890.....	18.
4. Kommunikationsanstalter och varuutbyten.....	20.
Tab. M. Jernvägstrafik åren 1886-1890.....	22.
Tab. N. Venerns seglationsfonds inkomster och utgifter under åren 1886-1890.....	22.
Tab. O. Till Karlstad från utrikes ort införda hufvudsakliga varor åren 1886-1890.....	25.
Tab. P. Trafik och inkomster vid Karlstads hamn och kanal åren 1886-1890.....	25.
Tab. Q. Trafik och inkomster vid Kristinehamns hamn åren 1886-1890.....	25.
Tab. R. Trafiken på Forshaga kanal åren 1886-1890.....	26.
Tab. S. Försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker i Vermlands län femårsperioden 1886-1890.....	26.
Tab. T. Laga skiften och andra landtmäteriförrättningar i Vermlands län åren 1886-1890.....	27.
Tab. U. Det allmänna skiftesverkets ställning i Vermlands län den 31 december 1890.....	27.
Tab. V. Folkskoleväsendet kontraktvis inom Vermlands län vid 1890 års slut.....	30.

	Sid.
4. Kommunikationsanstalter och varuutbyten (forts.)	
Tab. X. Från landtränteriet af statsmedel utbetalda lönetillskott åt lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor inom Vermlands län åren 1886-1890.....	31.
Tab. Y. Sparbankernas i Vermlands län verksamhet åren 1886-1890.	34.
Tab. Z. Hos socknarne den 31 december 1890 inestående gåfvomedel samt år 1890 utlemnade odlingslån.....	35.
Tab. Å. Å lasaretten och sjukhusen i Vermlands län vårdade sjuke, antalet underhållsdagar och kostnaderna för den egentliga sjukvården åren 1886-1889.....	36
Tab. Ä. Lasarettens och sjukhusens i Vermlands län utgifter för sjukvården åren 1886-1890.....	37.
Tabellbilagor	39-55.
Tab. 1. Folkmängden i Vermlands län åren 1886-1890.....	39.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Vermlands län åren 1886-1890.	40.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Vermlands län år 1890.....	41.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Vermlands län år 1890.....	42.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Vermlands län år 1890.....	42.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande magters undersåtar, i Vermlands län år 1890.....	46.
Tab. 7. Brandförsäkringsinrättningarnes verksamhet, i Vermlands län åren 1886-1890.....	48.
Tab. 8. Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar i Vermlands län år 1890.....	50.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

/// Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 7.

ÅREN

1886—1890.

VERMLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.

I afseende å länets *egovidd* har under ifrågavarande femårsperiod någon förändring icke egt rum. Länet omfattar således fortfarande, jemte en obetydlig del af Äppelbo socken i Dalarne, som jemlikt kungl. brefven den 18 juli 1805 och den 25 november 1806 såväl i administrativt och ecklesiastikt som i judicielt hänseende öfverflyttades till Rämmens socken och Fernebo härad i Vermland, hela landskapet Vermland, med undantag af Karlskoga bergslag. Länets areal är således oförändrad, eller 166·523 kvadratmil, deraf 152·727 kvadratmil fastland.

Länets städer, Karlstad, Kristinehamn och Filipstad, stå fortfarande under egen jurisdiktion. Den *judiciela indelningen* å landet är oförändrad, och finnas följaktligen inom länet sju domsagor, nemligen: Öster-Sysslets, omfattande Fernebo, Visnums, Ölme och Väse härad, af hvilka de tre sistnämnda hafva gemensam tingstad i Kristinehamn; Mellan-Sysslets: Karlstads, Grums och Kils härad med gemensam tingstad i Karlstad; Söder-Sysslets: Gillbergs och Näs härad; Nordmarks: Nordmarks härad; Jösse: Jösse härad; Fryksdals: Fryksdals härads öfre och nedre tingslag; och Elfdals: Elfdals härads öfre och nedre tingslag samt Nyeds härad.

Den *administrativa indelningen* har icke utgjort föremål för någon ytterligare reglering, och är således länet fortfarande deladt i 14 härad, 7 fögderier och 19 länsmansdistrikt, sålunda att:

Öster-Sysslets fögderi omfattar Fernebo, Visnums, Ölme, Väse och Nyeds härad, af hvilka Fernebo och Visnums bilda hvar sitt, Nyeds jemte Alsters socken i Väse härad ett samt Ölme och återstoden af Väse härad ett länsmansdistrikt;

Mellan-Sysslets fögderi: Karlstads, Kils och Grums härad, som hvartdera bilda ett länsmansdistrikt;

Söder-Sysslets fögderi: Gillbergs och Näs härad, med en länsman i hvartdera häradet;

Nordmarks fögderi: Nordmarks härad, som är deladt i två länsmansdistrikt, det nedre bestående af Silleruds, Blomskogs, Trankils och Silbodals socknar, det öfre af Holmedals, Vestra Fogelviks, Töcksmarks, Östervallskogs, Karlanda, Skillingemarks och Jernskogs socknar;

Jösse fögderi: Jösse härad, som likaledes är deladt i två länsmansdistrikt, omfattande, det vestra socknarne Köla, Eda, Ny och Gunnarskog jemte Bogens kapell, och det östra socknarne Arvika, med undantag af Arvika köping, der särskild af

Herr Justitiekanslern förordnad fiskal är anställd, samt Elgå, Brunskog, Mangskog och Boda;

Fryksdals fögderi: Fryksdals härad med tre länsmansdistrikt, af hvilka två i häradets nedre tingslag med Frykensjöarne till gräns, och ett i öfre tingslaget; samt

Elfdals fögderi: Elfdals härad, deladt i tre länsmansdistrikt, af hvilka ett sammanfaller med häradets nedre tingslag, ett omfattar Norra Ny och Dalby socknar och ett Norra Finnskoga kapell, Södra Finnskoga socken och Nyskoga kapell.

Beträffande den kyrkliga indelningen har under femårsperioden ingen förändring egt rum. Länet är således fortfarande fördeladt i 9 kontrakt, 44 pastorat och 91 socknar. Till Visnums kontrakt höra tvenne pastorat i Örebro län, nemligen Karlskoga och Bjurtjärn. Blomskogs pastorat omfattar, utom Blomskogs och Trankils socknar i Vermlands län, äfven Torrskogs och Vårviks socknar i Elfsborgs län. Södra Råda i Visnums härad af Karlstads stift är annex till Amnehärads pastorat i Skara stift och Skaraborgs län.

På sätt i senaste femårsberättelsen omförmäles, skall Ekshärads pastorat delas i två konsistoriela gäll, bestående det ena af Ekshärads församling och det andra af Norra Råda och Sunnemo församlingar med Gustaf Adolfs kapell. Då emellertid de boställen, som det åligger församlingarne att inköpa och bygga för kyrkoherde i Norra Råda samt komminister i Ekshärad och kapellpredikant i Gustaf Adolf, ännu icke äro anskaffade, derförinnan regleringen icke må gå i verkställighet, torde dermed ännu flere år komma att dröja.

Med delningen af Sunne socken i tvenne gäll, hvarom Eders Kungl. Maj:t vid regleringen af Sunne gamla pastorat, som utom nämnda socken omfattade Östra och Vestra Emterviks samt Gräsmarks och Lysviks socknar, förordnat, har församlingen erhållit anstånd till den 1 maj 1893; men då, så vidt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har sig bekant, någon allvarligare åtgärd för delningens bringande till verkställighet icke ännu blifvit vidtagen, torde församlingen hafva för afsigt att hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet anhålla om förlängd anståndstid.

Utom hvad här förut i fråga om de kyrkliga förhållandena blifvit anfördt, är beträffande de i senaste femårsberättelse med hänseende till länets särskilda indelningar i öfrigt anmärkta *oregelbundenheter* nu att förmåla: Genom nådigt bref den 9 december 1887 har Eders Kungl. Maj:t förordnat, att hemmanen Forsnäs, $\frac{1}{2}$ mantal, och Forsnästorp, $\frac{1}{4}$ mantal, skola med 1889 års ingång i kyrkligt och kommunalt hänseende samt i jordeboken öfverflyttas från Sunnemo till Ransätters socken samt i följd häraf förläggas från Elfdals härad, detta härads nedre tingslags länsmansdistrikt samt Elfdals och Nyeds domsaga till Kils härad, samma härads länsmansdistrikt samt Mellan-Sysslets fögderi, tingslag och domsaga, dock att dels då gällande vägdelningar fortfarande skulle lända till efterrättelse, intill dess ändring deri af annan anledning kunde varda vidtagen, och dels dåvarande presterskap och kyrkobetjening i Sunnemo socken fortfarande, intill dess den af Eders Kungl. Maj:t den 13 april 1888 beslutade delning af Ekshärads pastorat, dit Sunnemo socken hörde, träder i verket, ega åtnjuta de till dem från ifrågasvarande hemman utgående löneförmåner. Likaledes har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 30 juli 1890 förordnat, att med innevarande års ingång den till Elfsborgs län och Tössbo

härad hörande, i jordeboken under benämning Dalboredden upptagna, af hemman om $9\frac{1}{8}$ mantal bestående del af Svanskogs socken skall öfverflyttas från Elfsborgs län och Tössbo härad till Vermlands län och Gillbergs härad samt till följd deraf förläggas från Tössbo härads länsmansdistrikt, Vedbo fögderi, Tössbo tingslag och Tössbo och Vedbo domsaga till Gillbergs härads länsmansdistrikt, Söder-Sysslets fögderi, Gillbergs tingslag och Söder-Sysslets domsaga; dock med förbehåll att den ifrågasvarande hemman då åliggande väg- och brobyggnadsskyldighet fortfarande utgöres i enlighet med gällande vägdelning, intill dess ändring deri af annan anledning kan varda föreskrifven. Deremot kvarstå hemmanen Stora Norane, 1 mantal, Grinsby, $\frac{1}{4}$ mantal, Humletorp, $\frac{1}{4}$ mantal, Fjellarne, $\frac{1}{8}$ mantal, och Sandtegen, $\frac{1}{4}$ mantal, fortfarande såsom roterade till Vestgöta-Dals regemente och hafva väghållningsskyldighet inom Tössbo härad af Elfsborgs län, ehuru de i allt öfrigt sedan år 1814 tillhört Silleruds socken.

Jemlikt justeringsdirektörens skrifvelse den 20 juni 1884 fördelas länet numera i tvenne *justeringsdistrikt*, omfattande det ena Karlstads och Grums härad, Kils härad med undantag af Ransätters socken, Näs, Gillbergs och Nordmarks härad, Eda, Köla, Ny, Arvika och Elgå socknar af Jösse härad samt Väse, Ölme och Visnums härad jemte städerna Karlstad och Kristinehamn; och det andra Fernebo, Nyeds och Elfdals härad, Ransätters socken af Kils härad, Fryksdals härad samt återstoden af Jösse härad och staden Filipstad.

Sjömanshuset i Karlstad omfattar fortfarande Vermlands län och Dalsland.

Länet lyder under *Vestra bergmästaredistriktet*, som derjemte omfattar Elfsborgs samt Göteborgs och Bohus län. Bergmästaren har sin station i Filipstad.

Enligt senaste femårsberättelse omfattar *Karlstads tullkamaredistrikt* alla stränder och hamnar vid Venern, som icke höra till Vestergötland. Utom de tullstationer vid riksgränsen, som förut hörde till detta distrikt, nemligen Grundforsen och Flötningen i Dalarne, samt Hån, Charlottenberg, Röjdåfors och Djekneliden i Vermland, hafva jemlikt kungl. brefven till Kungl. Generaltullstyrelsen den 1 mars och den 28 juni 1889 nya dylika stationer inrättats vid Väng i Vestra Fogelviks socken, Grunnerud i Trankils socken, Rommenäs i Östervallskogs socken och Mitandersfors i Bogens kapell.

I afseende å de allmänna *skogarnes förvaltning* var länet, som tillhör Bergslagsdistriktet, vid periodens slut deladt i fyra revir, nemligen:

Karlstads revir, omfattande Fernebo, Nyeds, Visnums, Ölme, Väse, Karlstads och Grums härad;

Arvika revir: Nordmarks, Gillbergs och Näs härad samt socknarne Köla, Eda, Ny, Gunnarskog, Arvika och Elgå jemte Bogens kapell i Jösse härad;

Elfdals revir: Elfdals härads öfre och nedre tingslag; och

Fryksdals revir: Fryksdals härads öfre och nedre tingslag, Kils härad samt socknarne Brunskog, Mangskog och Boda i Jösse härad.

Genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Kungl. Domänstyrelsen den 29 november 1889 är emellertid föreskrifvet, att, när derför då förefintligt hinder upphörde, Fryksdals revir skall indragas och Fryksdals härads öfre och nedre tingslag förenas med Karlstads revir, derifrån Fernebo härad skulle för-

flyttas till Elfdals revir, samt socknarne Brunskog, Mangskog och Boda i Jösse härad förenas med Arvika revir. Denna reglering har innevarande år gått i verkställighet.

I afseende å länets *provinsialläkaredistrikt* har under femårsperioden ingen förändring egt rum. Inom länet finnas således fortfarande nio sådana distrikt, hvilka omfatta:

Karlstads distrikt: Karlstads, Kils, Grums och Väse härad, med station i Karlstad;

Filipstads distrikt: Fernebo och Nyeds härad samt Elfdals härads nedre tingslag, med station i Filipstad;

Nedre Fryksdals distrikt: Fryksdals härads nedre tingslag, med station vid Sundsvik (Sunne);

Öfre Fryksdals distrikt: Fryksdals härads öfre tingslag, med station i Torsby;

Dalby distrikt: Elfdals härads öfre tingslag, med station i Dalby;

Silbodals distrikt: Nordmarks härad, med station i Årjeng;

Näs distrikt: Näs härad, med station i Seffle;

Arvika distrikt: Jösse och Gillbergs härad, med station i Arvika; och

Visnums (Kristinehamns) distrikt: Visnums och Ölme härad, med station vid Vermlands-Säby, dock att, sedan läkarebostaden vid Säby den 9 sistlidne augusti genom vådeld nedbrunnit. läkaren tillsvidare är stationerad i Kristinehamn.

Härförutom finnas i länet anställda tre distriktsläkare, stationerade en i Arvika köping, en i Gillberga socken och en vid Uddeholm i Norra Råda socken. De två förstnämnda aflönas af respektive kommuner, men distriktsläkaren i Uddeholm af Uddeholms bolag. Denne senare äfvensom distriktsläkaren i Gillberga hafva åt sig upplåtna bostadsboställen.

I afseende å dessa läkares tjänstgöringsområde är för läkaren vid Uddeholm Elfdals nedre tingslag anvisadt såsom distrikt, för läkaren i Arvika Arvika provinsialläkaredistrikt, men för läkaren i Gillberga ingenting i det afseendet närmare bestämdt;

dock anses Gillberga, Långseruds och Stafnäs socknar, hvilka lemna bidrag till den för läkaren bestämda årliga lönen, utgöra hans egentliga verksamhetsområde.

Länets indelning i *veterinärdistrikt* är oförändrad sedan föregående berättelse afgafs. Inom länet finnas således anställda tvenne länsveterinärer med aflöning af staten och tio distriktsveterinärer, som aflönas af landstinget. Af länsveterinärerne är en stationerad i Karlstad och en vid Torsby i Fryksdals härads öfre tingslag.

Apotek och medikamentsförråd finnas fortfarande följande: apotek i Karlstad, Kristinehamn, Filipstad, Näs (Seffle), Dalby, Arvika, Årjeng, Öfre Fryksdalen (Torsby) samt filialapotek i Sunne under Karlstads apotek och medikamentsförråd vid Uddeholm under samma apotek, i Gillberga under Seffle och i Visnum under apoteket i Karlskoga.

För beredande af en tillförlitligare kännedom om länets naturbeskaffenhet hafva länets landsting och hushållningssällskap, på sätt i senaste femårsberättelse finnes omförmäldt, förenat sig om att bestrida kostnaden för gradering, tryckning och utgifning häradsvis af *Ekonomiska Kartverkets kartor*. Af dessa hafva under femårsperioden fullständigt utkommit kartor öfver Karlstads, Väse, Ölme, Visnums, Nyeds, Grums, Kils, Näs, Gillberga och Jösse härad. Den spridning, dessa kartor vunnit inom orterna, har tillräckligt ådagalagt det intresse, som förestafvat landstingets och hushållningssällskapets berörda beslut.

Generalstabens topografiska afdelning har under femårsperioden fortfarande varit sysselsatt med arbeten inom de flesta delar af länet, så att dessa arbeten, i hvad de afse Vermlands län, snart torde hinna att afslutas.

I afseende å länets *allmänna naturbeskaffenhet* innehåller i öfrigt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes senaste femårsberättelse en så fullständig beskrifning, att dervid nu icke finnes något att tillägga.

2. Invånare.

Bilagda **tabell 1** lemna redogörelse för *folkmängden* inom länet enligt såväl presterskapets uppgifter som mantalslängderna. Den betydliga skiljaktighet, som tillföre förekommitt emellan kyrkoböckernas och mantalslängdernas folkmängdsuppgifter, har numera nedgått till en obetydlighet, hvilken till en icke ringa del torde förklaras af de förändringar, som efter mantalskrifningarne måste företagas, vare sig i kyrkoböckerna eller mantalslängderna.

En oafbrutet fortgående minskning af folkmängden på landet är det beklagansvärda faktum, som ifrågavarande tabell ådagalägger, hvaremot folkmängden i länets städer, om än obetydligt, dock stadigt ökats. Då det årliga nativitetsöfverskottet, på sätt här nedan skall visas, icke är obetydligt, men utvandringen, hufvudsakligen till Amerika, fortfarande är ganska betydlig, lär deruti, jemte utflyttning till andra orter inom riket, få sökas anledningen till folkminskningen å landet. Den omständighet, att emigrationen under de två sista åren af förra femårsperioden befanns vara i icke ringa aftagande, gaf Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anledning uttala den förhoppning, att fullt normala förhållanden i detta hänseende kunde

vara att förvänta. Att denna förhoppning emellertid icke gått i fullbordan, visar sig af nedanstående tabell, som jemväl innehåller uppgift å antalet födde och döde, hvaremot i saknad af därför erforderligt material redogörelse för ut- och inflyttningar till och från andra orter i riket ej kan deri meddelas:

År.	Emigranter till				Födde.	Döde.	Nativitetsöfverskott.
	Nordamerika.	Norge.	Andra utrikes orter.	Summa.			
1886.....	2,502	310	28	2,840	6,565	3,610	2,955
1887.....	4,124	285	27	4,436	6,896	3,833	3,063
1888.....	4,188	275	37	4,500	6,231	3,680	2,551
1889.....	2,132	288	124	2,544	5,986	3,607	2,379
1890.....	2,108	354	31	2,493	6,409	3,626	2,783
Summa	15,054	1,512	247	16,813	32,087	18,336	13,751

Orsakerna till den fortgående eller något ökade emigrationen till Amerika torde hufvudsakligen vara desamma, som i

föregående femårsberättelser omförmålas. Härvid får dock icke förglömmas den omständighet, att förut till Amerika emigrerade vermländingar, af hvilka icke så få genom träget arbete och försakelse, hvarvid den vermländska allmogen icke är ovan, lyckats tillvinna sig en jmförelsevis god ekonomisk ställning, genom bref och förespeglingar om lyckligare förhållanden der än i fäderneslandet, uppmana hemmavarande anförvandter och vänner att följa brefskrifvarnes exempel och i det lofprisade Amerika söka bereda sig en lyckligare ställning. Motiven till dessa uppmaningar, som ofta nog åtföljas af biljetter för resan, må nu bero af egennytta eller en innerlig önskan att samla omkring sig allt flere landsmän, verkningarne deraf hafva emellertid visat sig vara ganska omfattande.

Då tabellen 1 upptager folkmängden i sin helhet för landet och särskildt för städerna, men det kan vara af intresse att erhålla kännedom om folkmängdsförhållandena äfven fögderivis, vill Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, i likhet med hvad i föregående berättelser skett, lemna en jmförelse efter mantalslängderna öfver folkmängden fögderivis och hvarje stad vid slutet af förra och nu ifrågavarande period.

	Vid slutet af år		Tillväxt under perioden.	Minskning under perioden.
	1885.	1890.		
<i>Å landsbygden:</i>				
Öster-Sysslets fögderi.....	50,438	48,047	—	2,391
Mellan-Sysslets ».....	36,806	36,376	—	430
Söder-Sysslets ».....	30,996	29,948	—	1,048
Nordmarks ».....	22,551	22,483	—	68
Jösse ».....	33,235	32,198	—	1,037
Elfdals ».....	29,331	28,817	—	514
Fryksdals ».....	40,021	38,060	—	1,961
<i>I städerna:</i>				
Karlstad.....	7,993	8,592	599	—
Kristinehamn.....	5,598	5,878	280	—
Filipstad.....	3,043	3,209	166	—
Summa	260,012	253,608	1,045	7,449
Alltså minskning utöfver tillväxt...	—	6,404	—	—

Uti sin femårsberättelse för åren 1866—1870 yttrade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, att det vermländska folklynnnet företedde, liksom den yttre naturen, stora skiljaktigheter, beroende på de näringskällor och hufvudsakliga sysselsättningar, hvarvid befolkningen uppfödtes och hvarifrån den hemtade tillgångar för sitt lifsuppehälle. Så vore det sedan äldre tider tillbaka hos allmogen i vissa trakter vanligt, att den manliga befolkningen på andra orter inom riket sökte sig arbetsförtjenst, en del sommartiden medelst biträde vid flottning, timring, snickeri- och stembrytningsarbeten, samt en annan del vintertiden med utdrifning af timmer, särdeles i de norrländska skogarna. Dessa utvandrare återkommo dock vanligen på bestämda tider, ofta med icke obetydliga besparingar, men dessa syntes dock icke grundlägga något varaktigt ekonomiskt välstånd, utan åtgå till uppehälle åt hemmavarande hustru och minderåriga barn, som af det inskränkta och vanvårdade jordbruket icke egde tillräcklig bergning. Klagan förspordes väl öfver det skadliga inflytandet i moraliskt hänseende, som detta lefnadssätt

medförde, och den föreställningen, att det äfven i ekonomiskt afseende skulle vara förmånligare om folkets bästa arbetskrafter, i stället för att förlösas på långa vandringar och ett vanskligt sökande efter en i allt fall osäker arbetsförtjenst, egnades åt förbättring af det egna jordbruket och någon nyttig husslöjd i hembygden, började väl att vinna något insteg, men de gamla lefnadsvanorna och den i folklynnnet fastvuxna tron, att hvad till lifvets uppehälle erfordrades lättare å andra orter förvärfvades, troddes dock länge komma att utgöra hinder för en allmän öfvergång till en bättre och i alla hänseenden sundare verksamhet. Detta gälde hufvudsakligen befolkningen inom Fryksdals härad och till en del äfven inom Elfdals och Nordmarks härad, men icke bergslagen ej heller de delar af länet, der åkerbruket utgjorde det hufvudsakliga näringsmedlet.

Hvad sålunda för tjugo år sedan blifvit yttradt om den hos en del vermländingar så att säga nedärfda benägenhet att å främmande orter söka arbetsförtjenst, eger fortfarande full giltighet, och kronofogden i Fryksdals fögderi förmåler, att detta sökande efter arbete å mer eller mindre aflägsna orter snarare till- än aftagit, och på senare tiden hafva, enligt hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande försport, arbetssökande vermländingar, som tillföre vanligen styrt kosan till »norden», begifvit sig äfven till sydligare trakter, der någon betydligare timmerdrifning förekommit.

Några epidemier af mera allmän utbredning hafva icke under femårsperioden hemsökt länet. Difteri har visserligen under denna tid varit ihärdigt gängse inom Nordmarks härad och äfven i gränsorterna intill Norge inom Fryksdals fögderi, men någon afsevärd större dödlighet har deraf lyckligtvis icke varit följden.

Inom det religiösa området framträder fortfarande mycken rörlighet. Bönhus finnas i de flesta orter inom länet, der den närboende allmogen talrikt samlas för att åhöra föredrag af kringresande talare. Baptister och baptistiskt sinnade lära å några orter vara rätt talrika och vålla mycket obehag inom de församlingar, der de uppehålla sig. Äfven s. k. Waldenströmianare lära finnas inom länet till ett ej ringa antal. Endast metodistepiskopalkyrkan har bildat af Eders Kungl. Maj:ts auktoriserade församlingar, och sådana finnas nu i Karlstad, Kristinehamn, Filipstad, Rudskoga, Seffle, Edsvalla och Ransäter. Frälsningsarmén har under ifrågavarande tid inryckt i länet, men det oväsende, som dess första uppträdande framkallade, har allestädes lagt sig, och tillslutningen till armén torde, åtminstone på landet, icke vara synnerligen betydlig.

Af de inkomna berättelserna framgår emellertid, att de skismatiska rörelserna framkallat större lifaktighet i religiösa frågor samt i många hänseenden, särdeles i fråga om nykterhet, medfört goda verkningar.

På sätt i nästföregående femårsberättelse finnes omförmåldt, förekommer inom Vermilands län »verklig folkdrägt» endast inom Norra Ny och Dalby socknar i Elfdals härad. Antalet af dem, som bibehålla denna drägt, minskas dock årligen och torde med den äldre generationen aldeles försvinna. I öfrigt användas till beklädnaden i allmänhet inköpta materialier, som erhållas för billigt pris i de flesta handelsbodas på landet. Dessutom tillhandahållas numera å de flesta marknader och större torgdagar färdiggjorda kläder, som till jmförelsevis ringa pris vinna stark åtgång, i synnerhet kappor för den qvinliga befolkningen. Oak-

tadt både landstinget och hushållningssällskapet göra uppoffringar för att frambringa en nyttig husslöjd på landet, torde dock dermed ännu föga hafva vunnits för tillverkning i hemmen af materialier till beklädnaden.

Hvad allmogens föda beträffar, gäller fortfarande hufvudsakligen, hvad derom i föregående berättelser blifvit yttradt, med det tillägg att anspråket på ett allt bättre kosthåll otvifvelaktigt är, synnerligen hos den tjänande klassen, i tilltagande. Kaffe förtäres i hvarje stuga och förbrukningen af öl skall, enligt enstämiga uppgifter, årligen ökas, hvaremot bränvinsupandet skall vara i märkbart aftagande. Användningen af tobak och snus företer ingenting annat anmärkningsvärdt, än att på några få orter äfven qvinnorna hängifva sig åt njutningen att röka tobak.

I afseende å byggnadssättet förmärkes ett sakta framåtskridande, i det att vid uppförandet af nya byggnader större omsorg deråt egnas för åstadkommande af sunda och bekväma bostäder och äfven vid ladugårdsbyggnader iakttagas mera tidsenliga anordningar. De i Finnmarkerna förr allmänt brukliga finnstugorna lära alltmera få lemna plats för ordentliga byggnader, eller s. k. svenskstugor.

Skarpskytteörelsen är fortfarande ganska liflig. Af de i senaste berättelsen uppräknade skyttegillen har Alsters förenat sig med Karlstads till ett gemensamt skyttegille och det i Hagfors har icke anmält sig till erhållande af statsanslag och således antagligen upplöst sig. Öfriga i berättelsen omnämnda gillen fortgå med sin verksamhet, nemligen Karlstads, Nyeds och Elfsbacka, Nordmarks sockens, Eda sockens, Vestra Vermlands, Arvika, Nedre Ulleruds, Jösse härads, Millesviks, Eskilsäters, Seffle köpings, Visnums, Skillingemarks och Ransäters, för hvilka Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt reglementen. Under nu ifrågavarande femårsperiod hafva reglementen fastställts för ytterligare följande skyttegillen, nemligen Brattfors, Filipstads, Gillberga, Grafva, Gunnarskogs, Kristinehamns, Lenartarsfors, Nysunds-Rudskoga, Stafnäs, Öfre Ulleruds och Östra Fogelviks. Tvenne s. k. skarpskytteföreningar, nemligen Jernskogs och Väse, kvarstå ännu och utöfva sin verksamhet efter den gamla ordningen.

Till länets skarpskytteföreningar och skyttegillen hafva under femårsperioden tilldelats följande statsanslag:

År.	Till ammunition, premier m. m.	Till länsstäfning.		Summa kronor.
		Premier.	Anordning.	
1886	6,303	2,101	400	8,804
1887	6,048	2,016	400	8,464
1888	1,591	1,591	400	3,582
1889	1,651	1,651	400	3,702
1890	1,338	1,338	300	2,976
Summa kronor	16,931	8,697	1,900	27,528

Oaktadt antalet skyttegillen under femårsperioden vunnit stor tillökning, hafva likväl de tilldelade statsanslagen, enligt

hvad förestående tabell utvisar, under sista året nedgått till föga öfver en fjerdedel af hvad under första året beviljades. Att riksdagen nedsatt det till skarpskytteväsendets utveckling tillförene beviljade anslag, under det intresset för skjutskicklighetens utbredning visat sig vara i tilltagande, är rätt mycket att beklaga.

Beträffande det ekonomiska tillståndet torde derom fortfarande hufvudsakligen gälla, hvad derom i föregående berättelse blifvit yttradt. Ingen allmännare missväxt har under femårsperioden inträffat, utan hafva skördarne i allmänhet varit fullt tillfredsställande, så att den jordbrukande befolkningens förnögenhetsvilkor kunna anses hafva i någon mån förbättrats. Hvad åter de stora industrierna, trävaru- och jernverksrörelsen, angår, torde, om ock konjunkturerna för dem något förbättrats, någon synnerligt afsevärd förändring i afseende å deras ekonomiska ställning icke hafva inträffat.

Då antalet lagsökningar i allmänhet anses utgöra en gradmätare för det ekonomiska tillståndet, får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, med tillkännagifvande att förhållandet i länets städer, der lagsökningarnes antal är jemförelsevis mycket ringa, i nämnda hänseende är utan afsevärd betydelse, lemna nedanstående redogörelse beträffande de hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande såsom öfverexekutor på landet, afgjorda lagsökningssak, deri betalningsskyldighet ålagts.

År.	Antal mål.	Antal personer ålagda betalning.	Ådömdt belopp. Kronor.
1886.....	921	1,148	552,434 57
1887.....	1,001	1,247	623,146 27
1888.....	795	1,051	322,606 67
1889.....	456	587	226,181 05
1890.....	346	448	171,793 88

Såsom betecknande för ställningen, särskildt hos den jordbrukande klassen, må den upplysning meddelas, att Hypoteksföreningens lagsökningar, som år 1886 utgjorde endast 77, år 1890 ytterligare sjunkit till 53.

Det vermländska lynnet bibehåller sig temligen oförändradt, sådant det i föregående berättelser blifvit beskrifvet. Såsom en allmän beteckning för det vermländska folklynnet kan med skäl fortfarande sägas, att vermländingen är redbar, fridsam och gästvänlig. Den vermländska gästfriheten, som allmänt omtalas såsom ett utmärkande drag hos den vermländska befolkningen, torde dock ingenstädes urarta till öfverdrift.

I afseende å de i Vermlands finnskogar bosatte finnar, om hvilkas tillvaro och särskilda lefnadsförhållanden Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes senaste femårsberättelse lemna en fullständig redogörelse, gäller i öfrigt, att stammens försvenskning oafbrutet, om än långsamt, fortgår i följd af folkskolans och den lifligare samfärdselns förenade inverkan.

3. Näringar.

A) **Jordbruk och boskapsskötsel.** Vermland torde med hänseende till förutsättningarna och vilkoren för en omfattande och värdefull näringsverksamhet vara en bland de bäst lottade pro-

vinser inom riket. Jordbruket, som fortfarande måste betraktas såsom länets hufvudnäring, då densamma ännu lemna den värdefullaste afkomsten och bereder sysselsättning och uppehälle åt

Tab. A. Jämförelse mellan den af Statistiska Centralbyrån på grund af länsmännens ärväxtberättelser och af Hushållningssällskapet i uppgifter till jordbruksstatistiken beräknade skörd i hektoliter af säd och potatis för åren 1886—1890.

	Hösthvete.		Vårhvete.		Höstråg.		Värråg.		Korn.		Häfe.		Blandad.		Ärter.		Potatis.	
	Statistiska Centralbyrån.	Hushållningssällskapet.	Statistiska Centralbyrån.	Hushållningssällskapet.	Statistiska Centralbyrån.	Hushållningssällskapet.	Statistiska Centralbyrån.	Hushållningssällskapet.	Statistiska Centralbyrån.	Hushållningssällskapet.	Statistiska Centralbyrån.	Hushållningssällskapet.	Statistiska Centralbyrån.	Hushållningssällskapet.	Statistiska Centralbyrån.	Hushållningssällskapet.	Statistiska Centralbyrån.	Hushållningssällskapet.
År 1886	8,244	8,410	5,286	5,559	344,684	348,872	131	130	24,103	24,704	1,026,554	1,013,892	20,229	18,743	9,814	9,577	980,910	984,828
> 1887	7,798	8,442	4,920	5,404	361,885	366,414	—	130	22,977	23,707	983,598	963,877	18,999	17,884	7,825	7,775	1,044,383	1,059,482
> 1888	8,165	8,536	4,868	5,865	327,205	328,841	—	130	19,628	20,266	1,324,488	1,336,364	11,777	14,477	4,475	5,119	688,823	691,792
> 1889	8,000	8,046	4,500	5,312	333,900	331,949	—	91	19,200	19,600	961,100	969,276	12,800	12,268	7,300	7,569	1,086,100	1,081,590
> 1890	9,000	9,005	5,100	4,554	351,000	352,567	—	—	24,400	21,916	1,482,800	1,436,715	15,100	8,258	8,400	8,809	593,400	586,284
Summa	41,207	42,439	24,674	26,694	1,718,674	1,728,643	131	481	110,308	110,193	5,778,540	5,719,624	78,905	71,630	37,814	38,849	4,343,616	4,353,976
Medeltal	8,241	8,487	4,934	5,338	343,734	345,728	131	120	22,061	22,038	1,155,706	1,143,924	15,781	14,326	7,562	7,769	868,723	870,795
Skilnad mellan medeltalen	+ 246	—	+ 404	—	+ 1,993	—	—	—	—	+ 230	—	+ 11,783	—	+ 1,455	+ 307	—	+ 2,072	—

flertalet af länets invånare, eger vid sidan ett mäktigt stöd i den storartade och i stark utveckling stadda jern- och trävaruindustrien, som lemna jordbrukaren tillfällen till en förmånlig afsättning på nära håll af en icke ringa del af sina produkter. Denna omständighet har antagligen gifvit uppkomsten af den ingalunda oviktiga bineringen vid landtbruket, som består deruti att uppföda och göda svinkreatur, som i slagtadt tillstånd till höga pris uppköpas i bergslagen och vid de stora brukena. Då inom bergslagen det egentliga jordbruket endast idkas såsom en binering, hvilken icke förmår lemna en tillräcklig afkastning för fyllandet af invånarnes behof af brödföda och andra för lifsuppehållet af jordbruket fallande förnödenheter, och de stora bruksbolagens jordområden i öfvervägande mån omfatta skogsmarker, följer ock deraf, att icke blott bergslagens invånare, utan äfven de stora brukena för sina många arbetare måste från de orter, der jordbruket utgör den egentliga näringen, hemta sitt behof af spannmål och andra landtmannavaror. Jordbruket och den betydande jern- och trävaruörelsen utgöra ock de kraftiga häftstänger, som stå till vermländingens förfogande för vinnande af välstånd och sjelfständighet.

För en näringsgren sådan som landthushållning, hvilken för en lycklig framgång är beroende af så många faktorer, är en tidrymd af fem år alltför kort, för att några mera betydande verkningar af bemödandena för dess förkofran skola kunna framträda. Otvifvelaktigt är emellertid, att denna viktiga näringsgren omfattas med ett stigande intresse, hvilket ådagalägges genom den större omtänka, som numera egna icke blott åt åkerjordens torrläggning och ändamålsenliga beredning för säd, utan äfven åt anskaffningen af tjenligt utsädeskorn och utsträckt användning af artificiella gödningsämnen. Men den i allt vidare kretsar spridda insigten om det egentliga åkerbrukets beroende för sin förkofran af en väl ordnad ladugårdsskötsel, har ock, på sätt här nedan skall vidare utredas, väckt hägen att åt denna gren af landthushållningen egna en beaktansvärd omsorg.

Under ifrågavarande femårsperiod har länet, på sätt förut blifvit antydt, lyckligtvis förskonats från missväxt. Hvarterdera af de fyra första åren har skörden af spannmål varit medelmåttig och sista året något deröfver. I likhet med hvad i föregående berättelse egt rum, vill Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande här i tabell A lemna uppgift å det beräknade skördebeloppet så väl på grund af länsmännens ärväxtberättelser som enligt de af Hushållningssällskapet till jordbruksstatistiken lemnade uppgifter.

Vid en jämförelse emellan denna tabell och den, som finnes intagen i nästföregående femårsberättelse, visar sig, huruledes skilnaden i medeltalet skörd emellan Statistiska Centralbyråns och Hushållningssällskapet derom lemnade uppgifter betydligt minskats, häntydande derpå att vid primäruppgifternas meddelande allt större noggrannhet iakttagas.

För att ådagalägga, i hvad mån skörden i medeltal under ifrågavarande femårsperiod utfallit bättre eller sämre än under nästföregående period, tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande uppställa följande tabell, utvisande de belopp, i kubikfot, hvarmed medelskörden under perioden 1886—1890 öfverstiger (+) eller understiger (—) medelskörden 1881—1885 såväl enligt Statistiska Centralbyråns beräkningar på grund af kronolänsmännens som enligt Hushållningssällskapet uppgifter.

	Statistiska Centralbyrån.	Hushållnings- sällskapet.
Hösthvete.....	kft -- 1,129	+ 2,360
Vårhvete.....	> -- 3,344	-- 1,613
Höstråg.....	> + 170,600	+ 197,987
Vårråg.....	> + 240	+ 94
Koru.....	> -- 19,162	-- 14,162
Hafre.....	> -- 616,208	-- 444,216
Blandsäd.....	> -- 1,058	-- 9,114
Ärter.....	> -- 6,321	-- 5,615
Potatis.....	> + 535,860	+ 563,184

Den rätt betydliga tillökningen af skördad höstråg och den ännu betydligare minskningen af hafreskörd torde till någon del kunna förklaras af de äldre uppgifternas mindre tillförlitlighet, men motsvaras nog till en ej ringa del af verkligheten, föranledd, hvad vårsäden beträffar, af 1887 och 1889 årens svaga hafreskördar.

På sätt i föregående berättelse blifvit omförmäldt, egnas vid landtbruket större omsorg åt den gamla åkerjordens förbättring än åt utvidgning deraf genom nyodlingar. Upprättandet af planer för indelning till vaxelbruk, för täckdikning och öppen afdikning har med hvarje år på allt flere ställen sysselsatt *landbruksingeniören*, hvaremot andra förrättningar, afseende myr-utdikningar och sjösänkningar m. m., i väsentlig mån minskats, såsom närmare framgår af följande öfversigt öfver de af honom under perioden verkställda förrättningar.

	Ordnandet af vaxelbruk.	Täckdikning.	Öppen dikning.	Andra ändamål.
År 1886.....	—	2	10	33
> 1887.....	2	4	4	26
> 1888.....	6	5	12	16
> 1889.....	8	4	10	17
> 1890.....	9	9	10	12

Den rigtning, som, enligt hvad förut blifvit antydt, gifvits åt jordbruksnäringen att företrädesvis söka åstadkomma ett mera intensivt jordbruk genom införandet af en väl ordnad växtföljd, åkerjordens torrläggning och ändamålsenliga beredning för sådden, anskaffande af tjenligt utsädesfrö, hvartill de årliga fröutställningarne i Karlstad lemna tillfälle, samt användandet äfven af artificiella gödningsämnen i allt större utsträckning, skall säkert framgångsrikt bidra till denna närings sunda utveckling och styrka. I den mån jordbrukaren uppnår detta mål, kunna nyodlingar, der lämpliga tillfällen dertill finnas, företagas, då med mera framgång och utsigt att lyckas.

Uti föregående berättelse omförmäles, att *understöd af statsmedel* beviljats dels för *sänkning af sjön* Lilla Ensen och uttappning af Lillsjön och Markvattensjön i Grums socken med 17,000 kronor, deraf 6,000 förskottsvis uppburits, och dels för afdikning af mossar, tillhörande Gustafsvik i Varnums socken med 35,535 kronor, deraf egaren fått förskottsvis uppbära 13,500 kronor. Intressenterna i förstnämnda företag, hvilket bort under nu tilländagångne femårsperiod fullbordats, hafva, jemlikt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 31 december 1889, fått anstånd dermed till den 1 september 1892. Afdikningen vid Gustafsvik åter har icke kommit till någon verkställighet,

emedan egaren kort efter det han uppburit förskottet nödgats afträda sin egendom till borgenärernas förnöjande. Det uppburna förskottet har blifvit i konkursen bevakadt, men någon utdelning deraf har, så vidt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande eger sig bekant, ännu icke egt rum.

Under nu ifrågavarande femårsperiod har statsanslag utan återbetalningsskyldighet till belopp af 1,100 kronor beviljats för Bjursjöns sänkning och utdikning af myrmark vid Sörmarksäter i Östmarks socken. Detta företag har äfven under perioden fullbordats och blifvit af Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen den 19 december 1890 godkändt.

Statsanslag har år 1888 äfven beviljats med 1,000 kronor för utdikning af frostförande myrar å Norra Björnkärns hemman i Östmarks och Hvitsands socknar, samt med 4,000 kronor för afdikning till minskande af frostländigheten vid Klaxås by i Frykeruds socken, men intressenterna i dessa båda företag hafva sedermera förklarat sig icke vilja eller kunna utföra arbetet och deraf afstått från de beviljade anslagen.

Att landbruksnäringen befinner sig i ett oafbrutet, om ock långsamt, framåtskridande lider icke något tvifvel, och de jemnare skördar, som under de 10 å 15 senare åren inhöstats, lemna derpå ett ojäfaktigt bevis. *Länets hushållningssällskap* med sina förgreningar, hushållsgillena, nio till antalet, verkar ock fortfarande, ehuru med jemförelsevis små tillgångar, på ett synnerligen tillfredsställande sätt för denna viktiga näringsgrens utveckling och förkofran. Omfattningen af denna verksamhet, så vidt den afser anvisandet af medel för vissa bestämda ändamål, inhämtas bäst af följande år 1890 uppgjorda utgiftsstat för följande året:

Löner och hyra.....	2,750: —
Landbruksingeniörens verksamhet.....	2,000: —
Jordbrukstatistiken.....	250: —
Kemiska undersökningar.....	150: —
Frö- och mejerieställningen i Karlstad.....	650: —
Utsädesföreningen i Svalöf.....	500: —
Statspremiering af hästar.....	1,500: —
Länspremiering af beskillare.....	1,000: —
Undervisning i hofbeslag.....	700: —
Inköp af nötkreatursafvelsdjur (förelagsvis beräknad förlust).....	3,000: —
Ordnande af häst- och nötkreatursförsäljningar vid marknader i Karlstad.....	300: —
Belöning åt kreatursskötare.....	300: —
Premiering af nötkreatur och fargaltar.....	4,000: —
Undervisning i mejeriskötsel.....	3,000: —
Mejerieställningen i Göteborg.....	300: —
Skogsvårdens och skogsodlingens befrämjande ¹⁾	575: —
Fiskerinäringens befrämjande ²⁾	2,000: —
Trädgårdsskötselns befrämjande.....	2,300: —
Biskötselns befrämjande.....	400: —
Husslöjdens befrämjande ³⁾	3,000: —
Hushållsgillena.....	500: —
Fond för länsutställningen år 1895.....	1,500: —
Länskarteverket.....	2,500: —
Landtmannaskolan i Molkom.....	1,000: —
Landtmannatidningen.....	500: —
Utställningsbyggnaden.....	460: —
Inköp af böcker.....	200: —
Diverse utgifter.....	3,000: —
Summa 38,335: —	

¹⁾ Härtill komma bidrag från staten och landstinget med tillsammans 1,325 kronor.

²⁾ Jemte 1,000 kronors statsbidrag.

³⁾ Jemte bidrag af staten och landstinget, utgörande tillsammans 1,750 kronor.

Till betäckande af dessa utgifter lemna bränvinsförsäljningsavgifterna största anparten, med beräknade 30,000 kronor, och återstoden fyller med dels behållning från föregående år, dels räntor, upptagna till 3,175 kronor, samt hyror och ledamotsavgifter, dessa senare upptagne till 1,700 kronor.

Af denna inkomsts- och utgiftsstat framgår, huruledes Hushållningssällskapet egnar sin uppmärksamhet och lemna understöd åt hvarje näringsgren, som står i något samband med landthushållningen, med undantag endast af jagtvården, men länets landsting har anvisat medel till premier för dödande af rofdjur och roffoglar samt aflönande af elgpolis i Eldalen. Det må vara tvifvelaktigt, huruvida det kan finnas fullt lämpligt, att Hushållningssällskapet, i stället för att koncentrera sin verksamhet och lemna rikligare understöd för främjandet af landthushållningens hufvudnäringar, splittrar sina krafter och lemna understöd äfven för dess mindre betydande binäringar.

Boskapskötseln är fortfarande föremål för en stigande omsorg och omvårdnad hos den jordbrukande befolkningen. De af Hushållningssällskapet årligen anordnade premieringarna af nötkreatur, dervid pris utdelas endast för mindre jordbrukares djur, har utan tvifvel bidragit att väcka hägen för en bättre och ändamålsenligare vårdnad om husdjuren, och den ekonomiska fördelen deraf har vidare sporrat till fortsatta bemödanden i nämnda hänseende. De af Hushållningssällskapet årligen verkställda inköpen af lämpliga afvelsdjur hafva visserligen icke kunnat ske i någon större utsträckning, men de inköpta djuren hafva alltid vunnit snabb afsättning och blifvit spridda i olika delar af länet, så att kreatursbesättningarna äfven hos de mindre jordbrukarna börja visa spår af en förbättrad ras. »Nötkreatursafvelns förbättring», säger länsmejeristen Ryde i sin till Hushållningssällskapet för 1890 afgifna berättelse, »fortgår vid en mängd större egendomar med all ifver och i rätt riktning genom ett klokt urval af afvelsdjur samt rätt bedrifven uppfödning af ungdjuren. Noggrant förda profinjölknings- och härstammingsjournaler användas ganska allmänt, och äro dylika journaler numera icke betraktade såsom pedanteri, utan såsom högst intressanta och lärorika böcker, utan hvilkas användning en ordnad ladugårdsskötsel aldrig kan ernås. Äfven hos den mindre jordbrukaren», säger länsmejeristen, »går kreatursafvelns förbättring framåt, synnerligast på vissa trakter».

Med *mejerihandteringen* är förhållandet enahanda icke blott i det hänseendet, att mejeriernas antal under femårsperioden ökats från 48 till 67, utan äfven med afseende å de »tillverkade produkternas godhet». »Smöret har i synnerhet visat större stadighet i godheten», hvarigenom äfven erhållits högre pris i förhållande till noteringen. Det stora antalet mejerier har ock beredt möjlighet äfven för brukarna af mindre hemmansdelar att förmånligt afsätta den mjölk, som för egna hushåll kan undvaras, och äfven eggat till större omtänksamhet vid tillvaratagandet och användningen af denna afkomst från ladugården.

Den för landthushållningen ingalunda oviktiga binäring, som består uti uppfödandet af svinkreatur, har i mejerihandteringen ett starkt stöd. Länsmejeristen yttrar ock i sin förenämnda berättelse, att svinafveln, som inom länet till en början ej tycktes hålla jemna steg med mejerihandterings utveckling, på en förvånande kort tid gjort stora framsteg, hvilket ådagalades äfven deraf, att annonser i tidningarne om auktioner å s. k. »skånska grisar» numera mycket sällan förekomma.

I sammanhang med denna kortfattade redogörelse för boskapskötseln anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra omförmåla en af Jösse hushållningsgille vidtagen djurskyddsvänlig anordning. Sedan Hushållningssällskapet vid sammanträde i februari månad 1890 bifallit hushållningsgillets anhållan om ett anslag af 100 kronor, »för att i lämplig metod för *slagtning af kreatur* utbilda några dertill villiga personer», hvilka derefter skulle hafva skyldighet att undervisa kreatursägare i hemorten, har gillet hos vederbörande kommuner inom gillet område anhållit, att en hvar af dem för den goda saken måtte anslå ett belopp af 50 kronor, på det att erforderlig undervisning rörande lämpliga slagmetoder måtte kunna beredas åt så många personer, att hvarje kommun inom sig måtte ega en, som kunde inlära befolkningen tidsenligt och för djuren plägfritt slagtningsätt. Denna välbetänkta åtgärd har rönt den framgång, att hushållningsgillet kunnat åt sex dertill lämpliga personer bereda sådan undervisning i Stockholm hos en i sådant afseende af »Svenska qvinnoföreningen för djurens skydd» anlita slagtare. De, som på sådant sätt erhållit undervisning, äro skyldige att hvar inom sin kommun biträda vid slagtning emot en ersättning af 1 krona 25 öre för dag jemte kost och fri skjuts och hafva äfven mycket anlitats.

I senaste femårsberättelsen har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande uppgifvit, att inköp af *hästar* från Norge, som tillföre i temligen stor utsträckning egt rum, under de senare åren märkbart aftagit och att uppfödandet af hästar, såväl till egna behovet som ock till försäljning, flerstädes inom länet kommit till stånd. Detta lyckliga förhållande har under den femårsperiod, denna berättelse afser, vunnit ytterligare utbredning, och orsaken dertill må med allt skäl tillskrifvas den årliga premiering, som genom staten och Hushållningssällskapet gemensamt och genom Hushållningssällskapet äfven derutöfver under femårsperioden egt rum inom länet, dervid pris i penningar af vederbörande premieringsnämnd tillerkänts goda beskällare och fölston samt s. k. skådepenningar utdelats för prisgilla unghästar.

Likasom föregående år har Hushållningssällskapet under femårsperioden bekostat undervisning i hofbeslag dels vid hofbeslagsskola i Karlstad och dels vid länets rättsarekolor. Undervisningen i hofbeslagsskolan, därför kostnaden under femårsperioden uppgått till 5,533 kronor 85 öre, har varit delad i tre kurser årligen utom år 1890, då undervisning meddelades endast i tvenne kurser, hvardera omfattande en tid af 6 å 7 veckor. Antalet elever har utgjort fyra i hvarje kurs, men antalet inträdessökande har varit betydligt större, hvaraf visar sig, att skolan omfattas med förtroende. Eleverne erhålla fri undervisning och till kosthåll en krona hvardera för dag. Instruktören meddelar såväl teoretisk som praktisk undervisning i hofbeslagskonsten och vid kursens afslutning meddelas kunskapsbetyg.

I sammanhang härmed torde, i likhet med hvad i föregående berättelse egt rum, böra meddelas, att *Vermlands trafvarersällskap*, hvars styrelse har sitt säte i Arvika och som åtnjuter understöd af Hushållningssällskapet, fortfarande utöfvar en för uppnåendet af sitt uppställda mål oförtröttad verksamhet. Redan i sin år 1887 till Hushållningssällskapet afgifna berättelse öfver då avslutad träftäfling yttrar styrelsen, bland annat, att vid täflingen »de allra flesta trafvarne utmärkte sig för en jemhet och hållning, som tydligen utvisade, att sällskapets reglementerade traf-

täffingar icke blott föra trafporten framåt, utan äfven både direkt och indirekt bidraga till en allt lämpligare och omsorgsfullare ans och skötsel af vårt ädlaste husdjur.» Alla åren under femårsperioden, med undantag af 1890, då isförhållandena icke medgäfvor anordnandet deraf, hafva trafttäffingar egt rum å sjön vid Arvika emellan många deltagare och under tilloppet af många för saken intresserade åskådare.

Äfven inom Nordmarks härad har bildats ett »Trafvaresällskap», som af intresse för saken och utan något understöd af Hushållningssällskapet årligen å tjenlig tid anställer trafttäffingar och utdelar pris.

Färskötseln eger för Vermland ingen särskild betydelse och bedrifves fortfarande nästan uteslutande för det egna behofvet. *Getter* förekomma i länets nordligare delar eller Elfdals och Fryksdals härads öfre tingslag och å några få andra ställen.

För *underhållna kreatur* redogöres i följande tabell:

År.	Hästar.		Oxar.	Tygar.	Kor.	Ungnöt (under 2 år) och kalvar.	Pår och lam.	Getter och killingar.	Svin och grisar.	Bismåhällen.
	Öfver 3 år.	Under 3 år.								
1886....	17,874	1,933	4,096	3,135	85,575	21,764	75,297	2,960	16,374	—
1887....	17,874	1,933	4,096	2,974	80,532	20,518	71,359	2,960	16,374	—
1888....	17,874	1,933	4,096	3,117	84,461	21,530	72,128	2,960	16,374	—
1889....	17,874	1,933	4,096	3,291	88,239	22,498	77,848	2,960	16,374	396
1890....	18,574	1,970	4,165	3,227	95,131	23,065	78,546	3,158	18,038	1,501

Dessa uppgifter, hemtade från Sveriges officiella statistik litt. N, kunna, hvad de afse året 1890, anses närma sig det verkliga förhållandet.

I afseende å *trädgårdsskötseln* yttrade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i senaste femårsberättelsen, att allt tydde på, att intresset härför vore väckt, att täflan uppstått för erhållande af belöningar samt att det därför vore antagligt, att, om intresset hölles vaket, det icke skulle dröja länge, innan man litet hvarstades skulle varseblifva trädgårdsanläggningar omkring boningshusen. Tack vare Hushållningssällskapets kraftiga ingripande för befrämjande af denna vackra kultur inom landthushållningen, har intresset därför icke blott underhållits, utan ytterligare stegrats. Den i föregående berättelse omförmälda »Vermlands läns trädgårdsförening» har ock med nit och omtanka verkat för fyllandet af den uppgift, som densamma för sig uppstått. Med understöd af Hushållningssällskapet af dels 2,000 kronor årligen under förevarande femårsperiod, dels derutöfver 300 kronor hvarterda af åren 1886, 1887 och 1890 till utdelning af belöningar, samt genom influtna ledamotsafgifter har föreningens styrelse varit i tillfälle att hvarje år sysselsätta tvenne länsträdgårdsmästare, som i skilda delar af länet lemnat mindre jordbrukare undervisning i trädgårdars anläggning och plantering. Äfven i länets nordligaste socknar hafva trädgårdar anlagts med den framgång, som de klimatiska förhållandena medgifva. Utdelning af fruktträd och bärbuskar till soldattorp har äfven under femårsperioden fortgått, så att till 349 torp utdelats 1,397 fruktträd och 1,392 bärbuskar.

Omsorgen om *biskötseln*s befrämjande, hvartill Hushållningssällskapet bidragit med sammanräknadt 2,900 kronor, har fortfarande handhafs af Hushållningssällskapets komiterade. Genom anordnandet vid biskötarens hem af kostnadsfria lärokurser i bi-

skötseln, hvaraf rätt många elever begagnat sig, samt meddelande, uppå requisition, af undervisning af biskötare på spridda ställen inom länet och anskaffande af lämpliga bismåhällen hafva komiterade sökt verka för ändamålet, och af de berättelser, som derom från vederbörande till Hushållningssällskapet ingått, synes intresset för denna jemförelsevis obetydliga binäring å en del orter icke vara ringa.

För *fiskets* bedrifvande i de till länet hörande fiskevatten äro i vederbörlig ordning fastställda stadgar gällande. Den närmaste omvårdnaden om fiskets rätta bedrifvande utöfvas af en utaf Hushållningssällskapet utsedd fiskeristyreelse, med biträde af distriktsuppsyningsmän och fiskeriuppsyningsmän, hvilka af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnas, på förslag, de förre af fiskeristyrelsen och de senare af vederbörande kommunalstämma. Distriktstillsyningsmännen, nu tre till antalet, hafva till hufvudsakligt åliggande att meddela undervisning i afseende å fisket och användandet af därför lämplig redskap samt egna tillsyn å de inom flere orter inom länet inrättade fiskodlingsanstalter, hvilka enligt afgifna berättelser i allmänhet väl uppfyllt de med dem afsedda ändamål. Emellertid har fisket, synnerligen laxfisket, under förevarande femårsperiod varit mycket ogynnsamt. Så har värdet af fångad lax, som för perioden 1881—1885 beräknats i medeltal till 113,760 kronor 60 öre, under perioden 1886—1890 sjunkit till 40,134 kronor 95 öre i medeltal. Året 1887 var för laxfångsten synnerligen ödesdigert, då värdet af fångad lax beräknats endast till 20,131 kronor, under det att värdet af fångstredskap, som under årets stormar och »iskrafningar» gått förlorad, uppskattats till 7,800 kronor.

Åt främjandet af *hus- och hemslöjd* har Hushållningssällskapet fortfarande egnat all omsorg. Trenne slöjdlärare, en man och två qvinnor, hafva likasom föregående åren varit anställda i sällskapets tjenst och meddelat kostnadsfri undervisning i särskilda delar af länet. Derjemte har väfskolan i Karlstad fortgått och de arbeten, som der utförts, hafva vunnit förtjent uppmärksamhet.

Utom den obligatoriska undervisning i slöjd, som meddelas vid Karlstads folkskolelärareseminarium, har Hushållningssällskapet beredt tillfälle till kostnadsfri undervisning vid slöjdlärareseminariet å Näs för folkskolelärare och folkskolelärarinnor inom länet, som deraf velat sig begagna, mot ett understöd åt hvar af 40 kronor för lärokursen, som pågår 6 å 7 veckor. Af denna undervisning hafva begagnat sig:

	Folkskolelärare.	Folkskolelärarinnor.
År 1886.....	13	—
» 1887.....	13	2
» 1888.....	11	3
» 1889.....	10	2
» 1890.....	12	3
Summa	59	10

Genom denna kloka anordning har ock hågen och intresset för införande af slöjdundervisning i folkskolorna vunnit en beaktansvärd utbredning. Då antalet folkskolor, der slöjdundervisning egde rum, år 1885 uppgick till endast 101, hvilka för ändamålet åtnjöto statsanslag till sammanräknadt

belopp af 7,575 kronor, utgjorde antalet sådana skolor år 1890 icke mindre än 161, med ett statsunderstöd af 12,075 kronor.

Till Hushållningssällskapets disposition för *hus- och hemslöjdens befrämjande* har i öfrigt under femårsperioden varit ställda följande anslag:

År.	Statsbidrag.	Af Hushållningssällskapet.	Af Landstinget.	Summa kronor.
1886.....	1,000	3,700	—	4,700
1887.....	1,000	3,000	—	4,000
1888.....	1,250	3,000	—	4,250
1889.....	1,250	3,000	500	4,750
1890.....	1,250	3,000	500	4,750
Summa	5,750	15,700	1,000	22,450

De af Hushållningssällskapet till hus- och hemslöjdens befrämjande lemnade bidrag, som under åren 1881—1885 i medeltal uppgingo till 2,719 kronor 85 öre, hafva under femårsperioden 1886—1890 således ökats till 3,140 kronor, hvartill för de två sista åren kommer Landstingets bidrag med 500 kronor årligen. De uppoffringar, som företrädesvis Hushållningssällskapet, men äfven Landstinget, för hus- och hemslöjdens allmänna utbredning inom länet gjort, hafva ock vunnit ett förtjent erkännande i ett allt mera ökad intresse för denna i så många hänseenden nyttiga verksamhet i hemmen.

Gårdsjö landbruksskola har under perioden fortgått med sin synnerligen gagnande verksamhet under samma skicklige och nitiske föreståndare, hvilken allt sedan skolans början år 1851 i sådan egenskap handhaft skolans angelägenheter. Derifrån hafva, efter tvåårig kurs och undergången examen, utgått 7 lärlingar år 1886, 10 år 1888 och 5 under hvar och ett af periodens öfriga år, eller tillsammans 32 lärlingar, hvilka alla, utom 2, genast antagit erbjudna tjänster.

Landbruksskolan vid Sjöstad, som började sin verksamhet den 1 november 1879, har fortgått till hösten 1889, då densamma, sedan egendomens egare, direktören Emil Albert Falk, som tillika var skolans föreståndare, den 28 mars 1887 aflidit och föreståndarebefattningen derefter varit anförtrödd åt förste läraren vid skolan A. Billström till den 24 oktober 1888 och sedermera åt Aug. Nilson, som tillika tjänstgjorde såsom förste lärare, indrogs. Från denna skola hafva utexaminerats 7 lärlingar under hvar och ett af åren 1886, 1887 och 1889 samt 8 lärlingar år 1888, eller tillsammans under fyra års tid 29 lärlingar, hvilka alla, utom 3, som återgått till hvar sitt hem, genast antagit erbjudna tjänster. Efter denna skolas upplösning har fråga inom Hushållningssällskapet väl uppstått om inrättandet af ny landbruksskola, men meningarne om behovet deraf hafva ännu icke kunnat enas.

Vid sidan af den i Molkom inrättade folkhögskola har sedan hösten 1888 en *landtmannaskola* varit anordnad, i öfverensstämmelse med kungl. kungörelsen den 13 juli 1887. Folkhögskolans föreståndare, herr kaptenen Mauritz Tisell, är tillika landtmannaskolans föreståndare, och biträdes vid undervisningen af agronomen F. Ander och studeranden S. Velin. Elevantalet, som hösten 1888 utgjorde endast 5, ökades följande årets höst till 7 och uppgick hösten 1890 till 12 eller i

medeltal per år 8. Skolans inkomster hafva sedan dess början utgjort:

År.	Statsanslag.	Af Hushållningssällskapet.	Elevavgifter.
1888.....	2,050	1,250	110
1889.....	2,630	1,250	180
1890.....	1,660	1,000	340
Summa kronor	6,340	3,500	630

Undervisningsavgiften för betalande elever har i regeln utgått med 40 kronor för hvarje elev, men 2 å 3 elever hafva årligen åtnjutit fri undervisning. Under perioden har uppförts en ny välbehöflig skollokal för en kostnad af 4,438 kronor 11 öre, deraf Nyeds kommun tillskjutit 969 kronor 98 öre. Tiden, under hvilken denna i sitt slag nya skola varit i verksamhet, är alltför kort för att lemna någon säker ledning för bedömandet af det gagn, en sådan mindre läroanstalt för vinnande af insigter i jordbrukets många detaljer kan medföra, men föreståndarens kända skicklighet och nit samt det stigande antalet elever äro egnade att ingifva de bästa förhoppningar i nämnda hänseende.

På sätt i nästföregående berättelse är vordet omförmäldt, beslöt Hushållningssällskapet vid allmänt sammanträde den 26 november 1880, att en utställning i Karlstad, gemensam för hela länet, skulle anordnas hvar femte år. Den första af dessa utställningar öppnades den 27 augusti 1885 samt fortgick i två dagar, och innehåller berörda berättelse om dess förlopp i öfrigt en kortfattad redogörelse. Andra *femårsutställningen* öppnades i Karlstad den 30 juli 1890 och fortgick i tvenne dagar. Till denna utställning hade Hushållningssällskapet inbjudit landbrukets och dess binäringars idkare såväl inom Vermland som ock från andra delar af riket äfvensom från utlandet med tillkännagifvande, att utställningsföremål af landbrukets produkter, maskiner, redskap och sådana alster i hemslöjd, som kunde tjena till modeller emottoges, men att endast vermländska utställare tillerkändes penningpris, hvaremot öfrige utställare kunde tilldelas medaljpris. Mötet var mycket talrikt besökt, intresset lifligt och utställningsföremålen talrika. I pris utdelades 79 silfver- och 163 bronsmedaljer samt 5,109 kronor i penningar. Nötkreatursgruppen erhöll äfven denna gång de största prisen med 20 silfver- och 61 bronsmedaljer samt 2,885 kronor i penningar. Utgifterna till denna utställning uppgingo till 13,131 kronor 85 öre, hvadan, då inkomsten af sålda biljetter och kataloger, jemte telefonavgifter, inbragte 4,230 kronor 43 öre, Hushållningssällskapet af egna medel fått vidkännas en utgift af 8,901 kronor 42 öre.

Dagsverkspriset för jordarbetare har icke varit underkastadt några synnerligen afsevärda vexlingar, utan bibehållit sig vid ungefär samma höjd som under nästföregående period. Deremot hafva anspråken på ökade löner för lagstade tjänare temligen allmänt gjort sig gällande, och från flere håll förnimmes klagan öfver tilltagande brist på lämpliga personer, som vilja antaga lagstadd tjänst.

Enligt länets markegångstaxor sattes priset å drängedagsverke: år 1886 till 1:18 kr., år 1887 till 1:12 kr., år 1888 till 1:14 kr., år 1889 till 1:17 kr. och år 1890 till 1:24 kr.

B) Skogshushållning. Öfver arealen af de allmänna skogarne inom länet lemnar nedanstående tabell B redogörelse. I jämförelse med den i föregående berättelse intagna liknande tabell företer den förevarande ingen annan afsevärd skilnad, än att arealen kronoparker i det närmaste fördubblats, härledande sig från nya inköp för kronans räkning af skogsmark. För det i dessa skogar under perioden afverkade virket redogör tabellen C, och för den inkomst, som tillfallit stat och fonder, lemnar tabell D upplysning (sid. 12). Enligt Kungl. Domänstyrelsens berättelse för år 1890 finnas fastställda hushållningsplaner upprättade för 64 utarrenderade kronoegendomar, 4 civila boställen och 97 eklestastiska boställen. De skogsmedel, som influtit för virke, som under perioden afverkats å Laggåsen i Elfdals revir samt å Fryksände och Lekvattnets kyrkoskog, Långsjöhöjden, äro icke intagna i tabell D. Af dessa skogsmedel ingå de från Laggåsen till den af Kungl. Statskontoret förvaltade Elfdals pastorats regleringsfond, hvilken vid 1885 års slut utgjorde 411,983 kronor 93 öre, men vid utgången af 1890 uppgick till 506,989 kronor 51 öre, och de från Långsjöhöjden till vederbörande församlingar. Utgifterna från reservationsanslaget till skogsväsendet hafva utgjort:

År 1886	7,391.41 kr.
” 1887	7,325.15 ”
” 1888	6,973.21 ”
” 1889	10,232.21 ”
” 1890	24,061.09 ”
Summa 55,983.07 kr.	

Af sista årets jämförelsevis höga utgiftsbelopp hafva för flottledsreglering från sjöarne Stora och Lilla Bör i Silleruds socken genom Lillelven till Venern användts icke mindre än 16,026 kronor.

I sin föregående berättelse har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fäst uppmärksamheten på fördelen deraf, att genom inköp för statens räkning af sådan skogsmark, som lämpligen kunde förenas med redan befintliga kronoparker, bilda större, staten tillhöriga, skogskomplexer. Sådana skogsinköp hafva ock, på sätt förut är vordet antydt, under perioden egt rum, hvar-

igenom arealen af kronoparker ökats med 1,868 hektar 56 ar. Dylika köp hafva äfven efter femårsperiodens utgång fortgått, så att staten under år 1891 ytterligare förvärfvat 4,499 hektar 61 ar, och underhandlingar äro inledda om inköp af ännu några andra skogslägenheter.

Hvad den enskilda skogshushållningen beträffar, torde i hufvudsakliga delar fortfarande gälla, hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande derom i föregående berättelse yttrat. De större bolagens skogar skötas alla fullt forstmässigt. Så väl de äldre skogsbestånden som de nyligen afverkade fälten med sina nyupplagda plantor bära noggsamt vittne om sakkunnig skötsel och vård. Detsamma kan beklagligtvis icke sägas om de mindre egendomarnes skogar. Länets samtliga kronofogdar vidhålla den gamla klagan öfver fortgående öfverafverkning utan tanke på angelägenheten att söka åstadkomma återväxt. Denna från äldre tider fortlefvande föreställning har blifvit en tradition, som segt bibehåller sig. Obestridligt torde väl vara, att den gamla besinningslösa afverkningen utan någon omsorg om återväxt mångestädes ännu fortgår, men lika ostridigt torde det ock vara, att insigten om gagnet och nödvändigheten af en skogshushållning, der icke blott afverkningen verkställes med nödig urskiljning, utan äfven åtgärder vidtagas för att åter frambringa skog å de afverkade markerna, vunnit insteg i allt vidsträcktare kretsar. Det vore ock en mera än sorglig erfarenhet, om de bemödanden och kostnader, Hushållningssällskapet, understött med bidrag från såväl staten som landstinget, sedan flere år tillbaka nedlagt för att sprida kännedom om nyttan och behovet af en med större hänsyn på framtiden ordnad skogshushållning, icke skulle förmått visa några fördelaktiga verkningar. För att lemna undervisning om skogsskötsel i allmänhet och om skogsodling särskildt hafva, emot ett dagtraktamente af fem kronor, som af Hushållningssällskapet utbetalts, tvenne skogsingenjörer, uppå requisition, besökt särskilda orter inom länet och dervid sammanlagdt användt: 77 dagar år 1886, 92 år 1887, 100 år 1888, 91 år 1889 och 80 dagar år 1890.

Dessutom hafva under de två sista åren varit i Hushållningssällskapet's tjänst anställda tre skogsplantörer, som uteslutande haft till uppgift att biträda vid och lemna undervisning om skogsfrösädd och -plantering.

Tab. B.

De allmänna skogarnes i Vermlands län areal år 1890.

Revir.	Kronoparker.		För statsverket utarrenderade eller af kronan disponerade egendomars skogar.		Civila boställens skogar.		Ecklesiastiska boställens skogar.		Skogar till allmänna inrättningars hemman.		Till bergverkens understöd anslagna skogar.		Hufvudsumma.	
	Antal.	Hektar ¹⁾ .	Antal.	Hektar ²⁾ .	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar ³⁾ .	Antal.	Hektar ³⁾ .	Antal.	Hektar ³⁾ .	Antal.	Hektar.
Elfdals	1	595.59	—	—	3	23.56	10	13,294.56	1	454.06	—	—	15	14,367.77
Arvika	4	1,862.85	34	4,832.60	1	71.05	31	5,821.69	1	36.32	—	—	71	12,624.51
Karlstads	1	160.84	29	3,119.97	3	361.86	33	4,849.30	—	—	4	1,690.96	70	10,182.98
Fryksdals	2	1,516.97	10	843.59	—	—	26	6,429.27	2	2,639.29	—	—	40	11,429.12
Summa	8	4,136.25	73	8,796.16	7	456.47	100	30,394.82	4	3,129.67	4	1,690.96	196	48,604.33

1) Skogsmark. — 2) Militieboställsskogar. — 3) Skogsmark och impedimenter.

Efter en fullständig redogörelse för den enskilda skogshushållningen inom länet uttalade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i sin senaste femårsberättelse den öfvertygelsen, att någon verklig fara för skogsbrist icke vore för handen, och att den ej heller för framtiden vore att befara, för så vidt de mindre hemmansegarne ville tråda i de större jordegarnes fotspår, genom att i sitt eget välförstådda intresse icke underlåta att vidtaga åtgärder, hvarigenom kraftig återväxt efter afverkning befrämjas. Denna uppfattning skall helt visst icke af framtiden jäfvas.

Skogseld af mera afsevärd beskaffenhet har icke under perioden egt rum, och skogsåverkan förekommer endast af ringa beskaffenhet.

I afseende å trävaruprisen äro uppgifterna mycket sväfvande: så uppgifves priset å en toltf sågtimmer till 10 å 45 kronor efter olika dimensioner; å hustimmer till 10 å 12 kronor per toltf; å grufstolpar till $1\frac{1}{4}$ å $1\frac{3}{4}$ öre per löpande fot; å tallved till 12 kronor per fyra alnars famn; och å björkved till 16 kronor per famn.

Skogsskolan vid Presterud, hvilken öppnades den 1 november 1876, har äfven under förevarande period fortgått med sin

gagnande verksamhet och med oförändradt åtnjutet statsanslag, 3,800 kronor årligen, samt bidrag i öfrigt af Vermlands och Örebro läns landsting. Lärlingarnes antal, som förut utgjort 9 ordinarie och 9 extra, har från och med 1888 varit 10 ordinarie och 8 extra, med ett års kurs för de förre och tre månaders undervisning i det praktiska af skogshushållningen för de senare. Vid skolan lemnas äfven undervisning i kolning. Tillloppet af sökande har hvarje år varit öfvertaligt, och de lärlingar, som afgått, hafva utan svårighet erhållit anställning i sådana befattningar, för hvilka de utbildats.

I afseende å dödade rofdjur förekommer egentligen ingenting annat anmärkningsvärdt, än att premier för dödad björn under perioden icke utbetalts. I öfrigt hafva för dödade 23 lodjur af statsmedel utgifvits i skottpenningar 575 kronor och för dödade räfvar, uvar, hökar och kråkor af landstingsmedel utbetalts 17,751 kronor 10 öre, enligt följande tabell:

	Af statsmedel. Kr.	Af landstingsmedel. Kr.
År 1886	225	5,094 40
> 1887	100	5,228 80
> 1888	100	5,289 40
> 1889	25	2,139
> 1890	125	—
Summa	575	17,751 10

Tab. C. Å de allmänna skogarne afverkadt virke åren 1886—1890.

År.	Såldt från kronoparker och boställsskogar, af hvilkas afkastning andel ingår till statsverket.	Såldt från ecklesiastiska skogar, af hvilkas afkastning medel ingå till presterskapets löneregringsfond.	Såldt för ecklesiastiska boställenas skogsfond.	Utlemnadt till utsyningsberättigade, användt till div. ändamål el. utsynadt för kyrko- och prestegårdsbyggnad åt byggnads-skyldige.	Å till bergsbruk upplåtna skogar.	Summa.
	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kubikmeter.
1886.....	—	14,852 0	4,299 0	345 6	3,127 0	22,623 6
1887.....	526 0	6,196 0	100 8	319 6	2,688 0	9,830 4
1888.....	—	7,621 5	249 2	31 7	2,689 0	10,591 4
1889.....	1,058 5	11,749 7	283 1	—	2,689 0	15,780 3
1890.....	—	17,104 0	394 4	300 6	2,689 0	20,488 0
Summa	1,584 5	57,523 2	5,326 5	907 5	13,882 0	79,313 7

Tab. D. Influtna skogsmedel åren 1886—1890.

År.	Till Statsverket.	Till de ecklesiastiska boställenas skogsfond.	Till presterskapets löneregringsfond.	Summa.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kronor.
1886.....	14,166 25	7,314 68	17,559 24	39,040 17
1887.....	9,381 07	3,809 36	19,798 13	32,988 56
1888.....	7,401 56	251 65	8,795 92	16,449 13
1889.....	22,148 26	464 71	11,697 82	34,310 79
1890.....	17,427 14	—	19,681 03	37,108 17
Summa	70,524 28	11,840 40	77,532 14	159,896 82

Att år 1890 inga premier för dödade rofdjur utbetalts af landstingsmedel har sin naturliga förklaringsgrund deruti, att vid 1889 års landsting väckt motion om fortsatt anslag till skottpenningar afslogs med 32 röster emot 25.

Någon uppgift på antalet husdjur, dödade af rofdjur, anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ej böra här meddela af samma skäl, som i föregående berättelse blifvit för underlåtenhet i nämnda hänseende omförmäldt.

C) Bergsbruk och brukshandtering. Bergmästaren i Vestra bergslagsdistriktet, till hvilket Vermland hör, har i afseende å denna handtering till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande insändt en synnerligen värdefull redogörelse, den Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anser sig böra i sin helhet här intaga och till hvilken Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke har något att tillägga:

»Äfven under större delen af denna period har jernhandteringen inom länet haft att kämpa med ofördelaktiga konjunkturen och med stora svårigheter att kunna på utlandet afsätta sina produkter till sådana priser, som i någon mån motsvarat tillverkningskostnaden. Sträfvandena hafva därför också gått mindre ut på att öka tillverkningarnes belopp, än att minska tillverkningskostnaderna och att bearbeta råämnena till för marknaden färdiga produkter af högre värde och af sådan beskaffenhet, att det vermländska jernets framstående egenskaper deri kunnat bättre framträda. Antalet mindre verk har aftagit och tillverkningarne mer och mer koncentrerats vid de större.

Af efterföljande tabell torde en allmän öfversigt öfver bergshandterings resultat under denna period kunna erhållas:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.	Medeltal.	
						1886—1890.	1881—1885.
						Ton.	Ton.
Malmbrytning:							
Jernmalm	102,644	104,702	89,661	87,861	85,438	94,061	111,644
Manganmalm	3,187	2,456	2,038	2,111	2,952	—	—
Bly- och silfvermalm	—	21	—	—	—	—	—
Zinkmalm	—	—	—	71	18	—	—
Tackjernstillverkning....	58,916	59,942	58,387	50,826	51,770	55,968	61,863
Bessemergötmallstillverkning	7,105	10,229	12,404	13,195	14,929	11,572	9,987
Martinsgötmallstillverkning	8,524	8,004	7,805	8,917	12,450	9,140	7,031
Brännfällstillverkning...	783	629	395	915	780	700	381
Smältstycketillverkning..	29,513	31,290	31,033	30,950	26,291	29,815	31,328
Stång- och ämnesjers-tillverkning	40,154	41,302	35,972	48,017	47,667	42,622	37,761
Manufakturstillverkning..	3,242	3,648	4,491	3,661	4,905	3,989	2,590
Gjutgods ur kupol- och stjälpagnar.....	1,084	1,049	1,104	1,317	1,405	1,192	771

a) *Grufhandteringen.* Som bekant bearbetas inom länet nästan uteslutande jernmalmsgrufvor. Inom några af dessa förekomma äfven manganmalm. Grufvor, som innehålla andra malmer, hafva endast undantagsvis och på försök varit under arbete.

Jernmalmsbrytningen har fortgått på vanligt sätt och i allmänhet utan störande afbrott. Vid Nordmarks grufvor måste dock under några år brytningen i de djupare arbetsrummen inställas. Efter ett under sommaren 1885 inträffadt helt obetydligt ras, ökades nemligen vattentillopptet till grufvorna så starkt, att de djupare arbetsrummen icke kunde hållas tillgängliga, förr än kraftigare vattenuppföringsverk blifvit anlagda. Sedan detta nu skett, äro grufvorna åter under fullt arbete.

Såsom af ofvan anförda tabell inbentas, har malmuppföringen under de sista åren i ej så obetydlig grad minskats. Detta torde visserligen till en del bero på den samtidigt minskade tackjernstillverkningen och det mindre behof af malm, som deraf föranledts, men har äfven förorsakats deraf, att de större malmförlag, som förut funnits vid grufvorna, under dessa år till största delen blifvit förbrukade.

Af den i tabellen öfverst å nästa spalt gjorda sammanställning öfver antalet grufvor, som varit försvarade, öfver sättet på hvilket detta försvar egt rum samt öfver antalet utfärdade mutsedlar och beviljade hvilostånd, framgår:

att antalet med malmfångst bearbetade grufvor nedgått från 56 till 45 samt hela antalet försvarade grufvor från 137 till 120, hvarvid dock torde böra erinras, att de grufvor, som öfvergifvits, i allmänhet varit små grufvor, ur hvilka endast obetydligt med malm kunnat erhållas;

att antalet utfärdade mutsedlar visserligen något vexlat under de olika åren, men likväl icke synes på det hela hafva undergått någon afsevärd förändring.

År.	Antal försvarade grufvor.					Antal utfärdade mutsedlar för					Antal beviljade hvilostånd.
	Med afgift.	Med hvilostånd.	Med arbete utan malmfångst.	Med arbete och malmfångst.	Summa.	Jernmalm.	Silfver- och blymalm.	Kopparmalm.	Zinkmalm.	Summa.	
1886...	—	60	21	57	138	48	7	—	—	55	8
1887...	—	53	18	62	133	38	10	—	—	48	2
1888...	30	48	25	57	160	40	8	7	3	58	21
1889...	20	32	22	47	121	26	6	2	9	43	14
1890...	12	45	18	45	120	27	9	1	3	40	—

Vid grufvorna hafva varit anstälde:

År.	Arbetare.	Deraf ständige.
1886.....	846	681
1887.....	872	707
1888.....	796	621
1889.....	752	590
1890.....	715	569

De tekniska resultaten af grufvbrytningen torde kunna inbentas af följande tabell:

År.	Erhållen uppföring af malm och skarn. Ton.	Förbrukade sprängämnen.			Erhållen uppföring	
		Krut. Kg.	Dynamit. Kg.	Sprängolja. Kg.	pr arbetare. Ton.	pr kg. olja. Ton.
1886.....	161,534	576 ⁴⁰	2,424 ²³	15,671 ²⁸	190 ⁹³	9,244
1887.....	135,698	327 ³¹	1,025 ²⁸	15,724 ⁴²	151 ⁵⁶	8,221
1888.....	141,192	279 ⁷⁰	1,644 ⁶²	14,772 ²³	177 ²⁵	8,889
1889.....	140,204	252 ²⁵	859 ⁰⁰	12,500 ⁰⁰	187 ⁸⁰	10,661
1890.....	119,335	307 ⁶⁰	1,957 ⁰⁰	10,046 ⁰⁰	168 ³⁰	10,365

Ann. En kg. dynamit beräknad motsvara 0.75 kg. olja.

I afseende på metoderna för malmens utbrytning och använda sprängämnen hafva icke några afsevärda förändringar egt rum. Malmen har fortfarande uttagits dels genom pallbrytning, dels medelst takbrytning och igensättning af de utbrutna arbetsrummen. Den vid Persberg belägna nitroglycerinfabriken har utan störande afbrott drifvits under för fabrikationen loggifna arbetstider och fortfarande lemnat ett godt och kraftigt sprängämne. Tillverkningen, som enligt kungl. förordningen af den 8 maj 1875 endast får användas inom Filipstads bergslag, har utgjort: 16,068 kg. år 1886, 15,388 kg. år 1887, 14,283 kg. år 1888, 12,081 kg. år 1889 och 12,372 kg. år 1890.

De vid Persbergs- och Tabergsfälten under föregående femårsperiod nedbygda hissarna för personbeföring hafva fortfarande begagnats och visat sig ändamålsenliga för åstadkommandet af en bekväm och säker nedfart till de djupare arbetsrummen samt ökad trygghet för arbetsmanskabet.

Vid Tabergs- och Persbergsfälten hafva försök blifvit anställda att antända bergskotten medelst elektricitet. Detta antändningssätt synes medföra åtskilliga fördelar, såsom större säkerhet mot olycksfall, mindre rök i trånga arbetsrum och större hastighet vid ortdrifning. För verkställande af undersökningsarbeten har diamantborrning flerstädes varit med fördel

Tab. E.

Vunnen malm i Vermlands läns grufvefält åren 1886—1890.

G r u f v a.	År 1886.			År 1887.			År 1888.			År 1889.			År 1890.		
	Erhållen malm. Ton.	Upp- fordring. Ton.	% malm.	Erhållen malm. Ton.	Upp- fordring. Ton.	% malm.	Erhållen malm. Ton.	Upp- fordring. Ton.	% malm.	Erhållen malm. Ton.	Upp- fordring. Ton.	% malm.	Erhållen malm. Ton.	Upp- fordring. Ton.	% malm.
1. Persbergs- och Yngshyttefälten:															
Storgrufvan	2,468.45	4,597.62	48.3	1,728.78	2,894.77	53.6	557.70	525.82	46.2	610.40	977.00	27.4	4,165.50	4,789.00	78.5
Stretegrufvan	241.47	1,599.56	15.1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alabamagrufvan	6,908.38	8,729.36	79.1	7,040.96	9,274.73	75.9	7,065.19	10,240.93	69.0	8,415.20	9,917.80	84.9	6,952.60	9,024.60	77.0
Alabama schakt	—	—	—	—	—	—	45.48	476.09	9.5	1,164.40	5,626.80	20.7	1,966.10	6,487.60	30.3
Krangrufvan ¹⁾	3,498.81	7,764.86	45.1	4,860.74	7,422.25	65.5	4,340.45	7,190.58	60.4	3,118.40	5,484.70	56.9	1,852.90	4,076.40	45.5
Kraumellangrufvan ¹⁾	464.64	2,112.20	22.0	359.19	977.68	36.7	205.74	557.70	36.9	—	—	—	—	—	—
Skärstötégrufvan	7,282.85	9,821.81	74.1	4,892.62	8,061.57	60.7	5,142.99	9,084.30	56.6	7,752.00	11,989.40	64.6	8,953.50	13,474.50	66.5
Gustaf Adolfsgrufvan	2,394.90	5,887.73	40.7	1,521.35	5,118.34	29.7	2,676.28	7,210.99	37.1	2,040.50	4,802.70	42.5	1,540.70	3,508.70	43.9
Norra d:o	34.03	85.87		—	—	—	—	5.95	—	—	—	—	—	—	—
Hällgrufvan	2,628.68	6,698.35	39.2	1,966.88	7,033.31	28.0	1,117.95	3,641.63	30.7	1,614.80	2,738.70	58.9	963.90	1,624.00	59.4
Norra Isaksgrufvan	3,052.49	5,542.99	53.4	2,160.23	4,031.42	53.6	1,049.51	2,277.13	46.1	121.90	67.90	—	5.50	—	—
Södra d:o	1,705.41	3,612.72	47.2	1,812.10	3,897.10	46.5	1,839.30	4,666.48	39.4	1,224.00	1,974.10	62.0	958.40	1,599.90	59.9
Torskebäckgrufvan	1,132.85	817.42	—	3,284.56	7,379.32	44.5	893.08	1,239.95	72.0	—	—	—	—	—	—
Braskegrufvan	1,385.33	4,630.35	29.9	3.83	83.82	4.6	184.91	1,607.21	11.5	2,015.00	3,312.30	60.8	3,293.30	4,975.80	66.2
Högberggrufvan ²⁾	997.24	—	—	301.38	—	—	405.10	—	—	207.00	—	—	112.00	—	—
Vestra Hagegrufvan	87.99	565.78	15.5	29.75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Damaskgrufvan	238.57	493.51	48.4	403.40	761.30	53.0	109.67	—	—	—	—	—	—	—	—
Skummerågrufvan	1,235.72	3,443.97	35.1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	165.00	—	—
Hallgrufvan	2.98	—	—	193.41	—	—	52.29	—	—	24.00	—	—	33.50	—	—
Norra Hallgrufvan	—	—	—	399.15	1,717.73	23.2	337.09	1,180.86	28.5	—	—	—	—	—	—
Lobergsgrufvan	—	—	—	—	—	—	50.58	199.36	25.4	—	—	—	—	—	—
Jordåskärgrufvan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42.50	—	—	—	—	—
Kammargrufvan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51.50	—	—
2. Strögrufvor på Yngshyttegrund:															
Malmbergskärgrufvan	12.75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dundergrufvan	2.13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norra Rundgrufvan	8.92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bolandsgrufvan	326.88	—	—	597.22	—	—	2,562.78	—	—	2,701.40	—	—	2,689.90	—	—
Skatfallsgrufvan	140.28	—	—	141.12	—	—	2.13	—	—	—	—	—	—	—	—
Östra Kyrkviksgrufvan	42.93	—	—	43.35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norra d:o	—	—	—	26.88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokärnsgrufvan	—	—	—	62.04	—	—	30.18	—	—	13.70	—	—	—	—	—
3. Gåsgrufvefältet:															
Jernvägsgrufvan och Norra Kärngrufvan	2,249.93	—	—	2,848.85	4,409.31	64.6	2,705.61	3,830.78	70.6	1,451.00	3,598.00	40.3	1,334.00	1,989.50	67.1
4. Linkärnsfältet ³⁾:															
Linkärnsgrufvan	46.76	—	—	736.66	—	—	715.83	—	—	898.30	—	—	261.00	—	—
5. Långbansfältet:															
Långbansgrufvor ⁴⁾	3,521.33	15,575.20	22.6	3,722.81	—	—	4,192.95	15,559.48	26.8	3,314.50	13,355.50	24.8	3,322.00	11,499.50	28.9
Gustafsgrufvan	1,487.77	2,826.75	52.2	1,493.71	—	—	1,588.93	3,310.07	48.0	1,606.00	3,608.00	44.5	1,484.00	3,880.50	38.2
6. Pajsbergfältet:															
Pajsberggrufvan	3,157.47	9,054.12	34.8	2,650.55	6,333.63	41.8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Harstiggrufvan	—	—	—	—	—	—	178.53	1,912.84	9.2	14.00	145.30	9.6	—	—	—

¹⁾ Tillsammans 1 arbetad grufva. — ²⁾ 4 grufvor bearbetades åren 1886—1888, sedan 2. — ³⁾ 1 grufva åren 1886 och 1888, 2 år 1890 och 3 åren 1887 och 1889. — ⁴⁾ 2 till antalet.

Tab. E (Forts.).

G r u f v a.	År 1886.			År 1887.			År 1888.			År 1889.			År 1890.		
	Erhållen malm. Ton.	Upp- fordring. Ton.	% malm.	Erhållen malm. Ton.	Upp- fordring. Ton.	% malm.	Erhållen malm. Ton.	Upp- fordring. Ton.	% malm.	Erhållen malm. Ton.	Upp- fordring. Ton.	% malm.	Erhållen malm. Ton.	Upp- fordring. Ton.	% malm.
7. Nykroppafältet:															
Fallgrufvan.....	—	—	—	99.46	—	—	72.26	—	—	315.80	1,104.20	—	120.80	—	—
Jordågrufvan.....	—	—	—	102.01	—	—	16.15	—	—	80.80	—	—	44.60	—	—
Dränkegrufvan.....	—	—	—	5.95	—	—	55.26	755.36	—	62.90	—	—	158.10	—	—
Rosenhöjdsgrufvan.....	—	—	—	—	—	—	70.99	—	—	36.10	—	—	6.80	—	—
Harbergsgrufvan.....	—	—	—	156.00	1,829.11	8.5	263.12	1,832.08	14.3	428.60	2,039.80	21.0	341.70	—	—
Elfgrufvan.....	2,748.12	7,514.49	36.6	2,256.73	7,686.22	29.3	1,736.02	6,458.60	26.8	2,388.80	8,892.80	26.8	1,146.30	—	—
Vesteråsgrufvan.....	—	—	—	14.88	—	—	11.05	771.94	1.4	108.90	1,426.40	7.6	5.10	—	—
Stenågrufvan.....	1,570.63	4,112.61	38.2	3,202.10	6,856.05	46.7	643.99	3,049.50	20.7	—	—	—	—	—	—
Paulinagrufvan.....	41.24	751.45	5.5	16.58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tallholmsgrufvan.....	217.21	—	—	42.08	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Patrongrufvan.....	249.95	1,472.46	17.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Sundsgrufvefältet:															
Mellangrufvan.....	1,598.71	3,355.13	47.6	1,616.99	3,031.64	53.3	2,285.63	4,839.49	47.2	89.00	174.00	51.2	—	—	—
Norra Sundsgrufvan.....	1,518.80	3,569.36	42.5	4,622.28	7,304.08	63.3	2,782.12	5,552.77	50.2	3,150.50	6,524.50	48.3	4,133.50	6,976.50	59.2
Uddgrufvan.....	736.23	1,418.90	51.9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Öfriga grufvor i Kroppa sn:															
Yngsgrufvan.....	—	—	—	6.80	—	—	21.25	157.27	13.4	65.00	326.00	20.0	94.00	259.00	36.3
Fallgrufvan.....	—	—	—	169.18	785.12	21.5	1,281.18	3,260.78	39.3	1,331.50	3,566.50	37.3	693.50	1,787.50	38.8
Smedjegruvvan.....	—	—	—	278.42	846.75	32.9	45.92	153.02	30.0	—	—	—	—	—	—
Nya Torstensgrufvan.....	1,188.09	2,121.23	56.0	973.42	2,179.79	44.6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ansviks grufvor ¹⁾	188.31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Gåsborns socken:															
Fagerbergsgrufvan.....	3,553.55	—	—	4,528.76	—	—	2,907.95	—	—	3,874.00	9,213.00	42.1	4,060.00	—	—
Jakob Persgrufvan.....	1,569.28	—	—	797.87	—	—	611.26	—	—	—	—	—	—	—	—
Nya Mossgrufvan.....	—	—	—	—	—	—	47.18	—	—	—	—	—	11.10	—	—
11. Norra Bergslagen:															
Tabergs grufvor ²⁾	7,511.94	9,119.16	82.4	6,944.89	9,029.89	76.8	6,925.85	9,955.83	69.5	6,677.80	9,707.10	68.8	6,705.60	10,196.20	65.8
Nordmarks grufvor ³⁾	8,714.91	17,389.86	50.1	2,959.28	7,395.05	40.0	4,413.31	9,857.90	44.8	5,836.30	14,024.80	41.6	10,688.00	19,128.00	55.8
Fredrikbergsgrufvan.....	78.64	140.27	56.1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elzbergsgrufvan.....	600.21	1,769.59	34.5	1,262.47	2,102.42	60.1	518.42	2,113.39	24.4	—	—	—	—	—	—
Finnmossgrufvor.....	10,584.39	14,938.87	70.9	14,021.98	17,256.39	81.3	14,265.21	17,722.01	80.4	12,413.50	15,607.00	79.5	9,653.00	13,756.00	70.3
Nordgrufvan i Habors- hyttan.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58.50	301.80	19.3
Snösockegrufvan.....	2.12	—	—	73.54	—	—	56.11	—	—	492.00	—	—	103.50	—	—
Enggrufvan ⁴⁾	1,659.50	—	—	3,006.14	—	—	3,967.23	—	—	3,421.00	—	—	1,526.00	—	—
Nyängsgrufvan.....	3,060.97	—	—	2,485.42	—	—	279.28	—	—	2,462.00	—	—	1,324.00	—	—
Nordgrufvan på Finnsh. m. ⁴⁾	6,399.52	—	—	8,172.08	—	—	4,825.89	—	—	3,268.00	—	—	3,158.50	—	—
Tullgrufvan.....	1,889.04	—	—	2,692.01	—	—	2,569.16	—	—	2,555.50	—	—	1,076.50	—	—
Sundmansgrufvan.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	224.50	—	—
Rämsbergsgrufvan.....	204.46	—	—	913.49	—	—	932.62	—	—	453.60	—	—	—	—	—
Samtliga grufvor ⁵⁾	102,643.76	161,533.55	49.4	104,702.38	135,698.29	54.9	89,660.61	141,192.14	49.3	87,860.60	140,204.30	50.6	85,438.40	119,335.00	57.5

¹⁾ 3 till antalet. — ²⁾ 2 till antalet. — ³⁾ 2 år 1886, 3 åren 1888 och 1889 samt 4 åren 1887 och 1890. — ⁴⁾ 2 grufvor år 1886. — ⁵⁾ Antalet af samtliga bearbetade grufvor 61 år 1886, 62 år 1887, 57 år 1888, 47 år 1889 samt 45 år 1890.

använd. Sålunda upptäcktes härigenom, omkring 20 meter under den ofyndiga bottnen i Persbergs storgruftva, en ganska afsevärd malm, som nu är under arbete och visat sig ega ganska betydlig utsträckning såväl i fält som mot djupet.

Malmtillgången inom Filipstads bergslag torde fortfarande kunna anses tillfredsställande. Den har visserligen i några grufvor, t. ex. inom Enggrufvefältet, betydligt minskats och i andra så aftagit, att grufvorna måst nedläggas. Men då i det förstnämnda fältet nya grufvor med lofvande utseende blifvit upptagna, då de grufvor, som för öfrigt blifvit nedlagda, varit temligen obetydliga; och då malmtillgången vid de större gruffälten fortfarande är god och vid Persberg särskildt genom den anträffade malmen under Storgruftvans gamla botten blifvit i ganska afsevärd mån ökad, torde man med temligen stor säkerhet kunna antaga, att en mot behovet svarande malmkvantitet fortfarande skall kunna inom Filipstads bergslag erhållas.

Malmbrytningen i de olika fältens grufvor synes af *tabell E* (sid. 14—15). Härvid torde böra erinras, att i der anförda

malmpcenter endast den ur uppfordringen erhållna malmen blifvit upptagen, men att i kolumnen för »erhållen malm» såväl den ur uppfordringen som den ur varpen erhållna malmen upptagits.

b) *Tackjerstillverkningen* har, såsom af den ofvan anförda öfversigten synes, minskats från omkring 59,000 ton år 1886 till omkring 52,000 ton år 1890. Medeltillverkningen per år har utgjort omkring 56,000 ton, då densamma under den föregående perioden uppgick till nära 62,000 ton. Tillverkningen har nedgått i synnerhet vid de hyttor, som tillverka tackjern till afsalu, men har oftast ökat vid de större verkens hyttor, som tillverka tackjern för eget behof.

Under åren 1888, 1889 och 1890 har icke någon blåsning egt rum vid Kärns- och Sunnemohyttorna och under år 1890 icke heller vid Rämshyttan.

I *tabell F* finnes en redogörelse upptagen för såväl tillverkningsbeloppen som de tekniska resultaten, såsom dygnstillverkning, kolätgång och erhållen jernprocent, vid de olika hyttorna.

Tab. F.

Tillverkningsbelopp och kolätgång vid hyttorna i Vermlands län åren 1886—1890.

H y t t a.	Årstillverkning af tackjern, i ton.					Dygnstillverkning af tackjern, i ton.					Kolätgång i hektoliter, efter mätning, per ton tillverkad tackjern.					Erhållet tackjern ur 100 delar malm.				
	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Långbanshyttan	2,687.9	2,164.7	1,774.1	1,274.3	1,664.4	10.54	10.07	10.02	9.74	9.99	60.51	60.13	63.13	68.10	64.10	50.49	48.04	49.88	51.44	52.26
Saxåhyttan	1,868.2	1,768.6	1,560.6	844.7	1,801.7	8.14	8.01	7.67	8.20	8.92	65.56	66.73	65.95	65.30	60.30	47.75	45.69	45.52	49.33	50.22
Storbrohyttan	1,879.7	3,216.7	3,143.1	2,423.5	2,505.8	7.87	8.81	8.59	8.36	8.76	63.62	63.62	66.34	65.30	66.70	46.63	49.42	48.68	49.08	48.63
Torskebäckshyttan	711.7	769.9	878.5	532.5	564.6	6.48	6.56	6.80	6.44	6.58	72.16	71.87	74.10	72.00	71.30	42.82	45.43	44.17	44.57	45.46
Finnshyttan	2,735.9	2,658.6	2,580.6	1,301.8	1,522.0	8.93	7.73	7.77	7.04	7.93	68.67	67.11	66.73	73.00	67.50	48.11	48.28	48.39	45.24	47.45
Brattforshyttan	1,587.5	881.6	1,156.5	832.8	1,052.7	7.67	7.74	7.32	8.50	8.04	71.87	72.15	76.04	69.20	66.00	46.25	47.54	49.41	50.14	49.60
Svartåhyttan	1,531.3	1,567.1	1,103.6	1,297.8	1,551.5	8.85	7.71	7.91	7.91	8.03	65.56	71.38	72.93	70.60	69.40	52.21	52.52	51.35	52.93	49.65
Mokärnsyttan	2,663.4	3,882.7	3,944.7	3,763.9	3,061.9	10.53	10.67	10.84	10.34	10.17	66.72	67.11	65.95	68.20	66.70	52.96	52.93	54.13	54.24	53.35
Elfsjöhyttan	3,678.2	2,447.0	3,836.6	3,164.5	2,690.6	10.13	9.91	10.38	10.38	10.63	64.01	68.28	69.05	66.00	67.30	50.37	51.38	51.36	51.51	49.22
Nordmarkshyttan	1,583.2	2,001.6	1,398.1	1,192.4	1,073.1	7.00	6.88	6.82	6.81	7.20	67.50	64.79	66.73	68.40	71.70	54.28	53.42	53.60	53.44	52.66
Rämshyttan	2,446.2	2,959.9	2,021.2	1,557.5	—	8.90	9.08	9.10	8.60	—	64.39	64.40	59.35	61.00	—	53.51	51.37	53.86	52.88	—
Gammelkroppa	2,301.0	999.0	1,393.9	724.4	616.4	12.49	8.40	8.46	8.23	7.76	69.83	65.17	65.56	65.30	68.80	47.33	50.21	49.22	49.43	48.00
Nykroppa	8,164.8	8,585.4	8,735.7	8,318.3	8,197.7	13.43	13.35	12.88	12.74	12.88	73.32	71.38	70.60	74.10	77.10	52.15	51.92	51.40	50.84	50.66
Kärnsyttan	—	924.8	—	—	—	—	7.58	—	—	—	—	84.96	—	—	—	—	44.22	—	—	—
Sunnemohyttan	2,785.3	1,098.2	—	—	—	7.68	8.27	—	—	—	73.32	70.21	—	—	—	52.64	53.00	—	—	—
Gustafsforshyttan	3,613.5	2,651.2	3,689.1	3,954.4	4,036.0	9.64	10.16	11.28	10.83	11.15	70.60	69.82	63.01	67.90	67.70	52.64	52.22	53.98	53.49	53.94
Hagforshyttan	6,055.2	10,567.5	9,843.8	7,022.0	7,954.0	14.42	14.52	13.79	13.17	12.73	67.50	67.50	72.54	74.20	73.30	52.75	53.17	52.28	51.71	52.25
Björneborgshyttan	5,998.5	5,234.8	4,545.5	6,408.0	7,587.4	14.96	14.36	13.98	13.26	12.74	60.51	57.41	63.23	64.10	69.00	50.83	55.53	53.05	51.43	52.24
Borgvikshyttan	3,098.4	716.8	2,072.3	2,170.5	1,488.7	9.65	8.74	9.25	9.04	9.08	65.94	72.54	66.34	67.30	71.20	50.62	50.49	55.11	53.89	53.02
Edsvallabyttan	3,525.8	4,846.0	4,709.2	4,042.4	4,401.0	13.99	13.31	12.93	12.00	12.12	62.85	50.74	55.09	57.60	53.20	49.64	50.76	53.19	51.67	53.17
Samtliga hyttor	58,915.7	59,942.1	58,387.1	50,825.7	51,760.5	10.36	10.66	10.72	10.64	10.75	67.15	65.99	67.11	67.60	69.80	50.80	51.42	51.65	51.49	51.44

Anm. Antal i gång varande *masugnar* voro under hela perioden 2 vid Nykroppa, Hagforshyttan och Björneborgshyttan och 1 vid samtliga öfriga hyttor, utom vid Rämshyttan 1 blott under åren 1886—1889, Kärnsyttan 1 år 1887 och Sunnemohyttan 1 åren 1886 och 1887, de öfriga åren ingen. Hela antalet i gång varande *masugnar* utgjorde 22 år 1886, 23 år 1887, 21 åren 1888 och 1889 samt 20 år 1890.

c) *Smältstyckes- och stångjernstillverkningen.* Af den redogörelse, som öfver denna tillverkning i tabell G lemnats, framgår, att smältstyckestillverkningen bibehållit sig någorlunda oförändrad, under det att den s. k. stångjernstillverkningen, i synnerhet under de 2 sista åren, i afsevärd grad ökats. Af de uppgifter, som för de 3 sista åren erhållits, synes ock, att för stångjernstillverkningen det härdfärskade jernet mer och mer börjar ersättas med götmetall. Af härdfärskadt jern framställes

år 1888 omkring 59 procent af hela stångjernstillverkningen, men år 1890 endast omkring 45 procent.

d) *Götmetall- och brännstålstillverkningen.* Af nedanstående tabell H synes, att tillverkningen af götmetall under perioden varit i ständigt stigande. Sålunda har tillverkningen af bessemermetall mer än fördubblats och af martinmetall stigit med omkring 46 procent. Ett nytt martinverk har också blifvit vid Nykroppa uppfördt.

Tab. G. Smältstyckes- och stångjernstillverkningen i Vermlands län åren 1886—1890.

Jernbruk.	Smältstycketillverkningen i ton.					Stångjernstillverkningen i ton.							
	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.	År 1886.	År 1887.	År 1888.	Deraf af götmetall.	År 1889.	Deraf af götmetall.	År 1890.	Deraf af götmetall.
Adolfors	—	—	—	—	—	—	—	16·20	—	—	—	—	—
Bjurbäcken	—	1,433·19	2,010·40	1,636·37	1,238·79	—	1,122·55	1,902·34	—	1,410·29	—	963·92	—
Björneborg och Jonsbol	—	—	—	—	—	1,572·01	645·52	1,300·24	1,300·24	2,117·84	2,117·84	2,248·70	2,248·70
Borgvik	1,945·23	2,144·37	2,662·03	2,472·42	2,848·49	1,639·57	2,050·89	2,403·29	—	2,778·97	—	2,771·49	—
Brattfors	181·79	1,688·19	1,773·41	2,037·06	111·39	1,569·03	—	—	—	—	—	1,096·08	—
Charlottenberg	4,329·68	4,322·52	4,109·16	3,860·22	4,244·09	3,583·23	3,665·26	3,453·18	—	3,433·84	—	3,587·07	—
Edsvalla	3,937·42	4,376·37	3,834·66	4,360·99	4,459·49	3,887·05	3,972·06	3,766·35	—	4,396·40	—	4,348·12	—
Elfsbacka	2,859·44	3,257·13	3,043·59	2,729·90	3,293·53	2,537·84	2,616·73	2,678·83	39·70	2,282·50	237·90	2,644·06	402·80
Geijersholm	2,565·63	2,229·95	2,211·98	738·00	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gustafsors	2,158·95	2,252·15	2,333·87	2,345·59	1,793·50	929·46	680·80	—	—	—	—	—	—
Gustafsström	1,997·02	2,129·25	2,034·52	2,089·52	1,946·72	—	—	—	—	—	—	—	—
Hagfors	—	—	—	—	—	2,826·59	3,015·44	4,264·96	4,256·96	5,672·99	5,629·22	6,156·00	6,154·70
Håkanbol	—	—	—	—	—	378·64	407·17	304·57	—	248·26	—	—	—
Lesjöfors	883·33	573·68	629·56	614·90	604·00	1,997·13	1,523·09	2,405·73	1,987·01	3,355·90	2,750·90	3,900·50	3,646·30
Lidefors öfre	—	—	—	—	1·44	176·83	191·62	176·46	—	185·27	—	179·23	—
Lidefors nedre	—	—	—	—	—	104·86	163·10	162·35	—	171·43	—	153·26	—
Liljendal	1,757·10	1,954·15	1,203·25	2,349·11	—	674·42	2,387·53	1,227·96	24·07	2,779·95	335·27	—	—
Loviseberg	980·35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Munkfors	3,347·12	2,872·37	3,432·91	4,016·49	4,065·09	15,800·03	16,690·80	10,004·80	7,042·66	17,276·26	13,209·18	17,919·63	13,866·86
Mölnbacka	—	—	—	—	—	164·70	336·91	368·43	—	296·23	—	354·20	—
Stjernfors	—	—	—	—	—	65·21	53·71	—	—	—	—	—	—
Storforaverken	2,192·84	2,056·78	1,753·44	1,699·08	1,683·99	1,878·62	1,758·05	1,526·30	—	1,602·11	—	1,333·54	—
Stömne	377·07	—	—	—	—	334·28	—	—	—	—	—	—	—
Sölje	—	—	—	—	—	1·23	—	—	—	—	—	—	—
Vägsjöfors	—	—	—	—	—	23·59	20·62	9·78	—	8·61	—	11·35	—
Summa	29,512·97	31,290·10	31,032·78	30,949·65	26,290·52	40,144·32	41,301·85	35,971·77	14,650·64	48,016·86	24,280·31	47,667·15	26,319·36

Tab. H. Tillverkning af bessemer- och martinmetall i Vermlands län åren 1886—1890.

Jernbruk.	Tillverkad bessemermetall, i ton.					Tillverkad martinmetall, i ton.				
	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Björneborg	673·94	2,067·74	3,163·97	4,203·98	5,292·72	—	—	—	—	—
Elfsbacka	—	—	—	—	—	—	—	25·80	276·74	553·69
Lesjöfors	—	—	—	—	—	381·00	703·76	896·02	1,214·10	1,426·70
Långbanshyttan	306·26	298·92	226·41	545·73	—	—	—	—	—	—
Liljendal	—	—	—	—	—	434·81	662·65	—	—	—
Nykroppa	3,735·05	3,958·84	4,254·00	3,647·37	3,856·76	—	—	—	—	2,803·63
Uddeholmsverken	2,389·31	3,903·43	4,759·96	4,798·00	5,780·00	7,708·19	6,637·23	6,882·78	7,426·05	7,666·40
Summa	7,104·56	10,228·93	12,404·34	13,195·08	14,929·48	8,524·00	8,003·64	7,804·60	8,916·89	12,450·42

Tillverkningen af brännstål åter är vid periodens slut nära nog densamma som vid dess början, hvilket närmare synes af nedanstående sammanställning:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
Liljendal	18 68	—	—	—	—
Uddeholmsverken	764 59	629 03	395 15	915 30	780 06
Summa	783 22	629 03	395 15	915 30	780 06

e) *Jern- och stålmanufaktur.* Såsom synes af nedanstående tabell I, har äfven tillverkningsbeloppet af jern- och stålmanufaktur ökat med mer än 50 procent. Utom det i tabellen upptagna tillverkningsbeloppet, utgörande det hos bergmästarembetet uppgifna, har meddelats, att vid de mekaniska verkstäderna i Kristinehamn och Hagfors tillverkats diverse jern- och stålmanufaktur, år 1890 till ett värde af 430,301 59 kr. och år 1891 till ett värde af 407,493 82 kr.

Den tillverkade jern- och stålmanufacturens beskaffenhet kan inhämtas af följande tabell:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.	Summa.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
Maskinsmide	— ¹⁾	— ¹⁾	603 20	—	—	603 20
Spik	1,434 28	1,158 90	1,015 73	1,079 91	1,290 78	5,979 60
Hästkösöm	369 82	375 60	362 90	357 35	562 25	2,027 92
Skruf	70 14	91 04	124 57	160 00	165 00	610 75
Stålmanufaktur	— ¹⁾	— ¹⁾	670 59	344 16	388 49	1,403 24
Redskapssmide	— ¹⁾	— ¹⁾	166 44	203 31	212 40	582 15
Tråd och linor	879 07	702 44	1,261 14	1,201 40	1,978 79	6,022 84
Diverse annan manufaktur	487 71	1,320 15	286 31	314 73	306 87	2,715 77
Summa	3,241 02	3,648 13	4,490 88	3,660 86	4,904 58	19,945 47

¹⁾ I uppgifterna för åren 1886 och 1887 äro maskinsmidet, redskapssmidet och stålmanufacturen sammanförda med diverse annan manufaktur.

Tab. I. Tillverkning af jern- och stålmanufaktur i Vermlands län åren 1886—1890.

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
Andersfors	—	14 11	18 30	34 92	36 57
Björneborg ¹⁾	70 14	—	707 49	—	—
Borgvik	12 88	5 31	11 01	36 02	15 16
Charlottenberg	1,269 26	1,018 99	935 25	1,033 37	1,266 80
Edavalla	2 92	2 66	2 99	1 91	2 59
Elfsbacka	0 02	0 02	—	22 31	39 13
Gullspång	14 08	17 32	8 53	1 11	0 50
Gustafsström	12 15	7 48	6 73	9 17	8 61
Hagfors	439 95	466 65	469 16	506 69	700 00
Koppom	114 77	130 92	164 93	193 00	204 60
Lesjöfors	1,121 16	1,472 99	1,090 93	1,460 40	1,646 20
Liljendal	14 36	10 31	8 27	11 62	11 38
Munkfors	27 27	60 05	592 15	79 58	702 08
Mölnbacka	3 82	5 07	4 82	—	—
Stjernfors	111 08	417 74	450 14	256 07	255 90
Stömne	15 11	10 94	15 06	9 48	6 37
Sölje	—	1 58	1 51	1 49	—
Vassgårda	—	—	—	0 72	0 45
Vägsjöfors	12 05	6 00	3 61	3 00	8 29
Summa	3,241 02	3,648 13	4,490 88	3,660 86	4,904 58

¹⁾ År 1886 äfven Rottneros.

f) *Gjutgodstillverkningen.* Af den i tabell K lemnade öfversigt synes, att också tillverkningen af gjutgods genom tackjernsmältning i kupol- eller stjälpugnar varit i stigande under åren 1888—1890, under det att tillverkningen af gjutgods direkt ur masugnen under åren 1886—1889 varit nästan oförändrad, men år 1890 nedgått till omkring 71 procent af medeltillverkningen de fyra förstnämnda åren.

Antalet arbetare, som under senaste femårsperiod varit anställda vid bergverken inom länet, kan inhämtas af sammanställningen i tabell L.

Tab. K. Gjutgodstillverkningen i Vermlands län åren 1886—1890.

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
a) Direkt ur masugnen.					
Björneborg	109 66	93 01	95 78	125 98	6 87
Borgvik	69 93	13 03	42 88	70 23	31 14
Brattfors	19 36	30 41	10 03	21 25	6 75
Edavalla	—	86 37	82 19	80 34	86 95
Elfsjöhyttan	—	—	36 35	—	52 71
Finshyttan	18 64	12 12	12 74	8 93	—
Gustafsors	8 42	—	—	—	—
Hagfors	—	30 56	63 22	7 00	—
Långbanshyttan	31 83	18 60	24 77	25 62	18 96
Mokärshyttan	—	12 24	13 88	8 10	16 56
Nykroppshyttan	184 51	249 08	249 57	283 84	209 74
Rämshyttan	56 65	48 35	41 88	33 98	—
Sunnemohyttan	84 32	52 65	—	—	—
Svartåhyttan	47 99	43 57	28 47	46 26	55 50
Summa	631 31	689 99	701 76	711 53	485 18
b) Efter omsältning.					
Björneborg	131 49	131 81	204 87	168 21	251 46
Edavalla	—	—	3 12	10 22	4 46
Finshyttan	224 59	259 97	258 17	364 80	426 57
Hagfors	251 39	242 93	233 00	353 00	328 50
Charlottenberg	121 44	144 47	96 39	66 98	82 36
Elfsbacka	—	—	51 60	51 27	47 11
Lesjöfors	65 08	71 81	93 62	143 60	130 60
Liljendal	54 42	58 92	18 44	6 70	—
Munkfors	84 37	—	—	—	—
Rottneros	133 90	107 34	119 02	130 00	112 73
Stömne	17 06	31 89	26 08	22 15	21 51
Summa	1,083 74	1,048 64	1,104 31	1,316 91	1,405 30

Tab. L. Antalet arbetare vid bergverken i Vermlands län åren 1886—1890.

År.	Arbetare vid jerngrufvor.				Arbetare vid jernverk.				Arbetare vid andra verk och grufvor.	Summa arbetare.	
	Ständige.	Tillfällige.	Qvin- och barn.	Summa.	Masugnarne.	Stångjernsverk.	Gjutierier, götmetall- och manufakturverk.	Ej specificerade.			
1886	681	68	97	846	517	1,024	540	104	2,185	—	3,031
1887	707	90	75	872	512	866	697	174	2,249	—	3,121
1888	621	97	78	796	459	1,083	679	82	2,303	—	3,099
1889	590	61	101	752	464	1,334	573	—	2,371	12	3,135
1890	569	58	88	715	463	1,340	740	—	2,543	10	3,268

Enligt de uppgifter, som till bergmästarembetet inkommit, hafva under åren 1886—1890 genom *olycksfall vid arbetet* inom grufvorna 17 personer ljugit döden och 66 personer blifvit mer eller mindre skadade. Af hela antalet ständige arbetare, som under dessa år varit vid grufvorna anstälde, har således genom olycksfall 0.54 procent dödats och 2.08 procent blifvit mer eller mindre skadade. Huru stort antal af de skadade, som blifvit fullständigt återstälde, kan icke af uppgifterna med säkerhet utrönas. Många af de uppgifna olycksfallen hafva likväl varit af mindre farlig beskaffenhet.

Om antalet olycksfall vid jernverken hafva inga eller ytterst ofullständiga uppgifter till bergmästarembetet inlemnats.

Sedan år 1886 hafva följande jernverk inom Vermlands län anmälts såsom nedlagda: Noreborgs bruk i Köla socken; Lindfors bruk i Nyeds socken; Karlsfors bruk i Silleruds socken; Sälboda bruk i Gunnarskogs socken; Lenungshammars och Glasfors bruk, båda i Glafva socken; Ackkärens bruk i Lungsunds socken; Helgebodafors bruk i Eda socken; Lennartsfors bruk i Trankils socken; Töcksfors bruk i Töcksmarks socken; Kristinefors och Torsby bruk, båda i Fryksände socken; Henniekehammars bruk i Fernebo socken; Löfstafors bruk i Karlanda socken och Krontorps bruk i Visnums socken.

Under denna afdelning anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, liksom förut skett, böra lemna redogörelse för den undervisningsanstalt, som, afsedd för utbildning i bergs- och brukshandteringen, är förlagd inom länet.

Filipstads bergselementarskola, som år 1830 inrättades af dåvarande bergmästaren F. von Schéele och till en början upprätthölls af stiftaren med något tillskott af Vermlands bruksegare, har sedan år 1832 af Jernkontoret erhållit årligt anslag, som under nu ifrågavarande femårsperiod utgått med 8,000 kronor årligen, hvarjemte ett belopp af 3,500 kronor hvarje år stälts till styrelsens för Jernkontoret disposition, att i mån af behof användas till upprätthållande af skolans verksamhet. Af sistnämnda förslagsanslag hafva endast användts fyra år 2,000 kronor och ett år 2,500 kronor. Undervisningen ombesörjes af skolans föreståndare jemte tvenne biträdande lärare. Antalet elever, som åtnjutit undervisning vid skolan, har under perioden uppgått till 48, eller i medeltal 9.6, hvilken siffra nära öfverensstämmer med den af stiftaren såsom lämpligast ansedda. Skolans nuvarande lokaler äro afsedda för bekvämt utrymme åt 12 elever. Läroanstalten är i verksamhet 11½ månader, räknade från den 1 november det ena till den 15 oktober följande året. Vid terminens början skall inträdande elev i skolafgift erlägga 50 kronor, som dock kunna, uppå direktionens bepröfvande, till honom återställas, om han deraf finnes vara i behof.

Vid Finnshytan i Filipstads omedelbara grannskap eger skolan för undervisnings meddelande egen masugn.

I afseende å de vid skolan befintliga stipendier gäller, hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande derom i senaste berättelsen upplyst. Norderska och Berggrenska stipendierna utdelas således fortfarande af Hushållningssällskapet, men, till följd af nedsättning af räntan, till något lägre belopp, än deri omförmäles, och af Frans von Schéeles stipendiefond, som vid periodens slut uppgick till 2,003 kronor 3 öre, utdelas årligen 50 kronor till deraf förtjent elev.

Skolans direktion utgöres af en inspektor och en föreståndare, som tillsätts af Jernkontoret, samt tre ledamöter, som

utses af Vermlands och Dals bruksegare. Räkenskaperna granskas årligen af tvenne utaf samma bruksegare utsedde revisorer och insändas derefter, jemte revisionsberättelsen, till Jernkontoret, som besluter i frågan om ansvarsfrihet för direktionen och föreståndaren.

D) Fabriker, manufaktur och handverk. Fabriksverksamheten är, med hänseende till andra näringsförhållanden inom Vermlands län, icke af någon framstående betydelse. Tillverkningsvärdet utgjorde år 1886 vid 153 i gång varande fabriker 4,815,705 kronor och år 1890 vid 176 fabriker 7,683,778 kronor. Ökningen tillkommer till största delen landet, der under femårsperioden flere trämassfabriker blifvit anlagda. De gynsamma konjunkturen, som i början af perioden voro gällande i afseende å denna näringsgren, framlockade spekulationen, så att under periodens lopp inom länet anlades icke mindre än 24 fabriker, deraf 5 i Gillbergs och 6 i Kils härad och de öfriga inom spridda delar af länet, dock att inom Elfdals härads öfre tingslag någon sådan fabrik ännu icke uppstått. Af fabriker i öfrigt intaga tobaksfabrikerna, 5 till antalet, hvilka lemna den största anparten af tulluppbörden vid tullkammaren i Karlstad, främsta rummet. I sistnämnda stad finnes äfven en fabrik för tillverknings af yllevor, hvilken synes vara stadd i god utveckling. Tillverkningsvärdet, som år 1886 utgjorde 50,000 kronor, hade vid periodens slut ökats till 85,000 kronor.

Utom den redogörelse för jern- och stålmanufaktur, som bergmästaren lemnat, torde här särskildt böra nämnas Kristinehamns och Karlstads mekaniska verkstäder, af hvilka den senare icke omförmäles i berörda redogörelse. Hvad verkstaden i Kristinehamn angår, saknas uppgifter å dess tillverkningsvärde, men i afseende å verkstaden i Karlstad har den upplysning meddelats, att tillverkningsvärdet, som år 1886 utgjorde 356,983 kronor 81 öre, år 1890 uppgick till 442,213 kronor 10 öre.

Då fråga numera uppstått om införandet af skatt å *öltillverkningen*, anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra för sådan tillverknings inom länet under år 1890 meddela redogörelse enligt följande tabell:

Bryggeriernas namn.	Aferkadit malt år 1890.		Tillverkningens belopp under året i hektoliter.	
	Hektoliter.	Kilogram.	Öl.	Dricka.
Charlottenbergs bryggeri	1,041.14	33,375	1,558	156
C. E. Rülckers bryggeri, Arvika...	1,147	57,350	2,000	725
Sanna bryggeri, Kristinehamn.....	1,778	97,790	3,140	837
Nore bryggeri i Sunnemo socken..	196	10,000	220	70.50
Vestby bryggeri i Dalby socken....	194	9,862	347	—
Karlstads bryggeri	1,227	67,460	1,676	954
Carl Bergsten & C:nis bryggeri, Kristinehamn	2,361	133,600	2,595	4,325
Elof Holmbergs bryggeri, d.o.....	5,162	272,191.2	844	1,595
Filipstads nya bryggeri.....	1,271	67,850	1,701.41	1,436.95
Våxnäs bryggeri, Karlstad.....	920	50,000	1,734	390
Färjestads bryggeri.....	1,200	66,000	1,680	5,300
Sefle bryggeri.....	610	40,000	600	300
N. A. Olssons bryggeri, Årjäng....	260	18,000	360	250
Summa	17,367.14	923,478.2	18,455.41	16,338.85

Antalet arbetare vid fabrikerna inom städerna och på landet utgjorde år 1885 tillsammans 2,883, deraf 298 män och 61 kvinnor under 18 år; men år 1890 hade antalet stigit till 3,925, deraf 493 män och 104 kvinnor voro under 18 år.

Enligt de uppgifter, som årligen insändas till Kungl. Kommerskollegium, funnos år 1885 i länet 555 *handverkare*, deraf 20 kvinnor, med 375 arbetare, deraf 39 kvinnor; men år 1890 hade antalet stigit till 751 *handverkare*, deraf 15 kvinnor, och 476 arbetare, deraf 59 kvinnor.

4. Kommunikationsanstalter och varuutbyten.

A) Landtkommunikationer. Tabellen 2 redogör för längden af *lands-, härads- och sockenvägar* med derför kända kostnader, för antalet gästgivarvägar och skjutsanstalter med dervid gällande skjutslegas vid 1890 års slut, äfvensom för utgångne skjuts-hästar jemte uppbådade kronoskjutshästar. Af denna tabell inhämtas, att arbetet för omläggning eller förbättring af gamla vägar, hvarå trafiken försvåras af starkt lutande backar, med ökad ifver under femårsperioden fortgått, så att då under näst-föregående period endast en längd af 3.75 gamla mil eller något öfver 4 nymil omlades eller förbättrades, under förevarande period icke mindre än 10.25 nymil blifvit på sådant sätt försatta i mera tidsenligt skick. Men ehuru under de 50 sista åren ett ej ringa arbete nedlagts för utjemning eller förbättring af backiga vägar, skola dock säkert ännu många år förgå, innan genom erforderliga vägförbättringar samfärdseln å de mest be-gagnade vägarne inom länen skall kunna på ett någorlunda tillfredsställande sätt ega rum. De gamla vägarne läge och beskaffenhet i öfrigt gör vägunderhållet ganska tungt och kost-samt, helst tjenligt väggrus flerstädes måste hemtas från långt aflägsna ställen.

De i föregående berättelse omförmälda tvenne vägarbeten, hvilka före 1885 års utgång ej kunnat fullbordas, nemligen en del af vägen emellan Håns tull och Gillbergs härad och en del af landsvägen mellan Ambjörby och Fastnäs gästgivarvägar, hafva under nu ifrågakommande femårsperiod afsynats.

Anslagen af allmänna medel för vägomläggningar hafva för periodens olika år uppgått till följande belopp: 28,530 kr. år 1886, 39,080 kr. år 1887, 50,600 kr. år 1888, 63,600 kr. år 1889 samt 50,100 kr. år 1890. De vägomläggningar, för hvilka sådana anslag blifvit under perioden beviljade, äro följande:

	Anslag Kr.	Arbetet veder- börligen godkänt.
1:o) År 1886. Omläggning af de s. k. Åstrands- och Ennarbolsbackarne å vägen mellan Fastnäs och Ambjörby gästgivarvägar i Norra Ny socken.....	7,060	1889 $\frac{1}{2}$
2:o) År 1886. Omläggning af den del af vägen från Håns tull vid norska gränsen genom Nordmarks härad till Gillbergs härad, som sträcker sig från Silbodals sockengräns till Årjeng.....	21,470	1888 $\frac{1}{4}$
3:o) År 1887. Fortsättning af samma väg från Årjeng till Kesta skolhus.....	17,040	1889 $\frac{1}{2}$

I likhet med hvad i föregående berättelse iakttagits, vill Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i detta sammanhang upplysa, att beloppet af den *bevillning*, hvartill fabrikanter och idkare af handverk blifvit under sista året af såväl nästföregående som nu ifrågakommande period taxerade, utgjorde för det förra året 6,175 kronor 20 öre och för det senare 10,881 kronor 35 öre.

	Anslag Kr.	Arbetet veder- börligen godkänt.
4:o) År 1887. Omläggning af den sträcka af vägen mellan Långbanshyttan i Fernebo socken och Kosundet i Gåsborns socken, som faller inom Fernebo socken	11,380	1888 $\frac{1}{2}$
5:o) År 1887. Omläggning å den del af vägen från Bjerns stenbro i Karlanda socken till Jernskogs sockengräns, som sträcker sig från Bjerns stenbro till Vennacka	10,660	1888 $\frac{1}{2}$
6:o) År 1888. Fortsättning af samma väg från Vennacka till Jernskogs sockengräns.....	12,000	1889 $\frac{1}{2}$
7:o) År 1888. Fortsättning af den under 4:o) omförmälda vägen från Fernebo sockens gräns till qvarnen vid Bjursjöns utlopp inom Gåsborns socken.....	12,600	1890 $\frac{1}{2}$
8:o) År 1888. Omläggning af de s. k. Svensbackarne samt Norra och Södra Ulfhedsbackarne å den under 1:o) omnämnda vägen.....	10,400	—
9:o) År 1888. Omläggning och förbättring af den del af vägen mellan Charlottenberg och riksgränsen vid Ängen, som faller mellan Charlottenbergs jernvägsstation och Långtjärn.....	9,500	—
10:o) År 1888. Omläggning och förbättring af vägen mellan Kärrmossens soldattorp och Jösseforsbron inom Arvika socken.....	6,100	—
11:o) År 1889. Fortsättning af vägomläggningen Håns tull—Gillbergs härads rå från Kesta skolhus till häradsgränsen.....	21,200	1890 $\frac{1}{2}$
12:o) År 1889. Omläggning och förbättring af vägen från Karlanda till Jösse härads gräns vid Skökebacken å delen mellan Mosstakan och Nygård i Jernskogs socken.....	5,800	—
13:o) År 1889. Omläggning och förbättring å vägen inom Jösse härad från Åmot till Jernskogs sockens gräns vid Skökebacken å delen mellan Åmot och Norelven.....	5,100	—
14:o) År 1889. Anläggning af den del af tillämnad väg från Treskog i Gunnarskogs socken till Stråket i Eda socken, som ligger mellan Stråket och Stora Hög.....	6,200	—
15:o) År 1889. Fortsättning af den under 9:o) upptagna vägen från Långtjärn till Helgebodafors.....	14,500	—
16:o) År 1889. Fortsättning af den under 4:o) och 7:o) omförmälda vägen från Bjursjön till Kosundet.....	10,800	—

	Anslag Kr.	Arbetet veder- börligen godkänt.
17:o) År 1890. Omläggning af vägen mellan Ottebols jernvägsstation och Ottebols gård i Ny socken af Jösse härad	4,400	—
18:o) År 1890. Fortsättning af den under 13:o) omnämnda vägen från Noreelfven till Östra Plogned	9,000	—
19:o) År 1890. Fortsättning af den under 12:o) upptagna vägen å delen mellan Nygård och Tomten	14,500	—
20:o) År 1890. Fortsättning af den under 14:o) omför-mälda vägen från Stora Hög till Lyckan	9,400	—
21:o) År 1890. Fortsättning af den under 9:o) och 15:o) upptagna vägen å delen mellan Helgebodafors och riksgränsen	12,800	—
	Summa 231,910	—

	Entreprenad- bidragens hela belopp. Kronor.	Uttaxering i ören pr bevillningskrona af	
		jordbruks- fastighet.	annan fastighet och inkomst.
År 1886	12,760	8	4
» 1887	12,860	10	5
» 1888	18,533	12	6
» 1889	18,533	14	7
» 1890	18,533	12	6
Summa	81,210	—	—

Den betydliga tillökning i entreprenadbidraget, som från och med år 1888, då ny entreprenadperiod började, sålunda utgått, härleder sig dels från ökade entreprenadbidrag till en del sådana skjutsanstalter, der skjutsningen uppehållits på entreprenad, dels ock deraf att vid 26 skjutsanstalter, der skjutsningen förut ombesörjts af skjutslagen sjelfva, nya entreprenader kommit till stånd, så att numera endast vid 6 skjutsanstalter skjutsningen uppehålls af skjutslagen.

Vermlands län är nog lyckligt att inom sitt område ega betydande *jernvägar*, hvarigenom samfärdseln och varuutbytet väsentligen underlättas. Nordvestra stambanan, som genomgår länet från öster till Vermlands vestra gräns mot Norge och med ett sidospår från Kils station till Frykensäjarnes södra strand sommartiden förmedlar trafiken å nämnda sjöars långt utbredda vattendrag, eger naturligtvis för länet den största betydelsen. Dernäst kommer Bergslagens jernväg, hvarå betydande varu-transporter ega rum, företrädesvis till Göteborg, men äfven till Kristiania. Vidare förekomma Östra Vermlands, Filipstads norra bergslags samt Nordmarks—Klarelfvens jernvägar, hvilka alla stå i förbindelse såväl sins emellan som med Bergslagens jernväg och statsbanan. Uddeholms aktiebolag, som är egare till Nordmarks—Klarelfvens jernväg, ombesörjer äfven trafiken å Filipstads norra bergslags jernväg. I fortsättning af Nordmarks—Klarelfvens jernväg har samma bolag under femårsperioden bygt en jernväg från Björndalsbron till bolagets storartade jern- och manufakturverk vid Munkfors, hvilken jernväg, benämnd *Skymnäs—Munkfors jernväg*, den 1 oktober 1890 öppnades för allmän trafik. Nordmarks—Klarelfvens jernväg fortsatte förut endast från Björndalsbron till Klarelfven vid Skymnäs, dit Munkforsverkens tillverkningar transporterades å Klarelfven på bogserade prämar, men genom den nya jernvägens tillkomst har denna trafikled, som den långa tid, då elfven var isbelagd, icke kunde användas, blifvit obehöflig och jernvägen emellan Björndalen och Skymnäs kunnat upprifvas och den användbara materielen begagnas vid den nya jernvägens byggande.

En annan enskild jernväg, Nora—Karlskoga, går genom Visnums härad till Otterbäcken vid Venern, med stationer vid Håkanbol, Konsterud och Vermlands Säby.

Sedan Eders Kungl. Maj:t, jemlikt nädligt bref den 22 april 1887, beviljat *Mora—Venerns jernvägsaktiebolag* rättighet att anlägga och till allmänt begagnande mot afgift upplåta jernväg af 1,435 meters spårvidd från Mora strand vid Siljan i Dalarne till Östra Vermlands jernväg i närheten af Persbergs station, med bibana från Brintbodarne eller annan lämplig punkt i dess närhet till Öfver-Malung, har denna jernvägsanläggning så fort-

Då nu statsbidrag anvisas endast till ett belopp, motsvarande två tredjedelar af den beräknade kostnaden, men vanligen nedsatt till en jemn summa något derunder, visar det sig, att vederbörande vägbyggnadsskyldige under femårsperioden fått för vägförbättringar vidkännas en kostnad af minst 115,955 kronor, då det torde kunna antagas, att arbetets utförande betingat en kostnad, som snarare öfver- än understigit den beräknade. För närvarande äro af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, för erhållande af statsanslag, hos Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen anmälda förslag till vägförbättringar för en sammanräknad kostnad af 292,686 kronor, deraf 73,300 kronor afse brobyggnader, af hvilka den ena skall uppföras öfver Klarelfven vid Brottmön i Dalby socken af Elfdals härads öfre tingslag för en kostnad af 55,800 kronor. Fullständiga förslag till omfattande vägförbättringar inom Fryksdals härads nedre tingslag äro färdiga och komma antagligen instundande höst att hos Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen anmälas. Den betydande vägomläggningen från riksgränsen vid Håns tull genom Nordmarks härad till Gillbergs härads gräns, hvilket arbete börjades år 1882, har vid 1890 års slut kunnat fullbordas. I understöd af statsmedel hafva de vägbyggnadsskyldige uppburit tillsammans 146,290 kronor. Fortsättning af denna vägomläggning inom Gillbergs härad pågår för närvarande och, sedan denna fullbordats, finnes jemn väg härifrån Karlstad genom Grums, Gillbergs och Nordmarks härad till norska gränsen vid nämnda tull.

I afseende å *färjhållningen* har någon förändring inom länet icke egt rum under perioden, hvadan sålunda fortfarande finnas 26 färjor, som förmedla samfärdseln å de allmänna vägarne.

För antalet *skjutsanstalter* lemna förenämnda tabell 2 redogörelse. Maximibeloppet af den skjutslega, som skjutsentreprenör år 1890 var berättigad uppbära, utgjorde inom Fernebo, Fryksdals och Elfdals härad 1 krona 90 öre och i öfrige delar af länet 1 krona 50 öre för nymil, hvaremot, om de gamla skjutslagen uppehållit skjutsningen, denna lega utgått med respektive 1 krona 31 öre och 1 krona 12 öre.

De bidrag, som under perioden utgått för *skjutsentreprenaderna* och hvilka till hälften utgått af statsmedel och till hälften af landstingets medel, redovisas sålunda:

skridit, att bandelen Persberg—Oforsen år 1889 och bandelen Oforsen—Vansbro år 1890 kunnat öppnas för allmän trafik. Det torde nu ej dröja länge, innan hela banbyggnaden hinner sin fullbordan, hvarigenom en mycket viktig kommunikationsled emellan Vermland och Dalarne kommer till stånd, äfven om icke alla de förväntningar, man derpå grundat, skulle i den närmare framtiden förverkligas.

Af de i föregående berättelse omförmälda *hästbanor* begagnas fortfarande de emellan sjön Yngen och Saxån samt emellan Lesjöfors och Blockenhus, men den emellan Långban och Yngen, ehuru icke upprifven, lär dock icke vidare begagnas. Banorna emellan Slädsjön—Rämsjön—Lesjön och emellan Franstorp och Långbansände äro inlösta af Mora—Venerns jernvägsaktiebolag och såsom numera obehöflige slojade, hvaremot en hästbana anlagts emellan Geijersdals jernvägsstation och sjön Alstern. Likaledes har en hästbana bygts emellan sjöarne Stora Bör och Öster-Silen i Silleruds socken af Nordmarks härad för transport af virke emellan dessa vattendrag.

Den 27 juni 1887 har Eders Kungl. Maj:t i nåder tillåtit Elfsbacka aktiebolag att, tillsvidare och intill dess annorlunda kan varda förordnad, få för framforsling af gods å allmänna landsvägen på sträckan emellan Råglanda faktori vid sjön Östra Örten och Molkoms jernvägsstation använda *landsvägslokomotiv* under vilkor, bland andra, att ansvara för och godtgöra af lokomotivets begagnande föranledd skada, som lagligen kunde bolaget åligga. Från de väghållningsskyldige har visserligen förnummits klagomål öfver den ökade kostnaden i vägunderhållet, hvartill lokomotivets begagnande föranleddt, men Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har sig icke bekant, huruvida någon ersättning därför tillgodokommit de vägbyggnadsskyldige.

Med upplysning, att Nordmarks—Klarelfvens jernvägsaktiebolag med sin rörliga materiel trafikerar jemväl Filipstads norra bergslags jernväg, vill Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande rörande omfattningen af trafiken å dessa samt Östra Vermlands jernväg meddela följande tabell:

Tab. M. Jernvägstrafik åren 1886—1890.

	Resande.	Be- fordradt gods.	Brutto- inkomst.	Drift- kostnad.	Netto- inkomst.
	Antal.	Ton.	K r o n o r.		
Nordmarks—Klarelfvens jernväg ¹⁾					
År 1886	14,453	68,407	287,037	146,210	140,827
› 1887	13,474	84,808	330,216	143,274	186,942
› 1888	13,771	85,868	328,267	157,770	170,497
› 1889	16,132	89,569	343,429	153,976	189,453
› 1890	20,935	106,187	377,793	183,291	194,502
Filipstads norra bergslags jernväg					
År 1886	17,396	33,166	62,819	32,984	29,835
› 1887	15,543	43,727	74,196	32,211	41,985
› 1888	15,497	43,748	74,781	37,365	37,416
› 1889	16,601	43,686	78,378	37,224	41,154
› 1890	17,236	56,994	100,455	44,246	56,209
Östra Vermlands jernväg					
År 1886	30,807	84,750	335,672	128,268	207,404
› 1887	27,496	81,458	305,912	119,913	185,999
› 1888	28,956	88,622	336,780	132,006	204,774
› 1889	34,312	114,176	405,249	144,680	260,569
› 1890	45,863	128,165	400,536	162,114	238,422

¹⁾ Här ingår för år 1890 äfven linien Skymnäs—Munkfors, 15 kilom. lång.

B) *Sjökommunikationer.* Fränsta rummet i förevarande hänseende intager naturligtvis sjön Venern, af hvars närmare strandområde en ytvidd af ungefär 16 kvadratmil tillhör Vermland. Vid Karlstad, Kristinehamn, Skattkärr, Skoghall, Norselvens utlopp, Borgvik och Seffle äro allmänt begagnade hamnar. För segelfartens befrämjande å denna sjö arbetar fortfarande en styrelse, för hvilken Eders Kungl. Maj:t den 6 maj 1886 i nåder utfärdat förnyade stadgar. Enligt dessa skall styrelsen bestå af elfva ledamöter, utaf hvilka fartygsegare och industriidkare på landet uti de Venern angränsande län utse fyra samt städerna Göteborg, Venersborg, Lidköping, Mariestad, Kristinehamn, Karlstad och Åmål, genom der boende fartygsegare, handlande och industriidkare, välja hvardera en. Styrelsen, som har sitt säte i Venersborg, utser inom sig ordförande och vice ordförande. Styrelsens förvaltning och räkenskaper granskas årligen af tre revisorer, hvilka jemte ett lika antal suppleanter för tre år utses, en af hvardera af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Elfsborgs, Skaraborgs och Vermlands län, efter anmälan af styrelsen, när nytt val erfordras. Till bestridande af kostnaderna för de fyra med flere anstalter, som till segelfartens betryggande och gagn inrättas och underhållas, eger styrelsen att af fartyg och gods uppbära afgifter enligt fastställd taxa, hvarjemte styrelsen disponerar öfver en fond, som vid periodens slut uppgick till 223,622⁹⁴ kr., deri inräknadt värdet af nya lotsångbåten »Polstjernen», efter gjord nedsättning med 10 % 21,388⁸⁸ kr., och fyrskeppet »Medgrundet», efter årliga nedsättningar under femårsperioden 17,332 kr. Redogörelse för fondens inkomster och utgifter meddelas enligt styrelsens uppgifter i tabell N.

Tab. N. Venerns segelationsfonds inkomster och utgifter under åren 1886—1890.

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
<i>Inkomster.</i>					
Af fartyg	16,956	18,322	18,570	21,890	22,876
Af gods	22,357	22,111	22,911	27,742	27,082
Afgår uppbördsprovision	3,965	4,009	4,128	4,912	4,961
Återstår behållen inkomst	35,348	36,424	37,353	44,720	44,997
Räntemedel	7,087	7,431	6,996	6,968	6,641
<i>Utgifter.</i>					
Aflöning	14,605	14,027	13,666	14,009	10,847
Lyshållning	2,398	1,730	1,285	1,224	999
Fyror och sjömärken	8,399	6,049	8,109	4,786	13,936
Diverse	12,560	14,998	13,052	14,048	¹⁾ 73,656
Summa utgifter	37,962	36,804	36,112	34,067	99,438

¹⁾ Här ingår dels anläggning af en ny farled i Strömsundet med 26,629⁸⁵ kr., dels inköp af en ny lotsångbåt med 23,935⁸⁸ kr. (Från inköpspriset 25,464⁶⁸ kr. äro då afräknade de 1,528⁸⁰ kr., hvilka utgöra öfverskottet å gamla ångbåtens försäljningssumma).

Angående antalet fyrar, prickar, bojar och fasta sjömärken, som i Venern underhållas af seglationsdirektionen, har lemnats följande redogörelse:

Inom Vermlands län:				
	Antal fyrar.	Antal prickar.	Antal bojar.	Antal kummel.
Byelfvens station.....	—	25	—	8
Klasgrundets >	—	15	—	2
Bärö >	—	35	—	4
Hövikens >	—	20	—	11
Sjötunga >	—	24	—	4
Lurö >	—	29	1	9
Aspholmens >	—	50	—	7
Hvithulls >	—	28	—	8
Gaperhults >	—	8	—	2
Stavikens >	—	9	—	6
Müssviks >	—	11	—	5
Slottsbrons >	—	8	—	—
Borgviks >	—	5	—	1
Norselfvens >	—	8	—	—
Åsunda >	—	37	—	3
Bärö >	—	21	—	1
Skoghalls >	—	15	—	6
Sätersholmens >	—	51	—	8
Bottvikens >	—	17	—	3
Ölmes vestra >	—	15	—	2
Kristinchamns >	—	29	4	4
Hults >	—	48	—	10
Duseudde, Höabacksholmen, Gunnarsholmen, Trädgårdsholmen, Stångudden samt Strandudden (2 fyrar å hvarje).....	12	—	—	—
Stora Klubben, Staviken, Risnäs udde, Skoghall, Hammarö skage, Säterholmen, Söököja samt Lakholmen (hvardera 1 fyr)	8	—	—	—
Summa ¹⁾	20	508	5	104
Inom Elfsborgs län:				
Venersborgs station.....	—	6	1	1
Normanstorpets >	—	5	1	—
Vestra Stens >	—	2	—	2
Vadholmsvikens >	—	10	—	13
Dalbergså >	—	8	5	3
Hjortens >	—	27	3	4
Sunnanå >	—	18	—	4
Tvättstugans >	—	10	—	4
Hagöns >	—	3	—	1
Venersnäs >	—	5	—	6
Margretebergs >	—	10	—	1
Köpmannabro >	—	33	6	6
Vingers >	—	25	—	16
Tössebäckens >	—	22	1	8
Åmåls >	—	4	—	2
Bastungens, Lungö, Lindö och Vingers stationer (hvardera med 2 fyrar).....	8	—	—	—
Gällendes och Fogdens stationer (1 fyr hvardera).....	2	—	—	—
Summa ²⁾	10	188	17	71

¹⁾ Af hamustyrelsen i Karlstad underhållas en inseglingsfyr vid Kannickenäset samt 2:ne lysbojar i Hammarösjön. — Af hamnstyrelsen i Kristinehamn underhålls en lykta i inseglingsrännan.

²⁾ Vid inseglingen till Venersborg underhåller Trollhätte kanalbolag 2:ne mindre inseglingsfyrar.

Inom Skaraborgs län:		Antal fyrar.	Antal prickar.	Antal bojar.	Antal kummel.
Fogelö station.....	—	35	—	5	
Storö >	—	27	4	2	
Sjötörps >	—	20	1	—	
Kilmaresunds >	—	46	1	5	
Östersundets >	—	64	1	4	
Mariestads >	—	10	1	—	
Vixnäs >	—	57	5	8	
Bromö >	—	19	—	—	
Årnäs >	—	23	—	4	
Djurö >	—	21	—	13	
Sjöråvikens >	—	17	—	3	
Råbäcks >	—	10	—	2	
Blombergs >	—	6	—	1	
Kartåsens >	—	3	—	—	
Ullersunds >	—	7	—	1	
Ekens >	—	129	1	36	
Medgrundets >	—	3	—	2	
Kletts >	—	12	—	4	
Jarlalms >	—	13	—	3	
Heima >	—	5	—	1	
Storebergs >	—	16	—	5	
Nafvens >	3	—	—	—	
Fellholmens, Harnäs uddes och Bromösunds stationer (hvardera med 2 fyrar)	6	—	—	—	
Sjötörps, Borhalls uddes, Smörhättans, Djurö, Hellekis och Lidköpings stationer (hvardera med 1 fyr).....	6	—	—	—	
Medgrundets station.....	¹⁾ 1	—	—	—	
Summa ²⁾	16	543	14	99	

¹⁾ Fyrskepp.

²⁾ Vid Otterbäckens jernvägsstation underhåller jernvägsbolaget en mindre inseglingsfyr.

Å *Seffle kanal*, som står i förbindelse med Byelfven och Glafsfordens långsträckta vattendrag, är trafiken betydande och har med undantag för år 1887, då den varit något ringare, årligen under femårsperioden ökat, såsom närmare inhämtas af följande tabell:

	Antal segelfartyg och båtar.	Antal ångfartyg.	Afgifter af frakter. Kr.
År 1886.....	641	971	30,410.08
” 1887.....	607	836	23,735.08
” 1888.....	555	914	30,650.19
” 1889.....	605	1,012	33,080.45
” 1890.....	460	1,033	34,107.22

I sammanhang härmed tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddela enahanda redogörelse för *Forshaga kanal*:

	Antal segelfartyg och båtar.	Antal ångbåtar.	Afgifter af frakter. Kr.
År 1886.....	726	18	12,060.79
” 1887.....	596	8	10,333.19
” 1888.....	468	42	10,226.91
” 1889.....	533	92	15,053.43
” 1890.....	474	116	16,395.03

Filipstads beryslags kanal har förlorat sin egentliga betydelse efter tillkomsten af Östra Vermlands jernväg. År 1886 uppgick afgiften af frakter till endast 14 kronor, åren 1887 och 1888 inflöt ingen afgift, men sedan taxan blifvit något nedsatt trafikerades kanalen år 1889 af 38 båtar och 28 ångfartyg mot en sammanräknad afgift af 361 kronor 41 öre och år 1890 af 22 båtar och 18 ångfartyg, som beredde bolaget en inkomst af 190 kronor 68 öre.

Dalslands kanal, som till hela sin längd tillhör Dalsland, utgör dock genom sin förbindelse med sjöarne Stora Lee och Lelången en betydande kommunikationsled för befolkningen i Nordmarks härad. En regelbunden ångbåtstrafik underlättar samfärdseln, men den största fördelen torde beredas derigenom, att de skogsprodukter, som utgöra denna befolknings hufvudsakligaste afsättningsalster, kunna å fartyg eller i flottar transporteras till förmånliga afsättningsorter vid vattendraget och vidare till Göteborg.

Å *Frykensjöarne*, som sträcka sig från Fryksta jernvägsstation till Torsby i Fryksände socken af Fryksdals öfre tingslag, uppehålls trafiken af 9 ångbåtar och 16 lastpråmar. Ångbåtar afgå dagligen, utom söndagar, såväl från Fryksta som Torsby till ändpunkterna, anlöpande flere mellanliggande stationer och anordnade med hänsyn till bantågens ankomst till och afgång från nämnda jernvägsstation. Här af visar sig, att denna kommunikationsled är af stor betydelse för de kringliggande bygderna.

Äfven förekommer *ångbåtstrafik* å sjön Vermelen emellan Brunsbergs och Borgviks bruk samt å Norselven från Edsvalla bruk till Venern.

Frågan om ordnandet af allmän *flottled* å Klarelfvens nedre lopp, hvilken fråga, enligt hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i sin föregående berättelse omförmält, då utgjorde föremål för Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes behandling i enlighet med bestämmelserna i förordningen om allmän flottled, är för närvarande beroende på Eders Kungl. Maj:ts nädiga pröfning. I öfrigt har under femårsperioden af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelats endast ett utslag angående inrättandet af allmän flottled, denna gången afseende Slorudselven i Jösse härad.

C) Post- och telegrafanstalter. Antalet *postkontor*, som enligt senaste femårsberättelsen utgjorde 11, har under ifrågasvarande femårsperiod ökats till 12, så att numera postkontor finnas i Karlstad, Kristinehamn, Filipstad, Arvika, Gillberga, Seffle, Sunne, Torsby, Råda, Årjeng, Charlottenberg och Kil. Poststationerna, som vid 1885 års slut uppgåfvos vara 105, äro numera 109. För postbefordran, der jernväg eller vanlig skjuts icke lämpligen kan begagnas, äro inom länet anordnade 45 gångposter och landtbrefbäringslinier, nemligen: Karlstad—Alster, Karlstad—Hammarö, Nor—Segerstad, Långserud—Lönnskog, Sillerud—Harnäs—Backa, Sillerud—Skogen—Laxarby, Edsvalla—Trossnäs, Vermlandsbro—Ny, Seffle—Afvelsäter, Glafva—Sillerud, Kil—Nilsby, Kil—Fryksta, Sunne—Bäck, Östmark—Röjdåfors, Rådom—Lekvattnet, Östmark—Hvitsand, Bograngen—Finnskoga, Brunsberg—Skog, Norra Fjöle—Vermkog, Gunnarskog—Bogen, Gunnarskog—Bortan, Åmot—Fjell, Åmot—Årtakan, Charlottenberg—Hofvildsrud, Skillingsfors—Skillingsmark, Holmedal—Sundsby, Holmedal—Upsal, Töcksfors—Sundsby, Sjögränd

—Råda, Tyngsjö—Sågen, Oforsen—Sågen, Geijersholm—Gustaf Adolfs kyrka, Filipstad—Brattfors—Forshyttan, Geijersdal—Lindalen, Geijersdal—Gräsås, Persberg—Saxåhyttan, Långbanshyttan—Elfsjöhyttan, Långbanshyttan—Gåsbörn, Storfors—Lungsund, Storfors—Bjurkärn, Ölme—Kungskog, Väse—Mo, Vermlands-Säby—Kilsby, Åtorp—Långåsen och Råda kyrka—Gullspång.

Hvad *statstelegrafstationerna* i länet angår, har någon förändring i afseende å dem under femårsperioden icke egt rum. Sådana stationer finnas således fortfarande i Karlstad, Kristinehamn, Filipstad, Seffle och Sunne.

Deremot har *telefonnätet* vunnit en mycket betydlig utveckling, så att samtal från Karlstad kan ega rum med invånarne i de flesta delar af länet, som ega någon mera betydenhet. De inkomna uppgifterna om de särskilda ledningarne och deras förbindelse med hvarandra äro dock så ofullständiga, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke är i tillfälle nu meddela någon uttömmande och tillförlitlig redogörelse i förevarande hänseende. Det enskilda telefonnätet kommer otvifvelaktigt att än ytterligare utsträckas, men abonnenternas lifligaste önskan och förhoppning är att snart kunna komma i förbindelse med stats-telefonledningen.

D) Sjöfart och handel. I fråga om *utrikes sjöfart* eger Vermland ingen betydelse. Enligt Kungl. Kommerskollegii underdåniga berättelser skall år 1889 från utrikes ort hafva till Karlstad ankommit 1 ångfartyg, men derifrån till utrikes ort afgått 7 segelfartyg och 28 ångfartyg samt år 1890 afgått 12 segelfartyg och 31 ångfartyg, men intet fartyg dit ankommit, hvar emot till Kristinehamn sistnämnda år från utrikes ort ankommit 12 ångfartyg och afgått lika många.

Öfver de från utrikes ort införda och tullbehandlade varor jemte tolagsavgifterna lemna bilagde *tabell O* redogörelse.

I afseende å *inrikes sjöfarten* ställer sig förhållandet något gynnsammare, enligt hvad nedanstående tabell utvisar:

	A n k o m n a.				A f g å n g n a.			
	Segelfartyg.		Ångfartyg.		Segelfartyg.		Ångfartyg.	
	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.
År 1889:								
Arvika	67	1,340	280	16,800	67	1,340	280	16,800
Karlstad	304	9,698	430	28,573	297	9,308	403	25,191
Kristinehamn.	207	11,497	156	19,316	207	11,497	156	19,316
År 1890:								
Arvika	67	1,340	280	16,800	67	1,340	280	16,800
Karlstad	244	13,132	573	70,787	232	12,061	542	66,428
Kristinehamn.	263	21,022	176	18,702	263	21,022	176	18,702

För de tre första åren af perioden saknas uppgifter. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande kan i afseende å förestående tabellariska uppställning icke underlåta fästa uppmärksamheten på den ovanliga öfverensstämmelsen i båda årens uppgifter från Arvika, hvaraf man kunde hemta anledning till antagandet af en ovanlig regelbundenhet i sjöfarten derstädes.

För trafik och inkomster såväl vid *Karlstads hamn och kanal* som vid *Kristinehamns hamn* redogöres i bilagde tabeller *P* och *Q*.

Då *Forshaga kanal* eger ganska stor betydelse för trafiken å Klarelfven dels till Skåre jernvägsstation och dels till Karlstad, vill Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i tabell *R* (sid. 26) bilägga den öfver trafiken benäget lemnade uppgiften. Af denna uppgift inhemtas, huruledes artikeln trämassa bland de å kanalen fraktade varor intagit ett ganska betydande rum.

Antalet *handlande*, som år 1885 utgjorde 739, deraf 41 qvinnor, med en betjening af 368 män och 62 qvinnor, uppgick år 1890 till 725, deraf 69 qvinnor, och deras betjening till 324 män och 106 qvinnor. Den *handlande* påförda bevilling,

som år 1885 utgjorde 8,529 kronor 93 öre, uppgick år 1890 till 10,340 kronor 41 öre, hvaraf belöpte sig på Karlstad 2,993 kronor

Tab. O. Till Karlstad från utrikes ort införda hufvudsakliga varor åren 1886—1890.

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Bränvin och sprit på fat:					
af säd och potatis, liter å 50 %	—	15	—	17	36
arrak , ,	4,129	1,990	6,295	4,199	1,431
rom , ,	655	—	109	—	—
af vindruvfor, fransk tillverkn., ,	1,387	2,497	3,001	2,146	3,517
Bränvin och sprit på buteljer..... liter	48	21	209	35	70
Fisk, salt, torr etc.: sill kilogr.	132	—	143	148	93
D:o : sej ,	—	—	—	—	8,050
Fläsk.....	10,491	5,922	20	13,432	31,983
Kaffe.....	51,320	26,991	20,809	62,405	41,528
Lefvande hästskulptur. st.	—	—	—	1	7
Kött..... kilogr.	30	—	4	15	2
Maskiner, redskap, verktyg etc. (ej ångmaskiner)..... kr.	2,010	3,120	3,479	30,752	62,912
Oljor, mineralrenade.. kilogr.	7,113	100,405	107,655	272,789	14
Ost.....	466	105	133	321	708
Papper, alla slag.....	3,683	4,152	6,377	2,996	6,698
Sirup.....	6,254	2,322	2,529	3,201	13
Smör, äfven konstgjordt.....	—	—	—	155	—
Socker, raffineradt.....	39,482	149,483	160,946	243,201	170,220
Spanmål, omalen: korn.....	—	—	—	490	—
Spanmål, malen: hvete- mjöl..	—	—	—	27,572	—
D:o d:o : råg- mjöl..	3,395	—	—	3,434	—
Stenkol, stybb och kåks hektol.	—	—	—	—	5,905
Tobak, oarbetad blad- och stjelk..... kilogr.	118,186	166,874	134,021	246,826	174,189
Ull, ofärgad och färgad ,	110	—	—	—	—
Vin på fat..... liter	1,373	1,692	3,765	3,948	5,238
D:o på buteljer.....	574	401	462	676	1,022
Väfnader, siden..... kilogr.	275	436	369	396	508
D:o , bomulls-.....	4,172	3,647	6,155	9,359	13,269
D:o , ylle.....	11,839	9,758	10,156	14,170	16,045
D:o , linne.....	709	465	600	1,222	609
Tolagsmedlen utgjorde kr.	15,580.11	17,177.92	17,626.26	19,987.20	18,706.73

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1886—1890. Vermlands län.

Tab. P. Trafik och inkomster vid Karlstads hamn och kanal åren 1886—1890.

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Trävaror, rundvirke.... kbm.	10,004	15,242	17,132	37,146	74,398
D:o , sågade.....	62,788	37,742	43,953	73,244	49,258
D:o , ved.....	7,156	6,391	5,535	3,526	1,744
Trämassa..... kg.	155,196	338,615	358,032	340,150	14,400
Jernvaror, smidda och förädlade.....	319,275	644,670	509,823	393,389	519,775
Jernvaror, gjutgoods och tackjern.....	457,636	259,807	962,151	744,345	210,600
Salt.....	914,127	550,133	700,275	712,825	504,480
Tegel.....	1,340,945	559,443	2,403,486	694,610	2,452,500
Kalk.....	2,156,495	1,614,609	1,606,984	2,492,641	2,492,311
Kol, sten- och trä.....	2,523,080	2,309,352	2,067,150	2,816,901	3,690,980
Gödningsämnen.....	289,052	192,347	310,960	542,560	575,420
Spanmål och mjöl.....	3,030,835	2,330,096	1,853,266	2,716,494	2,627,104
Kreatur, större och mindre..... st.	30	156	34	1	2
Diverse köpmansgoods och andra slag..... kg.	7,360,361	5,114,174	6,032,366	5,596,038	5,606,028
Antal fartyg som anlöpt hamnen:					
Segelfartyg.....	303	172	235	304	244
Ångfartyg.....	379	312	290	430	573
Uppbördens hela belopp, i kr.	19,694.00	16,339.44	17,868.89	24,758.24	24,693.81

Tab. Q. Trafik och inkomster vid Kristinehamns hamn åren 1886—1890.

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
<i>Varu- och fartygstrafiken:</i>					
Trävaror..... kbm.	11,728	5,715	10,598	11,004	23,489
Stenkol..... kg.	8,282,775	8,519,628	7,956,980	11,630,080	11,933,300
Stångjern och skrot.....	6,697,115	4,740,023	6,060,037	5,660,082	4,930,465
Tackjern.....	5,948,131	1,645,639	6,895,006	10,507,380	6,486,595
Malm.....	3,154,574	769,813	1,556,000	1,302,100	1,812,700
Spanmål, specierier m. m.....	—	—	—	—	—
Fartyg, seglande..... st.	199	199	219	207	263
Ångfartyg.....	156	106	139	156	188
<i>Afgifter för trafiken:</i>					
Trävaror..... kr.	2,173.01	1,075.83	1,599.35	1,883.40	1,174.45
Stenkol.....	974.27	1,002.13	795.70	1,163.01	1,193.23
Stångjern och skrot.....	3,907.22	2,743.60	3,446.02	3,301.26	2,901.02
Tackjern.....	1,399.31	387.14	1,379.00	2,101.48	1,237.94
Malm.....	159.97	39.09	80.55	69.47	95.83
Spanmål, mjöl, specierier och diverse.....	3,922.38	3,484.31	3,752.57	3,577.69	4,779.92
Fartyg, seglande.....	461.25	488.85	559.10	574.85	1,051.10
Ångfartyg.....	872.90	587.65	734.90	965.66	1,066.78
Summa kr.	13,876.31	9,808.60	12,347.19	13,636.82	13,500.15

43 öre, Kristinehamn 1,297 kronor 98 öre, Filipstad 1,317 kronor 93 öre och på landet 4,731 kronor 7 öre. Uti förestående antal handlande torde gårdfarihandlandena desto mindre kunna vara inräknade, som ett ej ringa antal af dem tillhör andra län. I öfverensstämmelse med kungl. förordningen den 23 september 1887 har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande utfärdat gårdfarihandelspass år 1888 för 126, år 1889 för 87 och år 1890 för 112 gårdfarihandlande.

Tab. R. Trafiken på Forshaga kanal åren 1886—1890.

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Plank	29,231	23,576	19,346	18,320	11,555
Bräder	5,689	3,955	4,621	5,356	6,289
Staf och läkten	865	713	326	580	2
Takspån	27	—	152	—	14
Timmer	10,025	4,976	7,573	16,120	22,574
Master och spiror	13	—	—	—	—
Pappersved	—	—	712	1,573	1,482
Sågspån	—	1) 21	1) 25	37,000	1,500
Byggnadsvirke	—	—	8,502	—	—
Pitprops	138,290	210,829	112,253	250,596	129,514
Kastved	10,938	4,500	9,135	4,121	4,018
Träkol	7,197	—	6,336	802	5,169
Kåks	26	44	176	38	31
Trämassa, torr	—	—	—	786,380	1,357,579
Do rå	—	—	—	—	110,053
Tjära	910	19	26	49	717
Stångjern	82,678	300,486	3,644	36,000	214,812
Sömjern	526,912	761,566	58,880	1,202,664	1,029,453
Gjutjern	14,138	—	24,284	—	21,692
Råstål	—	—	—	200,359	408,583
Skrotjern	222,145	135,558	24,301	571,326	238,862
Spik	37	18	80	48	61
Tegel	458,147	84,124	184,797	104,204	67,579
Sandsten	12,243	29,755	—	363,764	25,000
Lera	130,924	134,707	121,026	4,600	40,000
Kalksten	148,862	278,255	299,679	167,658	258,300
Kalk	3,611	2,521	3,054	260	1,546
Soda	33,029	99,127	191,420	171,219	1,725
Sand	264,143	322,591	326,975	—	1,520,965
Krita	80,000	32,560	765	500	1,600
Cement	66	2	106	66	21
Rödfärg	7	6	11	6	12
Vitriol	10	—	—	—	—
Skiffer	33	—	—	—	—
Qvarnstenar	13	8	8	12	11
Glas	—	—	—	—	21
Oljor	291	28	77	62	122
Såpa	—	—	—	—	2,200
Fodermjöl	45,654	—	—	11,275	—
Gödningsämnen	46,844	238,681	51,220	—	324,514
Repvaror	7	—	—	—	—
Juteväf	—	—	—	10,250	—
Spannål	163	382	311	257	46
Mjöl	11,222	25,208	29,357	20,800	15,175
Gryn	—	744	510	2,280	—
Fisk, torr	—	—	127	213	—
Sill	87	48	103	60	—
Fläsk	425	425	—	—	—
Kaffe	1,743	—	—	347	—
Socker	3,784	3,189	1,700	2,587	—
Sirup	893	595	—	894	—
Salt	520	960	895	893	56
Kokspisar	3	—	1	—	1
Tomsäckar	924	—	606	1,205	142
Fastager, tomma	214	580	174	765	508
Balar, packor o. tomlådor	329	1,300	983	460	568
Ångelpar	18	8	42	92	116
Lastbåtar, med last	438	348	288	321	272
Do tomma	288	248	180	212	202
<i>Utgifter och inkomster:</i>					
Slussportsbyggnad	—	—	4,097	2,665	—
Omkostnader	2,531	2,240	2,430	2,056	2,405
Bruttoinkomet	14,184	10,333	10,227	15,228	16,395

1) För åren 1887 och 1888 afse de angifna kvantiteterna antal båtlaster.

Hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i sin förra berättelse yttrat i afseende å landthandeln, torde fortfarande i hufvudsakliga delar ega sin giltighet, dock torde numera större försigtighet af förläggare iakttagas vid lemnandet af kredit för uppsättning af handel.

Angående antalet minuthandels- och utskänkingsställen för försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker, afgifterna derför och dessas fördelning meddelas upplysning i nedanstående tabell S.

Tab. S. Försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker i Vernlands län femårsperioden 1886—1890.

Försäljningsår.	Antal rättigheter ¹⁾ till						Erlagda försäljningsafgifter.			
	Minut-handel.	Utskänkning.					Af bolag.			
		Inropade på auktion.	Öfverlämnade af bolag.	Inropade på auktion.	Öfverlämnade af bolag.	Med burkap el. privilegium.	Tillfalliga.	Be-tingade af-gifter.	Vinst-medel.	Af andra.
1885—1886:										
I städerna	—	—	—	15	—	8	34,000	88,416	1,273	123,689
Å landet	1	1	2	2	1	2	3,600	23,929	3,052	30,581
Summa	1	1	2	17	1	10	37,600	112,345	4,325	154,270
1886—1887:										
I städerna	—	—	—	15	—	6	34,000	78,753	919	113,672
Å landet	1	1	2	2	1	2	4,500	19,316	3,107	26,923
Summa	1	1	2	17	1	8	38,500	98,069	4,026	140,595
1887—1888:										
I städerna	—	—	—	15	—	6	34,000	87,497	807	122,304
Å landet	1	1	2	2	1	3	4,500	19,605	3,160	27,265
Summa	1	1	2	17	1	9	38,500	107,102	3,967	149,569
1888—1889:										
I städerna	—	—	—	15	—	4	34,000	83,216	900	118,116
Å landet	1	1	2	2	1	2	4,500	19,494	3,084	27,078
Summa	1	1	2	17	1	6	38,500	102,710	3,984	145,194
1889—1890:										
I städerna	—	—	—	12	—	4	24,000	118,285	825	143,110
Å landet	—	2	—	4	1	2	5,850	48,334	2,391	56,575
Summa	—	2	—	16	1	6	29,850	166,619	3,216	199,685
Disposition af afgifterna.	Stats-kontoret.	Städer.	Lands-kommuner (direkt).	Hushåll-nings-säll-skapet (direkt).	Lands-tinget (direkt).	Provi-sioner m. m.	Summa.			
1885—1886...	30,188	75,470	2,136	15,399	30,799	278	154,270			
1886—1887...	27,442	68,627	2,175	14,032	28,064	255	140,595			
1887—1888...	29,223	73,079	2,212	14,928	29,855	272	149,569			
1888—1889...	28,363	70,930	2,159	14,490	28,980	272	145,194			
1889—1890...	39,380	98,477	1,670	19,929	39,857	372	199,685			

1) Under perioden hafva inga rättigheter till mindre partihandel förefunnits.

5. Kameralförhållanden.

Tab. 3 innehåller uppgifter beträffande såväl landsbygden som städerna, upptagande krono-, skatte- och frälseegendom samt andra fastigheter till antal, mantal, brukningsdelar, lägenheter, verk och inrättningar samt taxeringsvärdet. Detta värde utgjorde vid femårsperiodens slut för jordbruksfastighet 111,309,700 kronor, mot 116,286,300 år 1885, och å annan fastighet 38,094,750 kronor, mot 33,133,600 år 1885. I den senare summan för femårsperioden ingår värdet å hus och tomter i städerna med 16,798,800 kronor.

Antalet *afsöndringar*, som varit föremål för Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes åtgärd under femårsperioden, är 17, varande afgäld bestämd under åren 1886 och 1887 för 5, under år 1888 för 3 och under år 1890 för 4.

Uti föregående berättelse yttrade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, att orsaken dertill, att antalet beslut om åsatt afgäld, som då utgjorde 27, var så ringa, vore att söka i de dryga kostnader, som äro förenade med sådan åtgärd, och anledningen torde vara densamma dertill, att antalet afgäldsbestämmelser under nu ifrågakvarande femårsperiod ytterligare nedgått.

Nedanstående *tabell T* innehåller fullständig redogörelse för avslutade laga skiften och andra *landtmäteriförrättningar* inom länet under åren 1886—1890 och *tabell U* innehåller upplysning om *det allmänna skiftesverkets* ställning den 31 december 1890.

Under rubriken laga skiften upptagas endast sådana förrättningar, som afse delning af förut oskiftade egor, hvaremot klyfning af hemman, som undergått laga skifte, upptages under rubriken *andra landtmäteriförrättningar*. De egentliga laga skiftenas antal är jmförelsevis ringa och betydligt lägre än antalet sådana förrättningar under föregående period, hvaremot antalet hemmansklyfningar är rätt ausenligt.

Tab. U. *Det allmänna skiftesverkets ställning i Vermlands län den 31 december 1890.*

Mantal, hvilka	Skifte å alla egor.	Skifte å endast inegor.	Skifte å endast utegor.
	Mantal.	Mantal.	Mantal.
Undergått fastställt enskifte eller laga skifte eller ock storskifte, som troligen ej rubbas...	1,227	10	20
Voro föremål för laga skifte d. 31 dec. 1890....	5	—	2
Troligen komma att undergå laga skifte	25	14	2
Troligen icke komma att undergå laga skifte.....	497	—	—

Tab. T. *Laga skiften och andra landtmäteriförrättningar i Vermlands län åren 1886—1890.*

Afslutade landtmäteriförrättningar.	Antal utfärdade förordnanden.	Antal.	Skiftade mantal.	Qvarboende delegare,						Utflyttande delegare,						Summa egoskiften.	Skiftade hektar.							Öfriga beräknade utgifter.	
				som hvar för sig fått:					summa.	som hvar för sig fått:					summa.		Tomter, åker o. d.	Äng.	Odlingensmark.	Arfsöningsjord.	Impedimenter.	Summa.	Ugifter till landtmätare och gode män.	Kronor.	Kronor.
				1 skifte.	2 skiften.	3 skiften.	4 skiften.	öfrer 4 skiften.		1 skifte.	2 skiften.	3 skiften.	4 skiften.	öfrer 4 skiften.											
<i>Laga skiften.</i>																									
År 1886.....	5	7	2 706	10	5	5	2	1	23	—	2	3	—	—	5	63	231	89	29	5,472	229	6,050	12,353	632	
» 1887.....	5	3	0 708	8	16	—	—	—	24	1	2	—	—	—	3	45	20	14	—	394	7	435	1,277	210	
» 1888.....	5	5	2 791	7	15	—	—	—	22	2	—	—	—	—	2	39	63	13	—	3,061	179	3,316	9,136	60	
» 1889.....	5	2	1 126	1	4	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	9	95	49	—	32	—	176	1,206	34	
» 1890.....	8	3	1 580	—	5	1	—	—	6	—	1	2	—	—	3	21	166	20	1	473	3	663	2,256	720	
Summa	28	20	8 909	26	45	6	2	1	80	3	5	5	—	—	13	177	575	185	30	9,432	418	10,640	26,228	1,656	
<i>Andra förrättningar¹⁾.</i>																									
År 1886.....	101	139	9 374	68	54	79	15	22	238	7	44	42	10	9	112	907	1,025	593	19	6,608	69	8,314	—	—	
» 1887.....	109	122	6 874	37	53	75	17	13	195	8	25	40	15	4	92	773	959	350	13	7,832	104	9,238	—	—	
» 1888.....	93	100	4 233	50	56	49	9	6	170	11	24	34	10	7	86	620	499	384	6	4,919	16	5,824	—	—	
» 1889.....	133	98	3 245	12	40	40	14	7	113	10	18	23	—	7	58	475	362	179	6	3,847	1	4,395	—	—	
» 1890.....	155	122	5 734	35	45	75	13	11	170	14	38	34	7	5	98	708	745	337	12	4,650	22	5,706	—	—	
Summa	591	581	29 460	202	248	318	68	59	895	50	149	173	42	32	446	3,483	3,590	1,843	56	27,856	212	33,557	—	—	

¹⁾ Till de i tabellen upptagna förrättningar komma stängselindelningar 18,282 meter, deraf 9,953 år 1886, 5,913 år 1887, 275 år 1889 och 2,141 år 1890; samt vägdelningar 4,165 meter, utförda år 1886.

6. Politi.

A) **Undervisningen.** De allmänna läroverken inom länet äro fortfarande 4, och får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande angående hvarterdera af dem meddela följande upplysningar.

Karlstads högre allmänna läroverk häfdar fortfarande det välförtjenta anseende, detsamma sedan lång tid tillbaka förvärfvat. Uti de årligen utkommande redogörelserna för de allmänna läroverken i Karlstads stift redogöres för lärjungeantalet således:

	Närvarande.	Frånvarande.	Summa.
Vårterminen 1886	394	6	400
Höstterminen 1886	383	10	393
Vårterminen 1887	384	13	397
Höstterminen 1887	362	10	372
Vårterminen 1888	354	12	366
Höstterminen 1888	358	8	366
Vårterminen 1889	360	9	369
Höstterminen 1889	382	6	388
Vårterminen 1890	378	9	387
Höstterminen 1890	404	4	408

I medeltal sålunda 376 närvarande lärjungar.

En jemförelse med uppgifter från tidigare år visar, att lärjungeantalet, likasom under föregående period, är i nedgående. Orsaken härtill ligger ingalunda i något som helst minskadt förtroende till läroverket, utan fast hellre, såsom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i sin föregående berättelse antydt, i det utan tvivel lyckliga förhållande, att de unge männen allt mera vända sin håg till den mera praktiska verksamheten.

Af läroverkets egna lärjungar hafva vid de årliga *afgångsexamina* förklarats *mogne*:

	Klassiska linien.	Reala linien.	Summa.
År 1886.....	21	3	24
› 1887.....	36	5	41
› 1888.....	26	5	31
› 1889.....	17	4	21
› 1890.....	14	2	16
Summa 114	19	133	

Läroverkets stipendiemedel, hvilka finnas redovisade i **tabell 8**, hafva under perioden ytterligare ökats. Sedan delegerade för anskaffande af en minnesvård å framlidne läroverksadjunkten, filosofie doktor Sven Hardius graf å Karlstads kyrkogård fullgjort sitt uppdrag och det för ändamålet genom subskription insamlade beloppet lemnat ett öfverskott af 300 kronor, hafva delegerade med skrifvelse den 2 juni 1886 öfverlemnadt denna behållning till läroverket i Karlstad för att användas och förvaltas i öfverensstämmelse med i sådant afseende af delegerade uppgjorda »bestämmelser». Enligt dessa bestämmelser skall gåfvan utgöra en vid läroverket fast fond, benämnd »Filosofie doktor Sven Hardins premiefond», och räntan vid hvarje års examen utdelas till en välartad och flitig lärjunge, som visar håg och fallenhet för naturvetenskaperna och särskildt zoologi eller botanik. Den 11 juni 1888 förordnade f. handlanden

C. H. Collvin och hans hustru Mathilda Collvin, född Zettervall, genom testamente, att 5,000 kronor skulle tillfalla Karlstads högre elementarläroverk och under benämning »C. H. Collvins donationsfond» förvaltas sålunda, att af räntefkastningen läroverkets lärarekollegium skall årligen tilldela en medellös, sedlig och flitig yngling 50 kronor, men återstoden af räntan läggas till kapitalet, tills detta uppgått till 10,000 kronor, då efter lärarekollegiets val en förhoppningsfull, helst i Karlstad född yngling, som efter vid läroverket aflagd mogenhetsexamen ämnar vid akademi eller annan läroanstalt fortsätta sina studier, berättigas att under tre år, derest han under nämnda tid idkar studier och i öfrigt sig väl förhåller, uppbära årliga räntan af fonden.

Under femårsperioden hafva i stipendier, premier och understöd utdelats tillsammans 19,102 kronor 14 öre, deraf i stipendier 15,971 kronor 64 öre.

Rörande läroverkets ekonomiska förhållanden meddelas ur den af läroverkets rektor afgifna redogörelsen följande uppgift om nedannämnda, till läroverket hörande, kassors ställning år 1890:

K a s s a.	D e b e t.			K r e d i t.		
	Behållning vid årets början.	Inkomster.	Skuld vid årets slut.	Skuld vid årets början.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.
Byggnadsfonden	4,782 01	3,539 67	147 20	—	3,306 68	5,162 25
Ljus- och vedkassan	16,597 08	4,155 82	43 18	18 70	4,382 28	16,395 10
Biblioteks- och materialkassan.....	608 40	2,459 29	76 76	102 71	1,921 05	1,120 69
Premie- och fattigkassan..	518 50	506 50	—	—	448 00	577 00

Byggnadsfonden är förbunden att, derest Karlstads stifts byggnadskassa dertill ej eger erforderliga tillgångar, erlægga ränta och amortering å ett af statsverket år 1868 erhållet lån för nya läroverkshusets uppförande, ursprungligen 40,000 kronor; hvarå ränta och amortering uppgå sammanlagdt till 2,000 kronor årligen. Den 31 december 1890 utgjorde återstående kapitalskulden 30,573 kronor 71 öre. För samma år erlades såväl ränta som amortering af stiftets byggnadskassa utan något tillskott från läroverkets byggnadsfond.

Vid *Kristinehamns lägre allmänna läroverk* (femklassigt) har elevantalet utgjort:

	Närvarande.	Frånvarande.	Summa.
Vårterminen 1886	77	2	79
Höstterminen 1886	77	—	77
Vårterminen 1887	78	—	78
Höstterminen 1887	90	—	90
Vårterminen 1888	88	2	90
Höstterminen 1888	87	2	89
Vårterminen 1889	90	—	90
Höstterminen 1889	89	1	90
Vårterminen 1890	85	1	86
Höstterminen 1890	93	—	93

Kristinehamns sparbanks hufvudmän hafva, i likhet med hvad under föregående femårsperiod egt rum, till läroverkskollegiet hvartera af de fyra första åren under perioden öfverlemnadt 200 kronor till belöningar och understöd åt deraf förtjente lärjungar vid läroverket. I stipendier, premier och understöd hafva under femårsperioden utdelats tillsammans 2,318 kronor 50 öre.

Angående de ekonomiska förhållandena vid läroverket år 1890 meddelas följande redogörelse:

K a s s a.	D e b e t.			K r e d i t.		
	Behållning vid årets början.	Summa inkomster.	Skuld vid årets slut.	Skuld vid årets början.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.
Byggnadsfonden	806.52	799.84	3,490.00	2,300.00	2,273.88	522.48
Ljus- och vedkassan	—	1,124.80	—	30.81	1,052.75	41.24
Biblioteks- och materialkassan	—	1,279.00	146.80	234.12	1,191.68	—
Premie- och fattigkassan	505.65	120.05	—	24.00	38.25	563.45

Vid *Filipstads lägre allmänna läroverk*, hvilket uppbär statsanslag såsom treklassigt, men, derigenom att staden lemnar lön till en extra lärare, i verkligheten är fyrklassigt, har antalet lärjungar (alla närvarande) utgjort:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1886.....	48	41
» 1887.....	40	40
» 1888.....	41	38
» 1889.....	34	43
» 1890.....	42	48

Under femårsperioden hafva i stipendier, premier och understödsmedel utdelats tillsammans 2,615 kronor 32 öre, deraf i stipendier 2,270 kronor 32 öre, emot respektive 2,472 kronor 74 öre och 2,073 kronor 24 öre under föregående period. Derutöfver har en mot ungdomen välvillig person, som önskat få vara okänd, årligen till premiefonden lemnat ett belopp af 25 kronor.

Angående de ekonomiska förhållandena vid läroverket har lemnats följande uppgifter för år 1890:

K a s s a.	D e b e t.			K r e d i t.		
	Behållning vid årets början.	Summa inkomster.	Skuld vid årets slut.	Skuld vid årets början.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.
Byggnadsfonden	22.80	310.80	2,371.41	2,578.20	103.21	23.60
Premie- och fattigkassan	272.44	72.03	6.23	7.98	60.75	281.97
Biblioteks- och materialkassan	2,565.18	476.54	95.15	—	569.35	2,567.52
Ljus- och vedkassan	69.58	652.23	—	—	556.82	164.99

Vid *Arvika lägre allmänna läroverk* (treklassigt) har närvarande antalet lärjungar varit följande:

Vårterminen.   Höstterminen.

År 1886.....	37	45
» 1887.....	46	52
» 1888.....	53	56
» 1889.....	57	62
» 1890.....	61	65

Under vårterminen 1890 har en lärjunge i 2:dra klassen varit frånvarande.

De ekonomiska förhållandena vid läroverket framgå af följande uppgift om dithörande kassors ställning år 1890:

K a s s a.	D e b e t.			K r e d i t.		
	Behållning vid årets början.	Summa inkomster.	Skuld vid årets slut.	Skuld vid årets början.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.
Byggnadsfonden	2,102.79	255.13	—	—	81.57	2,276.35
Ljus- och vedkassan	—	304.50	40.89	73.05	272.34	—
Biblioteks- och materialkassan	— 89	286.50	—	—	274.96	12.43
Premiekassan	29.60	70.00	—	—	63.00	36.60

Under femårsperioden hafva vid läroverket i stipendier, premier och understöd utdelats tillsammans 527 kronor 85 öre, deraf i stipendier 119 kronor 50 öre, motsvarande respektive 466 kronor 60 öre och 125 kronor under föregående femårsperiod.

Det i Karlstad förlagda *folkskolelärarseminariet* har fortsatt sin verksamhet för danande af lärare i folkskolan samt tillika fortfarande med framgång meddelat särskild undervisning i slöjd. De närvarande lärjungarnes och de utexaminerades antal har utgjort:

	Närvarande.	Utexaminerade.
Vårterminen 1886.....	124	31
Höstterminen 1886.....	108	—
Vårterminen 1887.....	107	32
Höstterminen 1887.....	89	—
Vårterminen 1888.....	87	29
Höstterminen 1888.....	81	—
Vårterminen 1889.....	80	28
Höstterminen 1889.....	60	—
Vårterminen 1890.....	57	19
Höstterminen 1890.....	57	—

Tillsammans således 850 närvarande och 139 utexaminerade, utvisande ett medeltal lärjungar hvarje termin af 85 och ett medeltal utexaminerade hvarje läsår af 28. Till stipendier åt eleverna hafva af statsmedel varit anvisade följande belopp:

	Vårterminen.	Höstterminen.	Summa.
År 1886.....	3,700 kr.	3,500 kr.	7,200 kr.
» 1887.....	3,570 »	3,170 »	6,740 »
» 1888.....	3,020 »	3,120 »	6,140 »
» 1889.....	3,260 »	2,600 »	5,860 »
» 1890.....	2,600 »	2,600 »	5,200 »
Summa	16,150 kr.	14,990 kr.	31,140 kr.

Alla elever, som varit i saknad af tillräckliga medel för att underhålla sig vid läroverket, hafva erhållit utdelning af dessa stipendier, i den mån de genom flit och goda seder deraf i öfrigt gjort sig förtjente. Dessa stipendier utgingo med lägst 25 kronor och högst 60 kronor. Endast år 1886 var antalet inträdessökande större, än som kunde vid läroanstalten intagas.

Den från år 1873 i verksamhet varande, till Karlstad förlagda anstalten för utbildning af småskolelärarinnor har under perioden oafbrutet fortgått samt genom förändrade anordningar än vidare utvecklats. Efter år 1888 fortgår kursen i 12 månader, fördelad på tre terminer. Efter denna anordning börjar den ena kursen den 1 februari och den andra den 1 september följande året och så vidare. Antalet elever i hvarje kurs har, likasom föregående år under perioden, utgjort 32, men de inträdessökandes antal har hvarje gång varit betydligt högre. Vid de anställda afgangsexamina hafva tillsammans 114 elever blifvit godkända, och de fleste af dem hafva omedelbart derefter vunnit anställning såsom lärarinnor i småskolor inom länet, hvaraf visar sig, att skolan fortfarande fyller ett verkligt behof. Elevernas flit och uppförande har städse varit godt, så att endast en elev under perioden blifvit för mindre godt uppförande från anstalten aflägsnad. Landstingets årliga bidrag till betäckande af kostnaderna för denna läroanstalt har utgjort 3,400 kronor, och således tillsammans för alla fem åren 17,000 kronor.

I afseende å folkskoleväsendet lemnas redogörelse i nedanstående tabell V.

Antalet folkskoledistrikt har under perioden icke undergått någon förändring och utgör således fortfarande 92, hwaremot de fasta folkskolornas antal ökats från 95 till 114, men de flyttandes minskats från 196 till 184. Trenne folkskoleinspektörer hafva, likasom föregående period, under förevarande femårsperiod varit inom länet anställda. Uppgift angående möjligen befintliga fortsättningskolor i Jösse och Nors kontrakt saknas, men inom öfriga kontrakt finnas 87 sådana skolor. Antalet lärare och lärarinnor vid länets folk- och småskolor, till hvilka lönetillskott

under femårsperioden blifvit från landtränteriet utbetalda samt lönetillskottens belopp, inhemtas af tabell X (sid. 31).

Äfven denna tabell lemnar ett ytterligare bevis derom, att folkskoleväsendet inom länet fortfarande utvecklas på ett tillfredsställande sätt. Lönetillskotten, som under förra perioden uppgingo till 833,414 kronor 95 öre, hafva under senare perioden stigit till 1,000,501 kronor 46 öre. Kommunernas intresse för folkundervisning förtjenar ock allt erkännande.

För slöjdundervisningen i folkskolorna är förut redogjort. Beträffande trädgårdsskötseln vid dessa skolor gäller fortfarande, hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i sin senaste berättelse derom yttrat.

Högre folkskolan i Sunne, der undervisning, jemväl i slöjd, meddelas af en lärare med biträde af klockaren i Sunne församling, som undervisar i sång, har bevistats af följande antal lärjungar, nemligen: 17 vårterminen 1886, 11 läsåret 1886—1887, 13 läsåret 1887—1888, 14 läsåret 1888—1889, 19 läsåret 1889—1890 och 14 höstterminen 1890. Aflöningen till läraren utgör 1,625 kr., deraf årslön 1,500 kr. och för slöjdundervisning och sång 125 kr., samt dessutom bostad, bestående af 4 rum och kök. Skolan uppbär årligen i statsanslag 1,200 kr. och i bidrag af församlingen 375 kr., eller tillsammans 1,575 kr. Dessutom eger skolan ett kapital, som nu stigit till 8,758 kronor 32 öre, hvaraf den årliga räntan får i mån af behof användas till betäckande af kostnaderna för skolan.

Enligt det af Eders Kungl. Maj:ts den 17 november 1876 fastställda reglemente utgöres skolans styrelse af Sunne församlings skolråd, och gäller för styrelsens sammanträden och beslutsfattande, hvad härom i afseende på folkskoleväsendet i allmänhet finnes stadgad.

Skolrådets ordförande har omförmålt, att skolan af befolkningen omfattas med mycket intresse och att densamma varit orten till stort gagn, hvilket framgår bland annat deraf, att de fleste allmogemän, som nu taga verksam del i kommunens allmänna angelägenheter, varit denna skolas lärjungar.

För flickors undervisning i allmänbildande ämnen finnas af statsanslag understödda elementarläroverk i Karlstad och Kristinehamn samt elementarskola i Filipstad, af hvilka de båda elementarläroverken af statsmedel årligen uppburit 1,000 kronor hvarterdera och elementarskolan 500 kronor.

Elementarläroverket för flickor i Karlstad, om hvars tillkomst år 1873, styrelse och anordningar Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes senaste femårsberättelse lemnar fullständig redogörelse, har bevistats af följande antal lärjungar:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1886.....	154	152
» 1887.....	146	103
» 1888.....	102	113
» 1889.....	110	99
» 1890.....	98	106

Vid läroverket, som år 1889 af Karlstads sparbank erhöi ett särskildt understöd af 2,000 kronor, äro anställda 10 lärarinnor, inberäknadt de två, som undervisa, den ena i sång och den andra i gymnastik. Den afsevärda minskningen i lärjungeantalet är föranledd deraf, att förra föreståndarinnan för elementarläroverket år 1887 lemnade sin befattning och inrättade egen

Tab. V. Folkskoleväsendet kontraktvis inom Vermlands län vid 1890 års slut.

Kontraktets namn.	Folkskolor.		Mindre folkskolor.		Småskolor.		Antal skolhus.	Antal undervisade barn.	Utgifter för folkskoleväsendet år 1890.			
	Fasta.	Flyttande på 2 stationer.	Fasta.	Flyttande.	Fasta.	Flyttande.			Skol-distrik-tets.	Stats-verkets.	Summa.	
									Kronor.	Kronor.	Kronor.	
Kils.....	18	20	—	2	18	25	77	5,317	57,908	31,709	89,617	
Elfdals.....	15	19	1	1	7	4	27	5,052	30,543	25,228	55,771	
Visnums.....	12	11	—	—	13	14	41	3,207	32,356	20,766	53,122	
Nyeds.....	24	25	3	6	—	16	38	108	6,685	60,801	41,140	101,941
Fryksdals.....	19	26	—	1	2	2	31	89	6,601	34,041	30,234	64,275
Gillbergs.....	2	16	6	—	1	2	22	57	2,976	21,974	17,125	39,099
Jösse.....	5	22	8	—	8	2	32	104	5,457	26,632	24,782	51,414
Nors.....	15	10	—	2	—	6	25	66	3,448	24,074	20,267	44,341
Nordmarks.....	4	12	5	—	—	—	23	40	2,750	17,432	14,592	32,024
Summa	114	161	23	12	18	63	237	658	41,493	305,761	225,843	531,604
	298			30		300						

7-klassig skola. Dervid äro anställda 12 lärarinnor, deraf 3 undervisa, en i bokhålleri, en i sång och en i gymnastik. Ehuru terminsafgifterna äro lägre än vid elementarläroverket, har skolan likväl uppehållits utan något allmänt understöd, och lärjungeantalet lärer något öfverstiga hundralet.

Kristinehamns elementarläroverk för flickor har under perioden lemnat undervisning åt följande antal lärjungar:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1886.....	88	87
» 1887.....	88	91
» 1888.....	91	83
» 1889.....	84	86
» 1890.....	90	101

Lärjungarnes årsafgifter hafva under perioden bibehållits vid samma belopp som under föregående period med undantag för de två förberedande klasserna, der afgifterna minskats med 10 kronor för hvardera klassen. Oaktadt afgifterna äro temligen höga, har dock lärjungeantalet vid slutet af perioden något ökats. Antalet lärarinnor har sedan år 1888, då en ny plats tillsattes för att minska antalet extra lärarekrafter, varit 7, alla examinerade, hvartill kommit 2 extra lärarinnor för öfningsämnena och 3 extra lärare med några få timmars tjänstgöring. Utom statsanslaget har läroverket af Kristinehamns sparbank årligen erhållit understöd, som år 1887 höjdes från 900 till 1,000 kronor, men år 1890 åter sänktes, till 800 kronor.

I afseende å de tvenne läroverket tillhörande donationsfonder, den ena å 200 och den andra å 1,500 kronor, har ingen förändring egt rum. Räntan af den förra skall användas till ökande af materielen för naturkunnighetsundervisningen och afkomsten af den senare till stipendier åt 2 af de hvarje vår afgående elever, hvilka gjort sig kända ej mindre för flit och kunskaper än äfven för ett godt uppförande.

Filipstads elementarskola för flickor öppnades år 1877, har en af biskopen öfver Karlstads stift förordnad inspektor och ledes af en styrelse af tre personer, som utses af stadsfullmäktige i Filipstad. Skolan är indelad i småskolan (2 afdelningar) och 7 klasser. Utöfver statsanslaget åtnjuter skolan af staden ett årligt anslag af 1,500 kronor. Antalet lärarinnor uppgifves hafva varit 6 å 7 och antalet lärjungar 60 å 70. I afseende å skol-

afgifterna lär ingen förändring hafva vidtagits och ställa sig desamma lägre än afgifterna vid Kristinehamns läroverk.

Karlstads tekniska afton- och söndagsskola, som afser att utöfver folkskolans klasser bibringa kunskaper och färdigheter, nödvändiga för blifvande yrkesidkare, har varit i verksamhet sedan år 1879 och omfattas med ett allt mer och mer stegradt intresse. Sedan staden år 1890 ökat sitt anslag till skolan till 1,325 kronor och statsanslag erhållits till ett belopp af 1,100 kronor, har skolan satts i tillfälle att utvidga området för sin verksamhet. Undervisning meddelas i frihandsteckning, lineärritning, maskinritning, byggnadsritning, modellering, geometri, räkning, välskrifning, svenska språket och bokhålleri. Lärjungarnes antal har år 1890 utgjort, vårterminen 89 och höstterminen 95.

Hushållsskolan i Karlstad, hvars verksamhet började år 1886, afser att bereda unga, fattiga flickor tillfälle att erhålla praktisk färdighet uti de göromål, som höra till det inre hushållet, och på sådant sätt uppfostra dem till dugliga tjenarinnor. Första grundplåten till denna skola lemnades nädigst af H. Maj:t Drottningen vid besök här i staden år 1873 med 200 kronor. Sedan ytterligare gåfvor af enskilda personer till skolans första uppsättning så småningom influtit, blef Fruntimmersföreningen i Karlstad, som åt denna angelägenhet egnat oafbruten omsorg, satt i tillfälle att år 1886 öppna skolan, till hvars underhåll, då inga anslag dertill lemnats af kommunen, Karlstads sparbank sedan år 1889 lemnat ett årligt understöd af 2,500 kronor. Skolans angelägenheter ombesörjas af en styrelse, bestående af 6 ledamöter med 3 suppleanter, utsedde af Fruntimmersföreningen, och för skolans närmaste ledning är antagen en föreståndarinna. Lärotiden för skolans elever, af hvilka en del erlagger afgift, är två, högst tre år, derunder eleverna erhålla föda samt bostad och kläder. Antalet elever, som från år 1886 till mars månad 1890 bevisat skolan, har utgjort 136, hvilka efter slutad kurs lära erhållit förmånliga anställningar. Det torde dock vara tvifvelaktigt, huruvida denna läroanstalt, om hvars behöflighet meningarne lära vara delade, länge skall kunna uppehållas utan ytterligare understöd.

Handverksskolan för blinda i Kristinehamn, som började sin verksamhet den 1 september 1884, är afsedd för blinda, hvilka vid äldre år förlorat synförmågan eller i följd af sjukdom

Tab. X. Från landtränteriet af statsmedel utbetalda lönetillskott åt lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor inom Vermlands län åren 1886—1890.

	Examinerade ordinarie folkskolelärare och -lärarinnor, för hvilka utbetalts lönetillskott af				Examinerade icke ordinarie folkskolelärare och -lärarinnor.		Lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor samt biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor.		Småskolelärare och -lärarinnor.		Summa lönetillskott.
	400 kronor.		466 kronor 67 öre.		Antal.	Lönetillskott. Kronor.	Antal.	Lönetillskott. Kronor.	Antal.	Lönetillskott. Kronor.	Kronor.
	Antal.	Lönetillskott. Kronor.	Antal.	Lönetillskott. Kronor.							
För år 1886.....	90	35,833 33	204	95,133 80	11	4,080 75	27	3,875 00	298	40,953 12	170,876 00
» » 1887.....	78	31,200 00	222	103,516 78	11	4,200 00	30	4,225 00	306	57,800 25	206,942 03
» » 1888.....	77	30,200 00	228	105,933 85	11	4,133 34	37	7,016 32	300	57,350 16	204,633 67
» » 1889.....	71	28,000 00	233	108,150 63	15	5,366 66	39	7,558 35	303	57,775 63	206,851 27
» » 1890.....	66	25,633 33	242	111,495 07	14	4,869 99	41	7,966 68	303	58,233 42	208,198 49
Summa	—	150,866 66	—	524,230 13	—	22,650 74	—	30,641 35	—	272,112 58	1,000,501 46

eller annat öfvervinnerligt hinder i yngre år icke erhållit för dem lämpad undervisning. Den föreskrifna intagningsåldern är 18 år, men styrelsen har dock på grund af särskildt bemyndigande emottagit blinda redan vid det fjortonde året. Åldersgränsen uppåt är ej strängt angifven. Den äldste blinde, som varit i skolan intagen, hade vid inträdet fyllt 43 år.

Sedan, på Kungl. Maj:ts nådiga framställning, 1883 års riksdag beviljat 7,000 kronor till inrättandet af en handtverkskola för äldre blinde, förordnade Eders Kungl. Maj:t den 17 juli 1883, att denna skola skulle förläggas i Kristinehamn, taga sin början hösten 1884 och stå under ledning af en styrelse af tre personer. År 1888 beviljade riksdagen en förhöjning i skolans årliga anslag med 2,400 kronor, att användas till inackorderingshjälp åt elever, att utdelas med högst 100 kronor årligen till hvarje i skolan intagen medellös blind.

Skolan anordnades från början såsom externternat, d. v. s. att en del af eleverna utackorderades uti familjer i staden, men andra intogos i ett fosterhem, stäldt i förening med sjelfva skolan. Denna anordning träffades på grund af fruktan, att det skulle möta svårigheter att finna passande hem för alla i staden, men, sedan denna farhåga af erfarenheten visat sig vara oberättigad, har fosterhemmet år 1889 indragits, och de blindas gående till och från skolan har icke medfört några svårigheter. Elevernas uppförande har i det hela varit exemplariskt och förhållandet mellan dem och deras lärare förtroendefullt. Undervisningen besörjes af: en förste lärare, som tillika är skolans föreståndare; en lärarinna; en biträdande lärare i korgarbeten; en biträdande handtverkslärare i borstbinderi och de med detta och korgarbetet förenade snickeriarbeten, samt en lärare i sång.

Lärjungeantalet vid skolan har under de gångna åren varit följande:

Läsår.	Manliga.	Qvinliga.	Summa.
1884—1885.....	15	3	18
1885—1886.....	19	4	23
1886—1887.....	17	3	20
1887—1888.....	12	5	17
1888—1889.....	12	10	22
1889—1890.....	16	10	26

I sammanhang med dessa uppgifter har styrelsens ordförande, kungl. hofpredikanten och kyrkoherden Lindström, yttrat, att det väl vore troligt, att de inträdessökandes antal, i den mån skolan och dess verkningar blifva allmänna kända, komme att ökas, men att ingenting inträffat, som behöfde framkalla tanken på ännu en anstalt. Numera inrättad såsom externat, är skolan lätt att utvidga. Härför fordras endast, att den blir försedd med större lokaler, hvilket i hvarje fall är behöfligt, att en eller annan biträdande lärare antages samt att anslaget till inackorderingshjälp ökas.

Döfstummeskolan vid Gumpetan har på enahanda sätt som under nästföregående femårsperiod ostördt fortsatt sin välsignelsebringande verksamhet intill 1890 års utgång. Hon tillhör numera det 5:te distriktet för döfstummas undervisning. Enligt den af skolans föreståndare för läsåret 1889—1890 lemnade redogörelse utgjorde elevernas antal 35, deraf 16 manliga och 19 qvinliga, det högsta antal som efter skolans öppnande år 1874 samtidigt åtnjutit undervisning vid densamma. Under 16 fulla läsår har skolans verksamhet fortgått med vexlande antal

elever, som dock vanligen uppgått till omkring 30. Under denna tid har vid densamma varit intagna 119 barn, af hvilka 71, efter slutad kurs och sedan de blifvit konfirmerade, från skolan utskrifvits. I afseende på undervisning och ordning vid skolan tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande åberopa, hvad derom i senaste berättelsen finnes omförmäldt.

Enligt de reviderade räkenskaperna hafva skolans inkomster utgjort:

År.	Statsanslag. Kronor.	Lands- tingets anslag. Kronor.	Af måls- män eller kommuner. Kronor.	Diverse inkomster. Kronor.	Summa. Kronor.
1886.....	2,800 ⁰⁰	4,000 ⁰⁰	1,390 ⁰⁰	82 ⁷⁴	8,272 ⁷⁴
1887.....	3,000 ⁰⁰	3,500 ⁰⁰	1,480 ⁰⁰	654 ⁶⁴	8,634 ⁶⁴
1888.....	3,100 ⁰⁰	3,500 ⁰⁰	1,415 ⁰⁰	629 ⁷⁴	8,644 ⁷⁴
1889.....	3,300 ⁰⁰	3,500 ⁰⁰	1,537 ⁰⁰	629 ³⁶	8,966 ³⁶
1890.....	3,500 ⁰⁰	3,500 ⁰⁰	1,575 ⁰⁰	617 ⁹³	9,192 ⁹³

Vermlands idiotskola vid Karlstad öppnades den 1 november 1888. Efter ett varmt upprop af dåvarande landshöfdingen H. A. Widmark till länets invånare bildades vid sammanträde den 10 augusti nämnda år »*Vermlands läns förening för sinnesslöa barns vård*». Föreningens ändamål vore att verka för sinnesslöa barns uppfostran till medvetna och arbetsdugliga samhällsmedlemmar, i hvilket afseende föreningen ville upprätta en skola för sinnesslöa barn, der kristlig, intellektuel och fysisk uppfostran bibragtes dem och tillfälle till vinnande af slöjdskicklighet bereddes. Föreningens styrelse, som har sitt säte i Karlstad, utgöres af 9 ledamöter, män och qvinnor, och väljas å föreningens ordinarie årssammankomst för en tid af tre år. Tre ledamöter afgå årligen, de två första åren efter lottning. Styrelsens ledamöter utse inom sig för ett år i sender ordförande, vice ordförande, sekreterare, skattmästare och inspektor för skolan. De tre sistnämnda utgöra styrelsens förvaltningsutskott, som eger verkställa styrelsens beslut och förbereda de ärenden, hvilka skola blifva föremål för styrelsens behandling. Inom utskottet är skolans inspektor sjelfskrifven ordförande. Under senare delen af september månad hvarje år, helst under någon af de dagar, då landstinget sammanträder, håller föreningen sin ordinarie årssammankomst i Karlstad, dervid, bland andra ärenden, revisionsberättelsen föredrages och frågan om ansvarsfrihet behandlas.

Skolan är belägen invid Karlstad å en förhyrd lägenhet, Dalmers, inom Karlstads landsförsamling. Ehuru skolan år 1889 utvidgades med en mindre sidobyggnad, är dock skollokalen, särdeles med hänseende till det trånga gårdsutrymmet, icke fullt tillfredsställande, och styrelsen är ock betänkt på att, när tillgångarne sådant kunna medgifva, anskaffa och om möjligt för anstalten inköpa lämpligare lokal.

År 1889 voro i skolan intagne 10 elever, men följande året ökades antalet till 15. Utom statsanslaget, 100 kronor för hvarje barn, har landstinget anslagit dels 197 kronor 66 öre till organisationskostnader, dels ock till underhåll 150 kronor för hvarje barn. Af Malmö barnhusfond har anstalten derjemte fått uppbära ett understöd af 50 kronor för hvarje barn. Ledamotsavgifterna uppgingo år 1889 till 722 kronor 50 öre, elevavgifterna till 1,126 kronor 11 öre och i räntor inflöto 46 kronor 64 öre.

Underhållskostnaden samma år, då hyror, inventarier och reparationer ej medräknas, uppgick för hvarje barn till 286 kronor 49 öre, eller omkring 78 öre per dag. Utspisningskostnaden för personal och elever gemensamt har varit 28 öre per dag.

Vermlands läns folkehögskola har under sin nitiske föreståndares ledning äfven under förevarande femårsperiod fortsatt sin med oförminskadt intresse af allmänheten omfattade verksamhet. För undervisningen är, utom föreståndaren, vid skolan anställd en andre lärafe och en lärare i sång, hvarjemte landtmannaskolans lärare de tre senaste åren äfven i folkehögskolan undervisat i en del ämnen. Antalet elever, som bevisat skolan, har under våren utgjort: 27 år 1886, 16 år 1887, 27 år 1888, 31 år 1889 och 24 år 1890, eller i medeltal 25 elever per år.

För skolans inkomster redovisar följande tabell:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Statsanslag.....	2,000	2,000	1,600	2,000	2,000
Landstingets anslag....	2,500	2,000	2,000	—	1,500
Enskilda bidrag.....	528	555	528	1,024	538
Elevavgifter.....	1,033	580	1,035	1,255	925
Summa.....	6,061	5,135	5,163	4,279	4,963

Dessutom har skolan uti stipendiibidrag till mindre bemedlade elever åren 1886—1890 erhållit respektive 640, 470, 980, 1,010 och 700 kronor.

B) **Kreditanstalter.** Vermlands hypoteksförening, hvars nu nu gällande reglemente är fastställt den 21 november 1873, är delad i två afdelningar, gamla fonden, omfattande det äldre bolaget, hvilket icke har delaktighet i allmänna hypoteksbanken, och den nya fonden, hvilken åtnjuter sådan delaktighet. Vid 1890 års slut hade gamla fonden 764 delegare, mot 1,005 år 1885, med ett fastighetsvärde dels efter bevillningstaxering af 570,015.75 kronor och dels efter särskild uppskattning 5,780,211.67 kronor, eller tillhopa 6,350,227.42 kronor, med en lånerätt af 2,762,315 kronor, hvaraf begagnats 2,710,810 kronor. År 1885 voro dessa summor respektive 686,042 kronor, 9,592,096 kronor, 10,278,138 kronor, 5,001,185 kronor och 4,378,107 kronor. Uti nya fonden utgjorde år 1890 delegarnes antal 2,577 för ett delaktighetsvärde dels efter bevillningstaxering af 9,470,206 kronor och dels efter särskild uppskattning 28,209,363 kronor, eller tillhopa 37,679,569 kronor, med en lånerätt af 17,821,410 kronor, hvaraf begagnats 15,859,290 kronor. Antalet delegare i denna fond, som år 1885 utgjorde 2,317, har således ökat med 260 personer och begagnad lånerätt, som år 1885 utgjorde 15,173,630 kronor, med 685,660 kronor.

Lagsökningarnes antal för båda fonderna utvisar följande tabell:

År.	Hela antalet lagsökningar.	Utsökta belopp. Kronor.	Hos öfverexekutor i Vermlands län anhängiggjorda lagsökningar.	
			Antal.	Utsökta belopp. Kronor.
1886.....	95	31,982.58	77	26,964.18
1887.....	93	33,389.12	71	52,776.91
1888.....	128	49,655.42	95	27,874.26
1889.....	89	36,117.19	71	29,683.57
1890.....	70	27,652.40	53	17,610.88

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1886—1890. Vermlands län.

Skilnaden emellan hela antalet lagsökningar och dem, som anhängiggjorts hos öfverexekutor i Vermlands län, utvisar det antal, som handlagts af öfverexekutor i Elfsborgs län.

Vermlands stadshypoteksförening, för hvilken Eders Kungl. Maj:ts fastställt reglemente den 25 oktober 1867, började sin egentliga verksamhet år 1870. Hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande om denna förenings verksamhet och gagn i föregående berättelse yttrat, eger fortfarande giltighet. Äfven under förevarande femårsperiod har föreningen vunnit ytterligare anslutning och dess ställning vid 1890 års slut framgår af följande redogörelse:

Tillgångar:	Kronor.
Utlemnade amorteringslån af serien A	655,700—
B	75,050—
C	130,300—
Fordran hos allmänna hypotekskassan för verkställda amorteringar:	
Å lån af serien A	122,893.02
B	13,887.85
C	4,232.81
Förskottslån till nya delegare	4,924.80
Extra lån	11,339.87
Fastighet	1,445.48
Restantier och lånepåkostnader	6,079.33
Upplupne, icke förfallna räntor och förvaltningsbidrag	1,012.56
Giroräkning i Vermlands enskilda bank	335.14
Inventarier	60.10
Kassa	12.48
Summa	1,027,271.89

Skulder:

Af allmänna hypotekskassan förskottslån med derå upplupna räntor	5,077.78
Af samma kassa erhållna amorteringslån serien A	655,700—
B	75,050—
C	130,300—
Till delegare för verkställda amorteringar serien A	122,892.74
B	13,889.19
C	4,232.81
Annuitetsskuld till allmänna hypotekskassan	6,824.38
Delegarnes tillskott	5,065.66
Reservfond	7,000—
Årets vinst	1,239.83
Summa kronor	1,027,271.89

Vermlands enskilda bank och Kristinehamns enskilda bank hafva under femårsperioden, hvar i sin stad, med oförminskad ordning och framgång bedrifvit sin gagnande verksamhet. Då fråga uppstod om inrättandet i Karlstad af ett *Riksbankens afdelningskontor*, uttalades visserligen från många håll den mening, att ett dylikt kontor vore allt annat än behöfligt och att detsamma icke kunde undgå att utöfva ett menligt inflytande på de enskilda bankernas verksamhet. Den hittills vunna erfarenheten har dock icke besannat dessa farhågor, ty sedan afdelningskontoret år 1890 öppnade sin verksamhet, hafva de enskilda bankerna årligen lemnat fullt tillfredsställande vinstutdelningar och aktiernas värde ingalunda sjunkit. Deremot torde det icke kunna förnekas, att bankkontorets tillkomst, ur allmänhetens synpunkt sedt, i mera än ett hänseende verkat fördelaktigt.

Då till Kungl. Finans-Departementet från de enskilda bankerna för hvarje månad ingå berättelser om deras verksamhet, torde någon särskild redogörelse därför här icke vara behöflig.

5:o) Sparbanker. För de i länet befintliga sparbankers verksamhet under femårsperioden redogöres i nedanstående tabell Y.

Tab. Y. Sparbankernas i Vermlands län verksamhet åren 1886—1890.

Sparbanker.	Delegare.			Delegarnes				Sparbankernas egna fonder.			Skulder.	Summa vid årets slut förvaltade medel.		
	Tillkomne.	Afgångne.	Qvarvarande.	Insatta belopp.	Godtgjorda räntor.	Uttagna belopp.	Behållning.	Inkomster.	Förvaltningskostnader, förluster m. m.	Behållning.			Kronor.	Kronor.
<i>År 1886:</i>														
Karlstads	1,940	2,122	14,012	694,944	152,073	642,887	3,528,740	52,456	28,054	327,939	11,638	3,868,317		
Filipstads	343	274	3,675	145,668	55,218	147,286	1,266,628	15,910	3,824	83,380	16,000	1,366,008		
Kristinehamns	527	480	4,922	192,222	51,923	201,345	1,128,766	14,503	12,675	115,352	4,398	1,248,516		
Vestra Vermlands	454	86	4,535	150,889	33,422	154,177	692,057	8,928	4,351	42,079	30	734,166		
Sunne	201	120	1,537	57,062	14,648	47,518	313,222	6,456	2,535	45,365	—	358,587		
Gillberga pastorats ¹⁾	—	—	44	1,654	9	—	1,663	302	296	6	4,650	6,319		
Summa	3,465	3,082	28,725	1,242,439	307,293	1,193,213	6,931,076	98,555	51,735	614,121	36,716	7,581,913		
<i>År 1887:</i>														
Karlstads	1,464	1,459	14,017	571,962	154,636	662,577	3,592,760	58,890	20,016	361,813	1,264	3,955,837		
Filipstads	397	407	3,665	162,318	56,749	193,099	1,292,596	16,625	4,535	95,470	—	1,388,066		
Kristinehamns	477	537	4,862	196,406	47,812	215,310	1,157,675	18,953	9,664	124,640	84,793	1,367,108		
Vestra Vermlands	499	74	4,960	129,542	34,996	118,423	738,172	9,616	6,192	45,502	3,047	786,721		
Sunne	158	154	1,541	44,131	15,079	61,988	310,444	5,755	2,324	48,795	—	359,259		
Gillberga pastorats	—	—	—	21,097	544	3,920	19,384	420	283	137	—	19,521		
Summa	2,995	2,631	29,045	1,125,456	309,816	1,255,317	7,111,031	105,259	43,014	676,357	89,104	7,876,492		
<i>År 1888:</i>														
Karlstads	1,521	1,327	14,211	636,563	140,621	643,210	3,726,735	56,523	30,030	388,305	7,127	4,122,167		
Filipstads	396	351	3,710	140,706	51,226	168,188	1,316,340	18,023	4,668	108,826	30,130	1,455,206		
Kristinehamns	655	430	5,087	204,373	50,837	185,653	1,227,232	15,970	17,795	122,815	11,515	1,361,562		
Vestra Vermlands	521	78	5,403	127,446	36,532	132,076	770,073	9,529	5,422	49,610	2,992	822,675		
Sunne	188	107	1,622	43,406	15,137	45,605	323,381	2,415	14,906	36,305	—	359,686		
Gillberga pastorats	—	—	—	27,245	1,196	7,680	40,146	364	162	339	—	40,485		
Summa	3,231	2,293	30,033	1,179,739	295,549	1,182,412	7,403,907	102,824	72,983	706,200	51,764	8,161,871		
<i>År 1889:</i>														
Karlstads	2,038	1,174	15,075	518,303	138,679	550,537	3,833,180	67,222	52,076	408,450	7,064	4,243,694		
Filipstads	322	225	3,807	135,092	52,743	145,838	1,358,337	18,790	4,617	122,998	40,194	1,521,529		
Kristinehamns	564	375	5,276	234,843	50,072	181,656	1,330,491	16,029	9,714	129,130	20,158	1,479,779		
Vestra Vermlands	645	74	5,974	134,425	35,156	100,465	839,189	10,542	7,462	52,690	2,963	894,842		
Sunne	253	168	1,707	55,559	16,050	43,920	351,070	4,567	2,824	38,047	—	389,117		
Gillberga pastorats	—	—	307	36,712	2,097	13,017	65,938	535	334	540	—	66,478		
Östra Emterviks ²⁾	129	1	128	9,480	132	1,293	8,319	204	105	99	—	8,418		
Summa	3,951	2,017	32,274	1,124,414	294,929	1,036,726	7,786,524	117,889	77,132	746,954	70,379	8,603,857		
<i>År 1890:</i>														
Karlstads	1,701	1,789	14,987	499,859	131,603	547,471	3,917,170	56,053	40,339	419,165	6,928	4,343,263		
Filipstads	457	305	3,959	146,571	47,681	160,460	1,392,128	21,229	4,776	139,451	—	1,531,579		
Kristinehamns	543	404	5,415	240,102	47,430	206,478	1,411,545	15,857	12,180	132,807	9,343	1,553,695		
Vestra Vermlands	444	146	6,272	123,782	28,346	147,245	844,072	11,578	6,873	57,395	2,856	904,323		
Sunne	174	163	1,718	44,861	14,257	41,265	368,922	4,323	2,588	39,782	—	408,704		
Gillberga pastorats	83	60	330	38,907	3,052	21,036	87,199	1,026	408	1,182	302	88,683		
Östra Emterviks	74	24	178	23,538	616	3,668	28,806	326	82	342	—	29,148		
Summa	3,476	2,891	32,859	1,117,620	272,985	1,127,623	8,049,842	110,392	67,246	790,124	19,429	8,859,395		

¹⁾ Reglemente för denna sparbank fastställdes af Konungens Befallningshafvande den 23 mars 1886.

²⁾ Denna sparbank, hvars reglemente fastställdes den 21 januari 1889, har varit i verksamhet sedan den 1 april 1889.

Af denna tabell inhämtas, att under ifrågavarande tid tvenne sparbanker, nemligen Gillberga pastorats och Östra Emterviks tillkommit, hvilka fått sina reglementen af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda, den förra den 23 mars 1886 och den senare den 21 januari 1889, äfvensom att sparbanksrörelsen i öfrigt vunnit en fortgående utveckling, hvad särskildt Karlstads sparbank beträffar så, att den kommit upp i ledet bland de sparbanker, hvilkas reservfond uppgår till mera än 10 % af delegarnes behållning.

C) **Försäkringsinrättningar, välgörenhetsstiftelser och pensionskassor.** Tabell 7 redogör för i länet varande *brandförsäkringsinrättningar*s verksamhet under åren 1886—1890.

Under denna rubrik anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra lemna en fortsatt redogörelse angående den i Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes föregående berättelse omförmälda *Vermlands ränte- och kapitalförsäkringsanstalt*. För denna anstalts tillkomst och organisation innehåller nyssnämnda berättelse fullständiga upplysningar, och de deri af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande uttalade förhoppningar om anstaltens säkra, om ock, till följd af sakens natur, långsamma utveckling hafva äfven gått i fullbordan.

Anstaltens delegare, som år 1886 utgjorde 5,284 personer, hade år 1890 ökats till 7,368. Delegarnes behållning utgjorde förstnämnda år 106,887.67 kronor, men uppgick år 1890 till 160,840.05 kronor. Reservfonden har ökats från 409.44 kronor år 1886 till 2,232.81 kronor år 1890 och lifröntornas garantifond under samma tid ökats från 38.89 kronor till 1,702.13 kronor. Dessa fonders jemförelsevis betydliga tillväxt härleder sig derifrån, att Karlstads sparbank år 1889 till anstalten donerat 5,000 kronor, deraf 3,000 kronor till bildande af en förvaltningsfond, som år 1890 stigit till 4,800 kronor, samt 1,000 kronor till vardera af anstaltens redan befintliga reservfond och lifröntornas garantifond. Landstinget betalar fortfarande förvaltningsafgiften för insättningar af högst 25 kronor för år för en och samma person, då derom framställes begäran. Å 5,114 bland de af anstalten år 1890 utgifna försäkringsböcker öfversteg behållningen icke 10 kronor, å 2,044 utgjorde den emellan 10 och 100 kronor, å 197 emellan 100 och 1,000 kronor och å 13 öfver 1,000 kronor.

Vermlands läns hästförsäkringsbolag utöfvar fortfarande sin verksamhet i öfverenstämmelse med det af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 27 april 1883 fastställda reglemente. Styrelsen utgöres af fem ledamöter och biträdes af en aflönad ombudsman. Uti Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes föregående berättelse yttras, bland annat, att bolaget under då gångna åren, som kunde benämnas organisationsåren, haft stor tillslutning och att af erfarenheten från andra län kunde antagas, att denna tillslutning då uppnått sitt maximum, hvarefter dödlighetssiffran bland de försäkrade djuren, hvilken är afgörande för utdebiteringens belopp, antager den normala storlek, som betingas af denna försäkringsgrens natur. Denna förutsägelse har på ett märkvärdigt sätt besannats. Icke nog med, att tillslutningen då uppnådde sitt maximum, utan den har sedermera afsevärdt aftagit. Då vid försäkringsårets slut år 1886 de försäkrade hästarnes antal utgjorde 6,140, med ett försäkringsvärde af 2,231,050 kronor, uppgick deras antal den 30 juni 1890 till endast 3,258, med ett försäkringsvärde af 819,400 kronor. Till betäckande af bolagets omkostnader utdebiterades

år 1886 en afgift af 1.5 % af försäkringssumman, men år 1890 nära dubbelt eller 2.6 %. Under det försäkringsår, som tilländagick den 30 juni 1886, hade bolaget till 95 försäkringstagare utbetalt ersättningar till ett sammanräknadt belopp af 29,470 kronor och under försäkringsåret 1889—1890 till 47 försäkringstagare 10,110 kronor; varande högsta försäkringsbeloppet förstnämnda år 550 kronor och det senare året 400 kronor.

Tabellen 8 innehåller uppgift på *välgörenhetsinrättningar* och *pensionskassor*. Likasom den vid föregående berättelsen fogade tabellen, kan ej heller den förevarande göra anspråk på sådan fullständighet, att ju icke flere sådana stiftelser kunna finnas, ehuru Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande om deras tillvaro icke erhållit någon kännedom.

I denna tabell förekommer icke någon redogörelse för *Vermlands läns gåfvomedelsfonder*, ehuru de ega ett välgörande syfte. I afseende å dessa fonders tillkomst och förvaltning tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till sin i nästföregående berättelse derom lemnade fullständiga redogörelse, men beträffande dessa fonders ekonomiska ställning vill Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande lemna följande upplysningar.

Den del af gåfvomedelsfonden, som står under Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes disposition och som den 31 december 1885 egde en behållning af 34,586.88 kronor, uppgick vid 1890 års slut till 40,134.19 kronor och hade således under femårsperioden ökats med 5,547.31 kronor.

Den under Landstingets disposition stående del af fonden, som den 31 december 1885 utgjorde 15,241.23 kronor, uppgick vid 1890 års slut till 18,480.24 kronor och har således vunnit en tillökning af 3,239.01 kronor.

För de särskilda socknarnes fonder redogöres i efterföljande tabell Z.

Tab. Z. Hos socknarne den 31 december 1890 innestående gåfvomedel samt år 1890 utlemnade odlingslån.

Socknarnes namn.	Tillgång den 1 januari 1890. Kronor.	Utlemnade odlingslån år 1890. Kronor.	Tillgång den 31 december 1890, i kronor.				Summa.
			Utestående odlingslån.	Utestående andra lån.	Deponeradt i banker och verk.	Behållning hos redögöraren.	
Bogen	826	279	730	—	—	103	833
Dalby	5,354	1,860	3,061	2,430	—	—	5,491
Ekshärad	3,360	960	2,912	—	—	497	3,409
Eda	1,936	243	1,459	—	—	500	1,959
Norra Finnskoga	756	255	569	—	—	193	762
Södra Finnskoga	16,894	2,563	6,788	8,865	—	1,241	16,894
Frysäude	12,515	4,181	11,240	1,475	—	—	12,715
Gräsmark	20,233	4,720	4,141	16,984	—	48	21,173
Gunnarskog	2,946	1,020	2,970	—	—	13	2,983
Hvitsand	6,287	1,665	5,873	—	500	15	6,388
Lekvattnet	13,217	2,860	4,508	7,405	1,000	305	13,218
Lysvik	4,103	1,400	4,074	—	—	98	4,172
Norra Ny	7,597	124	1,546	4,612	1,200	626	7,984
Nyskoga	5,922	1,350	3,951	1,230	600	262	6,043
Östmark	18,064	6,195	18,267	—	—	14	18,281
Summa	120,010	29,675	72,039	43,001	3,300	3,915	122,305

Den *Vermländska barnvårdsföreningen*, som har till ändamål att bidraga till vanartade och ovårdade barns bortackordering och uppfostran, har utgifvit följande belopp:

År 1886 för 14 gossar och 9 flickor	kronor 1,189 50
» 1887 » 7 » 14 »	» 822 50
» 1888 » 13 » 21 »	» 1,312 —
» 1889 » 19 » 25 »	» 1,586 50
» 1890 » 6 » 7 »	» 696 —

Tillgångarne vid slutet af perioden utgjorde 30,494 kronor 79 öre, hvadan de derunder ökats med 1,555 kronor 42 öre.

Vermlands enskilda militärpensionskassa, från hvilken årligen utdelas underhåll till behöfvande afskedade soldater, som tjent vid något af de inom länet förlagda regementen eller Vermlands fältjägarer, men icke kunnat erhålla pension från krigsmanshuskassan, äfvensom till enkor efter soldater, har under perioden minskats med 29 kronor 28 öre. Kassan, hvilken eger en grundfond af 9,000 kronor, har under femårsperioden haft följande ställning:

	Balans från föregående år.	Inkomster.	Utgifter.	Balans till följande år.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
År 1886.....	12,835 89	568 83	1,209 89	12,171 83
» 1887.....	12,171 83	792 17	931 37	11,234 50
» 1888.....	11,234 50	504 00	973 07	11,234 50
» 1889.....	11,234 50	1,950 78	381 92	11,745 71
» 1890.....	11,745 71	420 00	509 57	11,735 28

D) **Helso- och sjukvård.** För länets indelning i provinsialläkaredistrikt och antalet distriktsläkare är förut, under rubriken

»länets indelning», särskildt redogjort. I afseende å länets *sjukvårdsanstalter* hafva under femårsperioden inga förändringar egt rum. Utom lasaretten med kurhus i Karlstad och Filipstad finnas således fortfarande sex sjukstugor, eller, såsom de numera benämnas, sjukhus, nemligen i Silbodals (Årjeng), Dalby, Kristinehamn, Uddeholm, Arvika och Toraby. I fråga om dessa sjukvårdsinrättningars beskaffenhet gäller äfven nu, hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande derom i sin förra berättelse uppgifvit. Någon ombyggnad af lasarettet i Filipstad, en åtgärd som då ansågs under den närmare framtiden nödvändig, har ännu icke egt rum.

Nedanstående *tabell A* redogör för de å lasaretten och sjukhusen i länet vårdade sjuke, antalet underhållsdagar och kostnaden för den egentliga sjukvården till och med år 1889, det sista år för hvilket Medicinalstyrelsens statistik hittills lemnat redogörelse i berörda hänseende.

Redogörelse för utgifter i och för sjukvården vid hvarje lasarett och sjukhus under femårsperioden meddelas i *tabell A* (sid. 37).

Den inom länet uttaxerade sjukvårdsafgiften, hvilken utgått med 50 öre för hvarje man och 25 öre för hvarje qvinna, som erlagt mantalspenningar, och hvilken afgift fördelats emellan lasaretten, har uppgått till följande belopp:

År 1886	44,787 41 kr.
» 1887	43,283 75
» 1888	43,111 02
» 1889	43,964 68
» 1890	43,547 43

Summa 218,694 29 kr.

Summan är 6,994 37 kronor mindre än motsvarande belopp för nästföregående femårsperiod.

Tab. A. Å lasaretten och sjukhusen i Vermlands län vårdade sjuke, antalet underhållsdagar och kostnaderna för den egentliga sjukvården åren 1886—1889.

Lasarett och sjukhus.	Antal sjuksängar.	1886.						1887.						1888.						1889.					
		Antal vårdade		Antal underhållsdagar	Totalkostnad för den egentliga sjukvården		Antal vårdade	Antal underhållsdagar		Totalkostnad för den egentliga sjukvården		Antal vårdade	Antal underhållsdagar		Totalkostnad för den egentliga sjukvården		Antal vårdade	Antal underhållsdagar		Totalkostnad för den egentliga sjukvården					
		å kurhus.	å lasarett och sjukhus.		för hela sjukantalet.	för hvarje sjukantale, kr.		för hvarje sjukantale, kr.	för hvarje sjukantale, kr.	för hvarje sjukantale, kr.	för hvarje sjukantale, kr.		för hvarje sjukantale, kr.	för hvarje sjukantale, kr.	för hvarje sjukantale, kr.	för hvarje sjukantale, kr.		för hvarje sjukantale, kr.	för hvarje sjukantale, kr.	för hvarje sjukantale, kr.					
Karlstads	125	724	74	23,531	29 5	29,617	125 8	707	60	22,478	29 3	32,356	148 4	687	42	21,311	29 2	31,023	145 5	765	46	23,300	28 7	34,512	148 0
Filipstads	46	246	2	8,965	36 1	12,728	141 9	209	2	8,894	42 1	13,145	149 0	219	—	7,510	34 3	12,040	160 0	264	1	8,904	33 6	13,898	156 3
Silbodals (Årjeng)	10	71	—	2,150	30 3	3,834	178 0	55	—	1,507	28 9	3,220	213 0	37	—	912	24 9	2,799	368 0	47	—	2,330	49 3	4,540	194 0
Dalby	10	35	—	760	21 7	1,517	199 7	12	—	308	25 7	1,276	414 0	17	—	191	11 2	1,161	607 8	17	—	383	22 6	1,304	341 0
Kristinehamns	30	130	—	3,945	30 3	7,155	181 3	132	—	3,853	29 2	6,751	175 0	139	—	3,730	26 8	6,619	178 0	142	—	4,724	33 2	7,400	157 0
Uddeholms	15	52	—	1,389	26 7	2,710	195 1	65	—	1,436	22 0	2,551	177 6	67	—	1,403	20 9	2,194	156 4	80	—	1,376	17 2	2,603	189 0
Arvika	20	67	—	1,793	26 7	3,213	179 0	59	—	2,650	46 0	4,364	164 0	80	—	2,449	30 6	3,955	160 0	59	—	1,794	30 4	2,966	165 0
Toraby	15	173	—	2,182	12 2	3,923	177 8	143	—	2,314	16 2	3,766	163 0	174	—	2,631	15 1	3,890	148 0	202	—	3,940	19 5	5,100	129 4
Summa	271	1,498	76	44,715	28 4	64,697	144 7	1,382	62	43,440	30 0	67,429	155 2	1,420	42	40,137	27 5	63,651	158 7	1,576	47	46,751	28 9	72,323	154 7

Legosängsavgifterna för sjuke, som under femårsperioden vårdats å lasaretten och sjukhusen, hafva utgått med oförändrade belopp per dygn, sålunda:

För patient i enskildt rum	1:50 kronor
För patient i allmänt >	0:60 >
För patient i > > under 12 år	0:30 >
För patient i > > från annat län	1:00 >
För patient, som intages i däckcell	1:00 >

I fråga om patienter från annat län dock med de undantag, som stadgas i § 13 af kungl. kungörelsen den 21 oktober 1864.

Sjukvårdsanstalterna med tillhörande uthusbyggnader och tomter äro upptagna till följande värden år 1890:

Karlstads lasarett	355,100:00 kr.
Filipstads >	62,324:13 >
Silbodals sjukhus	9,000:00 >
Dalby >	10,598:03 >
Kristinehamns >	28,241:35 >
Uddeholms >	12,350:14 >
Arvika >	22,479:01 >
Torsby >	17,677:76 >

I afseende å *husdjurens sjukvård* finnes ingenting annat att förnäla, än hvad senaste berättelsen derom innehåller.

E) Fångvård. De å länsfängelset intagne fångarnes antal har utgjort:

År 1886	462, deraf 44 straffarbetsfångar
> 1887	356, > 30 >
> 1888	355, > 38 >
> 1889	309, > 29 >
> 1890	305, > 40 >

Af straffarbetsfångarne voro från andra fångelser, för att fortsätta påbörjad straffarbete, hitflyttade 10 under hvardera af åren 1886 och 1888 samt 1 år 1887. Bland samtliga desse 181 fångar voro 127 från Vermland.

Under femårsperioden hafva för *lösdriveri*, enligt lagen den 12 juni 1885, samt på grund af *fattigvårdsförordningen* blifvit dömda till *tvångsarbete*:

Tab. Ä. Lasarettens och sjukhusens i Vermlands län utgifter för sjukvården åren 1886—1890.

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Karlstads lasarett	56,003:32	41,345:96	41,262:26	50,481:36	55,886:01
Filipstads >	14,878:24	13,840:86	12,919:30	14,782:41	13,707:79
Silbodals sjukhus...	4,189:51	3,806:14	2,863:55	4,584:00	5,044:14
Dalby > ...	1,636:70	1,341:44	1,250:30	1,351:06	1,453:98
Kristinehamns > ...	7,155:19	6,909:92	6,895:36	7,751:35	9,257:97
Uddeholms > ...	2,710:93	2,646:62	2,546:02	2,603:80	3,015:91
Arvika > ...	3,173:16	4,204:57	3,956:01	3,306:41	5,309:00
Torsby > ...	4,054:63	3,837:78	4,354:17	5,192:39	6,001:46
Summa	93,801:68	77,933:29	76,046:97	90,052:78	99,676:26

	Förut hållna till straffarbete.		Förut icke hållna till straffarbete.		På grund af fattigvårdsförordningen.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.
År 1886	2	—	66	3	2	—
> 1887	—	—	42	1	1	—
> 1888	7	1	39	4	2	—
> 1889	3	—	43	—	2	—
> 1890	4	—	24	2	3	1
Summa	16	1	214	10	10	1

Af dessa tvångsarbetsfångar voro följande, alla män, från andra fångelser hitflyttade för att fortsätta påbörjad tvångsarbete:

	Förut icke hållna till straffarbete.		På grund af fattigvårdsförordningen.	
	m.	q.	m.	q.
År 1886	52	—	2	—
> 1887	26	—	1	—
> 1888	32	—	2	—
> 1889	35	—	2	—
> 1890	14	—	3	—
Summa	159	—	10	—

F) Fattigvård. I afseende å denna, särdeles för kommunerna i norra delen af länet synnerligen betungande angelägenhet, gäller hufvudsakligen, hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande derom i sin senaste femårsberättelse har yttrat. Den anordning af fattigvården, som enligt 8 § i gällande fattigvårdsförordning är fattigvårdssamhällen medgifven, att nemligen fördela sig i rotar, med skyldighet för hvarje rote att besörja sin fattigvård, och hvilken anordning inom Vermland temligen allmänt förekommit, har dock befunnits i flere hänseenden otillfredsställande. Detta sätt för fattigvårdens ordnande har ock på senare tiden börjat öfvergifvas och de fattiges underhåll i stället besörjas af samhället gemensamt, hvarjemte samhällena börjat inrätta större s. k. fattiggårdar, der fattighjonen hållas icke blott till ordning, utan äfven till sådant arbete, som af dem kan utföras, och hvarigenom de sättas i tillfälle att i någon mån återgälda kostnaden för deras underhåll. Fyra sådana fattiggårdar hafva under femårsperioden inrättats, och utgjorde vid 1890 års slut hela antalet inom länet 8. Erfarenheten torde ock hafva ådagalagt, att handhavandet af fattigvården genom befintligheten af en lämplig fattiggård mycket underlättas, utan att underhållskostnaden ökas. Endast den större summa, som på en gång erfordras för anskaffande af lämplig lägenhet, torde numera utgöra det väsentliga hindret för ett allmännare tillvägbringande af dylika anstalter, men denna olägenhet torde dock i någon mån kunna undanröjas genom upptagandet af amorteringslån, som äro lätta att tillgå.

Af Kungl. Statistiska Centralbyråns för år 1890 utgifna berättelse angående kommunernas fattigvård och finanser må här vidare meddelas:

att antalet fattigvårdssamhällen inom länet var 92, deraf 17 fördelade i rotar;

att antalet fattighus var 8 och fattiggårdar (jemte arbetshus) äfvenledes 8;

att antalet understödstagare inom hela länet uppgick till 15,220, eller 548 mindre än vid periodens början;

att fattigvårdskostnaden för hela länet besteg sig till 508,848 kronor, mot 549,873 kronor år 1885;

att medelkostnaden för hvarje understödstagare å landsbygden utgjorde 31 kronor 38 öre, mot 33 kronor 40 öre år 1885;

att värdet af ett fattighjons fulla försörjning i medeltal uppgick inom landskommunerna till 91 kronor, med ett maximum af 200 kronor och ett minimum af 50 kronor; under det att motsvarande medeltal år 1885 utgjorde 95, med samma maximum och minimum;

att länet med afseende på understödstagare på landet hade att i förhållande till folkmängden uppvisa högsta procenttalet i riket, eller 5.95 %.

Sin föregående underdåniga berättelse afslutade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande med den upplysning, att Lesjöfors bruksegare låtit för orkeslösa, gamla och fattiga af den qvinliga brukspersonalen anordna ett snyggt och omsorgsfullt vårdadt hem, der dessa i frid och utan näringsbekymmer finge tillbringa sina sista lefnadsår, samt att det vore bolagets afsigt att vidtaga samma anordningar för de gamla och utarbetade af den manliga personalen, som eljest skulle falla fattigvården till last. Denna

afsigt har nu gått i fullbordan och det vackra förödöme, som gifvits genom dessa välvilliga och kloka anordningar, torde, sasom man bör hoppas, mana till efterföljd på andra orter.

En länge närd önskan inom *Karlstads* samhälle att erhålla en fullständig *vattenledning* inom staden har år 1889 gått i fullbordan mot en kostnad af 367,209 kronor 58 öre. För denna vatten- och aflöpsledning har under en följd af många år och med bidrag af spritförsäljningsbolaget samlats en fond, som vid ledningsarbetets början uppgick till 219,629 kronor 80 öre. Skillnaden häremellan och anläggningskostnaden har således måst fyllas, dels genom upptagande af län och dels genom uttaxering. Belåtenheten med anläggningen är inom samhället allmän och högst få, uppgifves det, voro de gårdar, hvori vid 1890 års slut ledningar icke voro införda. För att äfven med hänseende till eldsläckningsväsendet fullständigt tillgodogöra sig de fördelar, som vattenledningen i det afseendet erbjuder, har sedermera en kasernerad brandkår blifvit inrättad, men denna anordnings fullbordan infaller under innevarande femårsperiods första år eller 1891.

Karlstad i Landskansliet och Landskontoret den 31 december 1891.

Underdånigst

A D O L F M A L M B O R G.

C. E. Wärenius.

P. Zetterstedt.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I VERMLANDS LÄN ÅREN 1886—1890.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
		Den 31 december, enligt prester- skapets uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.					
					Hela folkmängden.			Deraf frie från mantals- penningar.		
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
Landsbygden	år 1886.....	118,201	123,937	242,138	118,212	123,879	242,091	55,692	61,715	117,407
	1887.....	116,682	123,075	239,757	116,579	122,929	239,508	55,351	61,486	116,837
	1888.....	115,016	121,880	236,896	115,209	121,848	237,057	55,111	61,260	116,371
	1889.....	114,643	121,366	236,009	114,513	121,253	235,766	54,936	61,137	116,073
	1890.....	114,572	120,896	235,468	114,779	121,150	235,929	54,951	60,966	115,917
Karlstads stad	år 1886.....	3,559	4,595	8,154	3,481	4,512	7,993	1,555	1,829	3,384
	1887.....	3,616	4,673	8,289	3,567	4,618	8,185	1,668	1,918	3,586
	1888.....	3,646	4,759	8,405	3,651	4,680	8,331	1,753	2,005	3,758
	1889.....	3,749	4,852	8,601	3,659	4,760	8,419	1,709	2,042	3,751
	1890.....	3,822	4,894	8,716	3,758	4,834	8,592	1,741	2,042	3,783
Kristinehamns stad	år 1886.....	2,536	3,001	5,537	2,557	3,040	5,597	1,152	1,356	2,508
	1887.....	2,595	3,071	5,666	2,547	3,074	5,621	1,129	1,368	2,497
	1888.....	2,598	3,077	5,675	2,654	3,146	5,800	1,236	1,410	2,646
	1889.....	2,654	3,098	5,752	2,674	3,170	5,844	1,263	1,420	2,683
	1890.....	2,736	3,197	5,933	2,710	3,168	5,878	1,266	1,417	2,683
Filipstads stad	år 1886.....	1,396	1,707	3,103	1,385	1,708	3,093	641	762	1,403
	1887.....	1,406	1,724	3,130	1,394	1,714	3,108	628	772	1,400
	1888.....	1,413	1,732	3,145	1,404	1,704	3,108	639	762	1,401
	1889.....	1,416	1,739	3,155	1,411	1,737	3,148	640	784	1,424
	1890.....	1,440	1,769	3,209	1,445	1,764	3,209	656	786	1,442
Hela länet	år 1886.....	125,692	133,240	258,932	125,635	133,139	258,774	59,040	65,662	124,702
	1887.....	124,299	132,543	256,842	124,087	132,335	256,422	58,776	65,544	124,320
	1888.....	122,673	131,448	254,121	122,918	131,378	254,296	58,739	65,437	124,176
	1889.....	122,462	131,055	253,517	122,257	130,920	253,177	58,548	65,383	123,931
	1890.....	122,570	130,756	253,326	122,692	130,916	253,608	58,614	65,211	123,825

Tab. 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I VERMLANDS LÄN ÅREN 1886—1890.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Särskilda slag af vägar.	Längd af hvarje vägslag vid 1890 års slut.	Deraf under åren 1886—1890		Kostnad för under åren 1886—1890				Längd af indelade, med skjutsanstalter för sedda vägar vid 1890 års slut.	Skjutsanstalter (vid 1890 års slut)			
		fulländade och afsynade nya vägar.	omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.	fulländade nya vägar.		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.			med entreprenad.		utan entreprenad.	
				Af statsmedel.	Af landstingets eller kommuners medel.	Af statsmedel.	Af landstingets eller kommuners medel.		Gästgifverier.	Skjutsstationer.		
	Nymil.	Nymil.	Nymil.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Nymil.	Antal.	Antal.	Antal.	
A landsbygden:												
Allmänna landsvägar	288.0	—	10.15	—	—	154,607	77,303	272.4	50	68	6	
Häradsvägar												
Sockenvägar	65.5	—	—	—	—	—	—	3.4	—	—	—	
I städerna	3.7	—	0.10	—	—	— ¹⁾	— ¹⁾	3.8	3	—	—	
Summa	357.2	—	10.25	—	—	154,607	77,303	279.6	53	68	6	
<i>Skjutslegan per nymil utgick vid 1890 års slut med:</i>												
1.90 kronor, hvilket är <i>maximilega</i> med entreprenadbidrag	vid	21	26	—								
1.50 > > > > > >	>	27	38	—								
1.90 > hvilket är <i>maximilega</i> utan entreprenadbidrag	>	1	1	—								
1.50 > > > > > >	>	3	3	—								
1.31 > > > > > >	>	—	—	3								
1.12 > > > > > >	>	—	—	3								
1.34 > hvilket är <i>under</i> <i>maximilega</i>	>	1	—	—								
Summa (skjutsanstalter)									53	68	6	
									I kungs- och krono- skjuts.	Vid gästgifverier med entreprenad.	Vid skjutsstationer med entreprenad.	Vid skjutsanstalter utan entreprenad.
Antal utgångna hästar under år 1886		159	6,013	3,222	777							
> > > > > 1887		127	4,856	2,514	541							
> > > > > 1888		146	5,093	2,303	352							
> > > > > 1889		118	5,975	2,634	317							
> > > > > 1890		114	6,296	2,940	316							
Summa (hästar)									664	28,233	13,613	2,303

¹⁾ Vägomläggningen i städerna afser väg till Kristinehamns hospital. Kostnaden för denna omläggning har utbetalts af Kungl. Medicinalstyrelsen, hvidan beloppet här icke kan uppgifvas.

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSIJORDAR M. M. I VERMLANDS LÄN ÅR 1890.

1.	2.		3.		4.	5.	6.					7.		8.		9.		10.		11.		12.	
	Hemman och lägenheter upptagna i jordeboken.						Antal brukningsdelar.	Antal lägenheter, verk och inrättningar utom de i jordeboken särskildt upptagna (i kol. 2-4).					Taxeringsvärdet (i kronor)										
	Antal.	Mantal.		Nuvarande.				Jordtorp.	Ryttare-, soldat- och båtsmanstorp.	Backstugor.	Verk och inrättningar.	Hus i köpingar, villor m. m.	jordbruksfastighet.	annan fastighet.									
Oförmedlade.		Nuvarande.	jordbruksfastighet.		annan fastighet.																		
I. Landsbygden.																							
A. Kronoegendomar.																							
1) Under allmän disposition.																							
a) Kungs- o. kungsladugårdar samt säterier	7	7	7	8	17	—	4	2	—	331,600	15,000												
b) Boställen: hemman	73	51 ³³³³³³	49 ³³³³³³	79	141	1	31	14	6	1,976,400	40,600												
D:o lägenheter	24	—	—	20	1	—	3	—	1	74,900	1,600												
c) Hemman	64	41 ³³³³	37 ³³³³	64	65	2	2	3	—	1,206,000	16,400												
Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
d) Jordlägenheter	16	—	—	9	15	—	—	—	1	728,700	800												
e) Fiskerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
2) Under enskild disposition.																							
a) Säterier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
b) Hemman	4	8	8	3	1	—	—	1	170	8,300	1,348,600												
Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
c) Jordlägenheter	47	—	—	44	13	—	—	—	—	234,100	—												
d) Fiskerier	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
e) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
B. Skatteegendomar.																							
a) Boställen: hemman	19	3 ³³³³	3 ³³³³	17	2	—	—	—	—	124,900	—												
D:o hyttor	4	1 ³³	1 ³³	4	1	—	—	—	—	59,900	—												
D:o lägenheter	8	—	—	8	—	—	—	—	—	32,900	—												
b) Säterier	1	1	1	1	—	—	—	—	—	60,000	—												
c) Hemman	2,218	1,247 ³³³³³³³³	1,231 ³³³³³³³³	2,151	3,229	865	1,672	895	284	75,006,500	6,573,800												
Hyttor, motsvarande mantal	42	31 ³³³	31 ³³³	464	665	—	19	113	17	6,802,000	1,603,900												
d) Jordlägenheter	332	—	—	316	69	—	4	13	1	1,277,100	627,600												
e) Fiskerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
f) Verk och inrättningar	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	246,800												
C. Frälseegendomar.																							
a) Boställen: hemman	6	1 ³³³	1 ³³³	6	14	—	—	—	—	155,100	—												
D:o lägenheter	2	—	—	1	—	—	—	—	—	3,600	—												
b) Säterier och ladugårdar	92	94 ³³	94 ³³	153	355	—	7	93	3	5,746,400	2,168,900												
c) Rå- o. rörs (insockne) hemman	48	16	14 ³³	75	16	—	1	—	—	631,600	—												
d) Hemman (utsockne)	595	321 ³³³³³³	304 ³³³³³³	1,964	711	137	194	134	63	14,919,900	2,448,100												
e) Jordlägenheter	77	—	—	72	4	55	—	1	—	184,400	23,500												
f) Fiskerier	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67,400												
g) Verk och inrättningar	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,000												
D. Andra fastigheter (som ej inräknats härofvän).																							
Kyrkor och andra offentliga byggnader	—	—	—	—	—	—	—	—	903	—	5,943,750												
Frälseräntor	—	—	—	—	—	—	—	—	155	—	159,200												
Summa	3,694	1,818 ³³³³³³	1,778 ³³³³³³	24,459	5,319	1,060	1,937	1,269	1,604	109,563,000	21,295,950												
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,622,700	5,342,650												
II. Städerna.																							
Hela antalet nybygda boningshus 1886—1890.																							
Mantal.																							
Antal landerier, jordlotter eller andra brukningsdelar.																							
Tomter.																							
Befintliga boningshus 1890.																							
Verk och inrättningar.																							
Kyrkor o. andra offentliga byggnader.																							
Taxeringsvärdet (i kronor)																							
å jordar.																							
å hus och tomter.																							
Karlstad	34	5 ³³	5 ³³	102	389	30	481	11	20	559,800	8,874,200												
Kristinehamn	80	8 ³³	8 ³³	329	314 ³³	179	580	3	19	553,700	5,160,100												
Filipstad	40	8 ³³	8 ³³	250	180	40	330	4	1	633,200	2,764,500												
Summa	154	14 ³³	14 ³³	681	883 ³³	249	1,391	18	40	1,746,700	16,798,800												
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125,300	3,227,300												
1) Taxeringsvärde ej åsatt.																							

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I VERMLANDS LÄN ÅR 1890.

42

Vermlands län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Fideikommissinnehafvarens namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken.	M a n t a l.					Antal utjord- dar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrätt- ningar.	Taxeringsvärdet (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Frälse.		Summa.			å jordbruks- fastighet.	å annan fastighet.	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	All- mänt frälse.							
Romanska arfvingarne.....	Ulfsejö Vestra..... Bonderud.....	Ölme. Varnum.	—	1	—	—	2	—	—	26,100	—	—	54,900
Lidbackaka arfvingarne.....	Våxnäs.....	Karlstads landsf.	—	—	3133 23030	—	3133 23030	—	—	19,000	—	—	
Jan Sandelins arfvingar.....	Sandbäcken Norra..... Sandbäcken Södra..... Hertzöga Norra.....	> > Grafva.	—	—	—	1 1 1	1	—	—	25,000 35,000 30,500	—	—	90,500
Jan Renhults arfvingar.....	Hertzöga Norra.....	>	—	—	—	1/2	1/2	—	—	25,500	—	—	25,500
Grefvinnan Nathalia Rosensvärd, född Löwenhielm.....	Long.....	Grums.	—	—	10	1/3	4 2/3	—	2	104,900	5,300	—	110,200
Löjtnanten M. J. Lilliehöök.....	Sjönnebol.....	Södra Ny.	—	1/8	2 3/8	2 3/8	5 1/8	—	—	171,500	—	3,400	174,900
Löjtnanten B. J. Lilliehöök.....	Hammar.....	Bro.	—	—	1	1 1/2	2 1/2	—	—	95,000	—	2,400	97,400
		Summa	—	2 1/8	4 16 2/3 23030	5 2 1/4	12 3 1/3 23030	—	2	561,300	5,300	5,800	572,400

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VERMLANDS LÄN ÅR 1890.

Tab. 4 och 5.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Aktiebolagets namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	Hyttor.	M a n t a l.					Antal utjord- dar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk o. inrätt- ningar (fastig- heter i städer).	Taxeringsvärdet (i kronor)			
				Krono.	Skatte.	Frälse.		Summa.			å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet.	å frälse- ränta.	Summa.
						Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Aktiebolaget Björneborgs bruks- egare.....	Björneborg med underly- dande..... Blåhalla m. m..... Frälseräntan af 1/8 mtl Bo- åsen..... Udden m. m.....	Visnum. Visnums-Kil. Rudskoga. Varnum.	—	—	4 3/8	—	1 1/2	—	1 1	14 —	348,800 83,400	419,500	—	—
Aktiebolaget Bäckhammar.....	Bäckhammars celluloosa- och pappersfabrik.....	Visnum.	—	—	4 3 1/2	1	4 1 1/2	15 3 1/2	2	—	462,900	—	300 2,000	1,316,900
			—	—	—	—	—	—	1	1	50,000	100,000	—	150,000

Krontorps aktiebolag.....	Krontorp med underlydande	Visnum.	—	—	5½	—	1	6½	—	4	319,000	20,000	—	339,000
Södra Råda konsumtionsförenings aktiebolag.....	1 handelslokal i Backa N:a	Södra Råda.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2,300	—	2,300
Sjöstads aktiebolag.....	Sjöstad N:a och S:a.....	Ölme.	—	—	1	—	1	2	—	—	80,000	—	—	80,000
Sanna bryggeriaktiebolag.....	Sanna ölbryggeri.....	Varnum.	—	—	—	—	—	—	1	1	1,500	45,000	—	46,500
Blombacka aktiebolag.....	Börserud samt Blombacka linslageri och trädrageri.	Nyed.	—	—	¼	—	—	¼	—	2	1,700	50,000	—	51,700
Fredafors aktiebolag i Stockholm	Fredafors remfabrik.....	»	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4,000	—	4,000
Bofors-Gullspångs aktiebolag...	Lökstad.....	Södra Råda.	—	—	—	—	1	—	—	3	29,000	58,000	—	87,000
	Vägsjöfors bruk med underlydande	Hvitsand.	—	—	1440	—	—	—	—	—	96,200	—	—	96,200
	Kyrkebyn.....	Lysvik.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	5,000
	Olebyn och Stensgård.....	Fryksände.	—	—	—	—	—	—	—	2	—	6,000	—	6,000
	Gårdsjöberg.....	Norra Ny.	—	—	—	—	—	—	—	2	17,500	—	—	17,500
Aktiebolaget Mölnbacka-Trysil.	Kärn med underlydande.....	Nyed.	—	—	61	—	—	—	—	1	38,500	10,000	—	48,500
	Mölnbacka bruk.....	Nedre Ullerud.	—	—	22½	—	2½	6118	—	1	672,500	323,000	2,300	997,800
	Vestsjö med underlydande...	Öfre Ullerud.	—	—	288	—	1	180	—	—	196,800	—	—	196,800
	Hults ångsåg med tillydande	Grafva.	—	—	86	—	1	1	—	1	167,500	137,500	—	305,000
Brattfors aktiebolag.....	Lindfors med underlydande...	Nyed.	—	—	12163	—	—	11	—	2	247,200	14,500	—	261,700
	Brattforshyttan med d:o.....	Brattfors.	1378	—	—	—	—	14	—	7	393,500	48,900	—	442,400
	Geijersberg m. m.....	Väse.	—	—	½	—	—	—	—	1	16,600	500	300	17,400
	Deijefors bruk.....	Nedre Ullerud.	—	—	11	—	—	—	—	3	230,000	343,000	—	573,000
		Öfre Ullerud.	—	—	288	—	—	—	—	2	52,700	—	—	52,700
		Grafva.	—	—	—	—	—	—	—	2	—	6,000	—	6,000
	Höljes.....	Norra Finnskoga.	—	—	2800	—	—	—	—	1	25,500	—	—	25,500
	Kattstjerten.....	Dalby.	—	—	17	—	—	—	—	—	7,200	—	—	7,200
	Ljusnäs.....	Norra Ny.	—	—	2304	—	—	—	—	—	4,700	—	—	4,700
Bergslagens jernvägsaktiebolag	1 undantag i S:a Råm.....	Nyed.	—	—	—	—	—	—	—	1	600	—	—	600
	Obebyggda tomter.....	Seffle köping.	—	—	—	—	—	—	—	2	—	4,000	—	4,000
	Gården n:o 65½.....	Filipstad.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	9,900	—	9,900
Elfsbacka aktiebolag.....	Östanås med underlydande...	Elfsbacka.	—	—	12001	—	—	—	—	7	192,900	244,500	—	437,400
	1 fabriks vid Råglands.....	Nyed.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4,000	—	4,000
	Forshyttan m. m.....	Brattfors.	18	—	—	—	—	—	—	2	113,700	24,000	—	137,700
	Åstorp Södra.....	Öfre Ullerud.	—	—	17	—	—	—	—	3	64,000	—	—	64,000
	Dufnäs.....	Sunnemo.	—	—	2803	—	3	—	—	1	285,600	—	1,400	287,000
Grufveaktiebolaget Långban...	Långbanshyttan m. m.....	Fernebo.	6	—	—	—	—	—	—	1	44,000	33,000	—	77,000
Villingsbergs aktiebolag i Örebro län.....	Saxåhyttan m. m.....	Gåsborn.	46	—	—	—	—	—	—	1	193,600	4,300	—	197,900
	Örlingshyttan.....	»	4	—	—	—	—	—	—	—	100,000	—	—	100,000
Persbergs grufveaktiebolag.....	Yngshyttan m. m.....	Fernebo.	3344	—	—	—	—	—	—	2	423,500	167,000	—	590,500
	Hornkullen m. m.....	Kroppa.	—	—	—	—	—	—	—	4	86,500	—	—	86,500
Uddeholms aktiebolag.....	Mokärnsyttan m. m.....	Nordmark.	1311	—	—	—	—	—	—	8	289,500	74,000	—	363,500
	Munkfors bruk.....	Ransäter.	—	—	220	—	4	—	—	2	258,700	577,000	—	835,700
	Djupdalen m. m.....	Öfre Ullerud.	—	—	80	—	—	—	—	—	6,000	—	—	6,000
	Mon Norra.....	Nedre Ullerud.	—	—	17	—	—	—	—	1	4,000	4,000	—	8,000
	Lunden med tillydande.....	Hammarö.	—	—	1	—	—	—	—	1	19,200	81,000	—	100,200
	Lägenhet & Vidön.....	Karlstads landsf.	—	—	1	—	—	—	—	1	11,000	—	—	11,000
	Likenäs.....	Dalby.	—	—	2733	—	—	—	—	1	222,400	6,000	—	228,400
	Ambjörbytorp.....	Norra Ny.	—	—	10000	—	—	—	—	2	107,700	6,200	2,200	116,100
	Berga.....	Ekshärad.	—	—	8111	—	10111	—	—	7	1,627,400	42,900	35,600	1,705,900
	Uddeholm.....	Norra Råda.	—	—	71000	—	21	3111	—	3	1,547,800	447,500	9,500	2,004,800
	Gustafsors bruk.....	Gustaf Adolf.	—	—	—	—	—	—	—	5	100,000	112,500	—	212,500
	Tutemotorp.....	Sunnemo.	—	—	300	—	1½	—	—	7	408,000	13,000	3,300	424,300
Nordmarks grufveaktiebolag.....	Nordmarks grufvornas odalfält	Nordmark.	—	—	—	—	—	—	—	2	26,200	26,000	—	52,200
Filipstads norra bergslags jernvägsaktiebolag.....	Undantag i Nordmarkshyttan Gårdarne n:is 17, 18 & 19.	Filipstad.	—	—	—	—	—	—	—	1	100	1,500	—	1,600
		»	—	—	—	—	—	—	—	3	—	11,900	—	11,900
Hellefors aktiebolag.....	Gustafsström med underlydande	Gåsborn.	4	—	43	—	—	—	—	10	486,400	130,800	—	617,200
	Laggaresundet m. m.....	Rämmen.	—	—	—	—	—	—	—	5	52,600	—	—	52,600
Lesjöfors aktiebolag.....	Lesjöfors med underlydande.	»	3	—	47	—	—	—	—	11	249,500	200,000	—	449,500

Björkenäs m. fl.	Boda.	1 1/2	—	—	—	1	72,000	2,700	—	—	
Reinholdsfors m. fl.	Mangskog.	3 0/0	—	—	—	1	29,500	5,500	—	—	
Hensgårdstorp	V:a Emtervik.	2 1/2	—	—	—	—	6,700	—	—	—	
Råbäckshöjden	"	—	—	—	—	1	3,000	—	—	—	
Stensjön	Sunne.	1/4	—	—	—	1	25,500	300	—	1,103,800	
Liljedals aktiebolag	Liljedals glasbruk	Ed.	1 1/2	2 1/2	2 1/2	3	371,000	154,500	—	525,500	
Stafnäs handelsaktiebolag	Södra Klässbol	Stafnäs.	—	—	—	3	—	6,300	—	6,300	
Glafva glasbruks aktiebolag	Halfvardsnäs m. fl.	Glafva.	1 1/2	—	—	14	73,700	70,000	—	144,400	
	Ulfshufdane	Jernskog.	—	—	—	—	700	—	—	—	
Hillringsbergs aktiebolag	Öfra Ås m. fl.	Glafva.	5 1/2	1	1 1/2	8	594,400	303,000	—	—	
	Ölmheden m. m.	Sillerud.	—	—	—	—	11,900	—	—	—	
	Mörtnäs	Karlanda.	—	—	—	—	9,700	—	—	—	
	Ulfshufdane	Jernskog.	—	—	—	—	3,200	—	—	—	
	Glasnäset m. fl.	Elgå.	—	—	—	—	14,300	—	—	936,500	
Billeruds aktiebolag	Billerud, jordafsöndring	By.	—	—	—	1	6,300	190,000	—	196,300	
Gustafsfors fabrikers aktiebolag	Grinsbyn m. m.	Sillerud.	1 1/2	—	—	1	155,200	—	—	—	
	Tegen	Silbodal.	—	—	—	—	9,900	—	—	—	
	Ekenäs	Blomskog.	—	—	—	—	10,800	—	—	175,900	
Trankils handelsaktiebolag	Kjellbyn	Trankil.	—	—	—	1	—	1,500	—	1,500	
Skillingmarks handelsaktiebolag	Olerud	Skillingemark.	—	—	—	1	300	500	—	800	
Eda aktiebolag	Eda glasbruk med tillydande	Eda.	—	—	—	1	9,100	100,000	—	109,100	
Sälboda aktiebolag	Björkenäs	Ny.	—	—	—	—	11,400	—	—	—	
	Sälboda med tillhörande	Gunnarskog.	—	—	1	1	247,900	18,600	—	—	
	Bjufverud	Arvika.	—	—	—	—	34,700	—	—	312,600	
Jössefors aktiebolag	Höfves	"	—	—	—	1	200	124,200	—	124,400	
Kymsbergs nya aktiebolag	Hedås m. fl.	Gräsmark.	—	—	—	—	54,500	—	—	—	
	Frälsetrakten	"	—	—	—	1	5,000	—	—	—	
	Högfors trämassefabrik	"	—	—	—	1	—	63,000	—	—	
	Bredsjön m. fl.	Lekvattnet.	—	—	—	—	1,200	—	—	123,700	
Högfors aktiebolag	En jordafsöndring	Gräsmark.	—	—	—	1	600	5,400	—	6,000	
Karlstads bryggeriaktiebolag	Skäggeberg	Sunne.	—	—	—	1	—	2,000	—	2,000	
Särna aktiebolag	Likenäs	Dalby.	—	—	—	9	69,700	—	—	69,700	
Stjerner aktiebolag	Stjern	Norra Råda.	—	—	—	1	—	250,000	—	250,000	
Aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstad	Mariedal	Karlstad.	—	—	—	1	3,800	136,600	—	140,400	
Aktiebolaget Karlstads elementarläroverk för flickor	Huset n:o 11	"	—	—	—	1	—	53,700	—	53,700	
Karlstads teateraktiebolag	Tomterna n:is 165 och 166	"	—	—	—	1	—	6,800	—	6,800	
Hotellaktiebolaget i Kristinehamn	Stora hotellet	Kristinehamn.	—	—	—	1	—	202,800	—	202,800	
Kristinehamns mekaniska verkstads aktiebolag	Verkstaden m. m.	"	—	—	—	1	7,000	234,400	—	241,400	
Östra Vermlands jernvägsaktiebolag	Tomter m. m.	Filipstad.	—	—	—	1	2,900	1,000	—	—	
	Gården n:o 57	"	—	—	—	1	100	1,200	—	5,200	
Filipstads teateraktiebolag	" n:o 16	"	—	—	—	1	—	8,500	—	8,500	
Filipstads nya bryggeriaktiebolag	" n:o 61 1/2, 63	"	—	—	—	2	3,300	106,600	—	109,900	
Filipstads tobaksfabriks aktiebolag	Bondgården	"	—	—	—	1	—	23,200	—	23,200	
Filipstads kakelfabriks aktiebolag	Gustafsberg	"	—	—	—	1	200	4,000	—	4,200	
Summa			13 1/2	101 1/2	13 1/2	208	308	18,128,700	8,864,600	77,600	27,070,900

Tab. 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAGTERS UNDERSÅTAR, I VERMLANDS LÄN ÅR 1890.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	
Främmande magtens och undersåtens namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.				Summa.	Antal utjordar, ångar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	Taxeringsvärdet (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	Frälse.					Summa.	jordbruksfastighet.	å annan fastighet.	å frälseränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.								
Norge:														
Carl Eilert Reinert	Venersvik med underlydande	Ölme.	—	$\frac{1}{2}$	—	2	—	—	—	91,800	—	—	—	
Fredrikshalds Saagbrugsforening	Fryksands ångsåg	Stora Kil.	—	$\frac{6}{10}$	—	—	—	—	1	10,000	50,000	—	—	
	Lustnäs	Nedre Ullerud.	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	—	—	
	Fjellane m. m.	Sillerud.	—	$\frac{73}{100}$	—	—	—	—	—	19,800	—	—	—	
	Kyrkerud m. m.	Silbodal.	—	$\frac{293788}{1000}$	—	—	—	—	1	104,100	2,300	—	—	
	Boda Lilla m. m.	Blomskog.	—	$\frac{118800}{1000}$	—	—	—	—	—	65,900	—	—	—	
	Boda Vestra m. m.	Trankil.	—	$\frac{2327}{100}$	—	—	—	—	—	76,900	—	—	—	
	Kroken m. m.	Holmedal.	—	$\frac{81126}{100}$	—	—	—	—	2	60,800	7,800	—	—	
	Viker Östra	Vestra Fogelvik.	—	$\frac{17}{10}$	—	—	—	—	—	1,800	—	—	—	
	Dalen m. m.	Töcksmark.	—	$\frac{124000}{1000}$	—	—	—	—	—	103,800	—	—	—	
	Mellan Marken	Östmark.	—	$\frac{788}{100}$	—	—	—	—	—	4,300	—	—	—	
	Kringsberget	Södra Finnskoga.	—	$\frac{2304}{100}$	—	—	—	—	—	44,200	—	—	—	
	Norra Transtrand	Dalby.	—	$\frac{17}{10}$	—	—	—	—	—	10,100	—	—	—	
	Björby	Norra Ny.	—	$\frac{488}{100}$	—	—	—	—	—	24,700	—	—	—	
	Björby	Nyskoga.	—	$\frac{1157}{100}$	—	—	—	—	—	13,500	—	—	—	
M. Mathiesen	$\frac{1}{2}$ Hannäs ångsåg	Stora Kil.	—	$\frac{17}{10}$	—	—	—	—	1	2,500	17,000	—	—	
Konsul P. Petersen i Kristiania	Lägenhet under Lökene	"	—	—	—	—	—	1	—	1,200	—	—	—	
Kristian Henriksen	Larberg	Hammarö.	—	—	—	—	—	—	—	17,400	—	—	—	
Lars M. Holm i Eidskog	af Näs	Ed.	—	—	—	—	—	—	—	1,500	—	—	—	
Konsul A. M. Wiel i Fredrikshald	Djurskog	Östervallskog.	—	1	—	—	—	—	1	162,400	1,000	—	—	
H. & C. A. Haneborg	Kronan	Jernskog.	—	$\frac{37}{100}$	—	—	—	—	—	4,200	—	—	—	
	Skillingfors m. m.	Skillingemark.	—	$\frac{1107}{1132}$	—	—	—	—	1	11,300	1,200	—	—	
Arnt Fallstad i Sjalån	Hångstad	"	—	$\frac{288}{100}$	—	—	—	—	—	5,300	—	—	—	
Löjtnant P. Krefthing i Kristiania	Gryttved	Köla.	—	—	—	—	—	—	—	11,900	—	—	—	
L. A. Hundevadt	Skarbol med Noresund	"	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	22,600	—	—	—	
Hans Amundsen i Magnor	Emterud Norra	Eda.	—	$\frac{24}{100}$	—	—	—	—	—	500	—	—	—	
Sjökapten Gunder Olsen	Fjell med qvarn och såg	"	—	$\frac{17}{100}$	—	—	—	—	2	8,700	5,000	—	—	
A. Lunderbye i Vinger	Håfvlisrud	"	—	$\frac{88}{100}$	—	—	—	—	—	68,200	—	—	—	
Håkan Nilssen i Håkerud	"	"	—	$\frac{18}{100}$	—	—	—	—	—	100	—	—	—	
Gunnar Gunnarsson i d:o	"	"	—	$\frac{8}{100}$	—	—	—	—	—	1,000	—	—	—	
Martin Arnesen i d:o	"	"	—	$\frac{32}{100}$	—	—	—	—	—	300	—	—	—	
Emil Olsen i Billingsjö	"	"	—	$\frac{17}{100}$	—	—	—	—	—	2,000	—	—	—	
Knut Olsen i Kristiania	Åmot	"	—	—	—	—	—	—	—	2,000	—	—	—	
Grosserer S. H. Andresen i d:o	Emterud med Charlottenbergs tobaksfabrik	"	—	$\frac{18}{100}$	—	—	—	—	1	300	62,000	—	—	
" P. W. W. Kildal i d:o	Mitandersfors och Bogen	Bogen.	—	—	—	—	—	—	1	154,900	1,000	—	—	
" Oskar Malthe	Bjelfverud	Arvika.	—	$\frac{3}{10}$	—	—	—	—	1	21,000	8,600	—	—	
Ingeniör R. Sinclairs sterbhus.	Vik	"	—	—	—	—	—	—	1	64,100	17,000	—	—	
Gunnar Holmbye	Gräsmarken eller Kärr	Gräsmark.	—	$\frac{288}{100}$	—	—	—	—	—	4,900	—	—	—	

B. Grundseth i Kongsvinger	Bergeby	Fryksände.	1 0 2	—	—	—	—	700	—	—
	Södra Marken m. fl.	Östmark.	1 6 0 1	—	—	—	—	30,500	—	—
	Stensgårds utskog m. fl.	Lekvattnet.	1 3 3 0	—	—	—	—	8,700	—	—
Arne Arnesen	Torsby	Fryksände.	3 1 2	—	—	—	1	7,000	4,200	—
Fearnley & C:o i Kristiania	Vestanviks ångsåg	>	—	—	—	—	1	—	20,000	—
Konsul P. Pedersen i d:o	Mullkärn m. fl.	Östmark.	1 6 5 3	—	—	—	—	21,400	—	—
O. Olaen i Huseby	Gransjön m. fl.	>	1 1 5 7	—	—	—	—	50,500	—	—
	Mosshöjden	Hvitsand.	—	—	—	—	1	31,500	—	—
Aasnæs sparbank i Solör	Östra Marken m. fl.	Östmark.	1 6 0 8	—	—	—	1	45,500	800	—
B. Bredeesen i Kindelsrud	Mellan Marken	>	1 6 0 8	—	—	—	—	6,000	—	—
O. Olsen i Furuberg	Mellan Marken m. fl.	>	2 3 0 4	—	—	—	—	15,600	—	—
Arne Danielsen i Ribråten	Mellan Marken	>	2 3 0 4	—	—	—	—	1,200	—	—
Gunder Henriksen i Brandvold	>	>	2 8 8 0	—	—	—	—	700	—	—
Ole S. Danielsen i d:o	Ulfajön	>	1 2 8 0	—	—	—	—	200	—	—
Ole Olsen Frambol i d:o	>	>	2 3 0 4	—	—	—	—	200	—	—
Erik Hansen Wiberg i d:o	Kälkeruds utskog	Lekvattnet.	7 4 0	—	—	—	—	500	—	—
P. W. Kildals sterbhus i Kristiania	Kälkeruds utskog m. fl.	>	1 6 0 8	—	—	—	—	1,000	—	—
A. Sæhlie & C:o i d:o	Gunsjögården	Hvitsand.	1 0 1 1	—	—	—	—	42,100	—	—
Hans G. Jordet	Asperget	Norra Finnskoga.	1 2 0	—	—	—	—	5,800	—	—
Berger Österheden	>	>	8 7 6	—	—	—	—	2,600	—	—
A. Fjendsen	>	>	2 8 8	—	—	—	—	3,800	—	—
Enkan Oleana M. Risberg	>	>	2 1 0	—	—	—	—	900	—	—
M. Finsta	>	>	—	—	—	—	1	2,000	—	—
Johannes Schulstad m. fl.	>	>	—	—	—	—	1	4,000	—	—
Lemmich Gaustad	Höljes	>	1 2 1	—	—	—	—	6,400	—	—
N. Kjærs enka	>	>	4 8	—	—	—	—	16,000	—	—
O. Møjstad & C:o	>	>	8 0 0	—	—	—	—	21,600	—	—
Enar Juberget	>	>	3 2 0	—	—	—	—	1,400	—	—
J. N. Jakobsen & C:o	>	>	1 2 8	—	—	—	—	34,800	—	—
M. Lie	Afvundsåsen	Södra Finnskoga.	1 3 4	—	—	—	1	77,600	500	—
Jöns Rösäth, Nils Dörum m. fl.	> Rangen	>	—	—	—	—	1	6,000	—	—
Nilsen & Mathiesen	Bjurberget	>	7 2 0	—	—	—	1	90,000	—	—
	Hole	Dalby.	1 2 3	—	—	—	—	13,200	—	—
Kristiane Östeby, P. Floberg och Otto Jonsetre	Djekneliden	Södra Finnskoga.	1 2	—	—	—	—	25,000	—	—
Olivia Fjellstad	>	>	—	—	—	—	1	—	7,500	—
N. Bredevold	Elgjön	>	8 1 2	—	—	—	—	15,100	—	—
Enkan Anna Eriksdotter, Julius och Enar Juberget	Kindsjön	>	1 1 3 0	—	—	—	—	10,000	—	—
Berndt Halfvardson Sætre	>	>	1 1 3 0	—	—	—	—	10,000	—	—
Augustinus Arnesson m. fl.	>	>	1 2 0	—	—	—	—	25,000	—	—
H. O. Udnæseth och Per Smidshold	Gråbergskogen	>	—	—	—	—	1	25,000	—	—
Elfverums sparbank	Kringsberget	>	3 0	—	—	—	—	7,000	—	—
Per Henriksson i Tvängsberg	Mackarekärn	>	2 4	—	—	—	—	6,500	—	—
Arne Luftgård	>	>	1 4 0	—	—	—	—	1,500	—	—
Overretssagfører F. V. Norgrenn	>	>	3 8 4	—	—	—	—	200	—	—
M. Gundersens konkursbo	>	>	3 8 4	—	—	—	—	200	—	—
Martin Knudsen	Medskogen	>	1 1 3 0	—	—	—	—	4,000	—	—
O. Olsen Huseby	Röjden	>	1 1 3 0	—	—	—	—	7,500	—	—

Tab. 6. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAGTERS UNDERSÅTAR, I VERMLANDS LÄN ÅR 1890.

1. Främmande magters och undersåtens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l.					9. Antal utjordar, ångar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			4. Krono.	5. Skatte.	6. F r ä l s e.		8. Summa.			11. å jordbruksfastighet.	12. å annan fastighet.	13. å frälseränta.	14. Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Norge:													
A. F. Hauge.....	Skråckeberget.....	Södra Finnskoga.	—	9 ⁶ / ₁₀₀	—	—	—	—	—	2,500	—	—	
Ole Olsen Gruseth.....	Lägenhet å Möre skog.....	"	—	—	—	—	1	—	—	10,000	—	—	
E. Gjester i Brandvold.....	Galåsen af Norra Persby.....	"	—	—	—	—	1	—	—	18,000	—	—	
Nils Dörum.....	Galåsen af Långaf.....	"	—	78 ² / ₁₀₀	—	—	—	—	—	4,500	—	—	
N. Sjöstedt och Jon Embretsens konkursbo.....	Amnerud.....	Dalby.	—	19 ¹ / ₂	—	—	—	—	1	13,200	5,000	—	
Knut Knösen.....	Branäs Södra.....	"	—	4 ¹ / ₁₀₀	—	—	—	—	—	10,100	—	—	
Resehandl. Andreas Hermanrud.....	Hjellstad.....	"	—	96 ⁶ / ₁₀₀	—	—	—	—	—	1,000	—	—	
H. Opsals sterbhus.....	Norra Persby.....	"	—	3 ¹ / ₁₀₀	—	—	—	—	—	2,400	—	—	
H. C. Svenkerud och O. Schoyen.....	Flatåsen Norra.....	Nyskoga.	—	236 ⁴ / ₁₀₀	—	—	—	—	—	10,000	—	—	
T. H. Schwartz.....	Viggen.....	"	—	5 ⁷ / ₁₀₀	—	—	—	—	—	1,500	—	—	
Åsnæs bolag.....	".....	"	—	12 ⁸ / ₁₀₀	—	—	—	—	—	900	—	—	
Siver Mathiesen.....	".....	"	—	76 ⁸ / ₁₀₀	—	—	—	—	—	1,000	—	—	
O. Knudsen.....	Södra Bogerud.....	Norra Råda.	—	3 ² / ₁₀₀	—	—	—	—	—	8,500	—	—	
Claes Friman Dahl.....	Tullholmen.....	Karlstad.	—	—	—	—	1943384888	—	1	—	25,800	—	2,211,700
Danmark:													
C. J. Kirkegaard i Köpenhamn.....	Långerud.....	Östmark.	—	76 ⁷ / ₁₀₀	—	—	—	—	—	400	—	—	
Hans Pedersen.....	Huset n:o 21.....	Karlstad.	—	—	—	—	76 ⁸ / ₁₀₀	—	1	—	27,200	—	27,600
England:													
Gereon Johnson.....	Hotellbyggnad och tomter.....	Seffle köping.	—	—	—	—	—	—	8	—	57,200	—	57,200
Summa			—	1548338888	7 ² / ₁₀₀	34 ⁸ / ₁₀₀	1943384888	11	29	1,975,400	321,100	—	2,296,500

Tab. 7.

BRANDFÖRSÄKRINGSINRÄTTNINGARNES VERKSAMHET, I VERMLANDS LÄN ÅREN 1886—1890.

1. Inrättningens namn och verksamhetsområde.	2. År då verksamheten började.	3. Inflyttna försäkringsavgifter (eller utdebiterade belopp). 1886—1890.	4. Öfriga inkomster. 1886—1890.	5. Utbetalda brandskadeersättningar. 1886 1890.	6. Afsättningar till fonder. 1886—1890.	7. Öfriga utgifter. 1886 1890.	8. Befintliga fonder eller tillgångar vid slutet af år 1890.	9. Försäkringsabelopp		10. 11. 12. 13. Utdebiteringsgrund (för ömsesidighetsbolag). Utdebiterade öre för hvarje 100 kr. ansvarighetsbelopp.					14. 15. Eldsvådor, för hvilka under 1886—1890 utbetalts ersättning	
								tecknad under loppet af år 1890.	qvarstående vid slutet af år 1890.	1886.	1887.	1888.	1889.	1890.	endast för fast eller endast för lös egendom.	både för fast och lös egendom.
Vermlands brandstodsbolag, omfattar endast landsbygden.	1843	Kr. 610,605	Kr. —	Kr. 514,994	Kr. —	Kr. 57,756	Kr. —	Kr. —	Kr. 69,966,200	17	12	22	18	16	—	525

Brattfors sockens enskilda brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1875	{ 388 232 }	537 340	{ 70 45 }	—	421	4,227	{ 3,310 1,730 }	145,950 101,500	—	—	5 5	5 5	10 10	—	1
Östra Vermlands brandstodsbolag, omfattar Ölme och Visnums härad samt Lungunds socken.	Fast egendom Lös egendom	1871	11,121	—	4,491	—	4,689	1,941	5,659,790	5,324,720	—	10	—	10	—	—	12
Väse härads brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1853	3,305	3,687	8,108	—	2,152	—	—	5,702,520	—	—	—	6	—	—	16
Nyeds sockens enskilda brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1854	—	—	1,824	—	—	6,230	—	2,794,200	5	5	5	5	—	{ 6 — }	2
Kils härads brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1851	25,894	—	21,394	2,408	2,092	8,052	4,860,460	4,866,510	3	28	7	7	3	—	15
Grums, Eds och Borgviks socknars enskilda brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1852	16,096	—	11,179	—	1,676	—	—	2,623,073	31	10	10	10	10	—	4
Grafva sockens brandstods-förening.	Fast egendom Lös egendom	1887	4,470	46	{ 1,244 300 }	—	1,143	1,828	42,300	{ 652,380 605,000 }	—	—	5	10	10	—	1
Gillberga sockens enskilda brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1848	3,208	3,568	{ 667 104 }	5,388	617	16,664	30,220	1,341,180	5	5	5	5	5	{ 3 1 }	2
Kila och Tveta socknars brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1856	{ 534 534 }	—	1,400	—	297	971	—	{ 384,280 384,200 }	—	—	5	5	5	{ — 1 }	—
Stafnäs, Vermskogs och Högeruds socknars brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1866	5,863	200	2,255	4,272	645	8,823	29,260	3,013,560	—	—	—	—	—	—	4
Långseruds sockens enskilda brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1872	1,204	232	5	962	469	1,638	—	{ 181,205 77,165 }	10	10	10	10	10	{ 1 — }	—
Glafva sockens brandstods-förening.	Fast egendom Lös egendom	1883	{ 933 1,123 }	808	16	—	156	4,431	{ 5,585 1,015 }	{ 438,910 523,810 }	10	10	—	—	—	{ 1 — }	—
Nordmarks härads brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1884	{ 18,647 2,255 }	—	{ 6,974 1,969 }	—	9,770	2,189	{ 151,320 16,230 }	{ 6,582,250 585,450 }	5	5	5	10	5	{ 8 18 }	26
Eda sockens brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1846	2,120	167	2,242	—	156	396	8,500	1,037,000	5	5	5	5	5	{ 5 — }	—
Elgå sockens brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1848	{ 381 187 }	—	418	—	—	243	—	320,000	8	8	5	—	—	{ 1 — }	—
Ny sockens brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1849	1,194	—	—	6,407	155	—	—	466,120	5	5	5	5	5	—	—
Köla sockens brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1850	—	1,958	{ 532 404 }	—	27	7,688	—	1,438,360	—	—	—	—	—	{ 4 2 }	4
Arvika sockens enskilda brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1852	338	—	2,508	—	53	2,704	24,600	1,421,714	—	—	—	—	—	—	2
Gunnarskogs sockens enskilda brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1852	3,173	—	{ 1,842 716 }	—	276	512	1,667,270	1,748,279	—	5	5	5	5	{ 3 3 }	2
Brunskogs, Boda och Mangskogs socknars enskilda brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1875	6,483	65	3,496	—	678	3,957	2,603,000	2,605,000	5	5	5	5	5	—	10
Ekshärads sockens brandstods-förening.	Fast egendom Lös egendom	1879	{ 1,201 523 }	550	{ 7 16 }	—	262	3,418	{ 31,610 18,500 }	{ 268,210 120,035 }	10	10	10	10	10	{ 1 1 }	—
Sunne sockens brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1849	32,819	207	{ 14,573 6,849 }	—	3,322	8,283	—	4,408,600	12	15	18	15	14	{ 32 11 }	28
Hvitsands sockens enskilda brandstods-förening.	Fast egendom Lös egendom	1850	{ 1,375 625 }	—	{ 719 25 }	1,242	40	1,242	—	{ 350,810 75,000 }	10	10	10	10	10	{ 2 1 }	1
Vestra Emterviks sockens brandstodsbolag.	Fast egendom Lös egendom	1865	3,370	1,901	{ 3,870 70 }	—	569	8,727	—	1,412,900	5	5	5	5	5	{ 2 2 }	3
Lyaviks sockens brandstods-förening.	Fast egendom Lös egendom	1871	3,530	—	{ 1,723 1,671 }	—	477	5,588	22,785	886,505	7-5	7-5	7-5	7-5	10	{ 4 9 }	12
Fryksände sockens brandstods-förening.	Fast egendom Lös egendom	1875	6,010	4,022	5,387	2,705	2,321	20,571	113,740	2,015,260	15	15	15	15	15	{ 5 2 }	2
Summa		—	760,741	18,288	624,107	23,384	90,219	120,323	15,201,225	124,867,856	—	—	—	—	—	120	672

Tab. 8.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA
INRÄTTNINGAR I VERMLANDS LÄN ÅR 1890.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
A. Å landsbygden.									
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux o. dyl.									
Björnlinska fonden.	Att lemna understöd åt fattiga grufarbetare.	Prosten d:r A. F. Björnin.	1883 ¹⁰ / ₅	20	100	2,000	—	Filipstads och Fernebo församlingars kyrkoråd.	
Berggrenska d:o.	Att bereda understöd åt sjukliga och till arbete oförmögna personer inom Brattfors, Gåsborns och Fernebo församlingar.	Brukspatron P. G. Berggren, och h. h., född Geijer.	1850 ¹ / ₆	Antalet kan ej uppgifvas.	464	10,000	—	D:o d:o.	
Björnssonska d:o.	Att understödja fattiga personer af båda könen inom Fernebo församling.	Bergmannen Jan Björnsön och hans hustru.	1867 ²⁷ / ₇	47	329	6,100	—	Kyrkorådet i Fernebo.	
Lundstedtska d:o.	Att utdela räntan bland fattiga inom Ölme församling, som icke åtnjuta allmän fattigvård.	Kaptenen O. H. Lundstedt.	1818 ⁸ / ₆	19	180	3,000	—	Socknens fattigvårdsstyrelse.	
Stina Maria Erikssons testamentsfond.	Till understöd åt fattige ålderstigne vid Nordmarks-hyttan.	Hushållerskan Stina Maria Eriksson.	1861 ¹⁶ / ₃	5	25	500	—	Kyrkorådet i Nordmark.	
Björnlinska fonden.	Till understöd åt konfirmander, som skola antaga tjänst.	Prosten d:r A. F. Björnin.	1870 ² / ₁	3	25	500	—	D:o d:o.	
Amalia Stenbecks understödsfond.	Att bereda årligt understöd åt 2 eller 3 inom Frykeruds socken boende qvinnor, som varit i välstånd, men råkat i armod.	Bruksegaren Carl Herman Lennartsson.	1856 ⁸ / ₃	3	68	1)	—	Pastor och kyrkovårdar i Frykerud.	1)
Sandviksfonden.	Att lemna understöd åt fattiga inom Frykeruds församling, hvilka ej åtnjuta understöd af socknens allmänna fattigvård.	Hemmansegaren Erik Nilsson.	1865 ² / ₁₁	—	—	10,000	—	Klockaren i församlingen.	
von Axelsonska och Ugglaska donationsfonden.	Till utdelning af årsinkomsten i lika stora delar till 10 af Eds sockens fattige.	General C. von Axelson och major C. F. Ugglä.	1807	10	46	930	—	Kommunalnämnden i Ed.	
Jonas Nilssons donationsfond.	Räntan tillfaller årligen fattigkassan i Nedre Ulleruds socken.	Hemmansegaren Jonas Nilsson.	—	—	—	1,500	—	D:o i Nedre Ullerud.	
b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.									
Lundgrenska fonden.	Att lemna understöd åt fattiga barn inom Brattfors, Gåsborns, Rämmens, Nordmarks och Fernebo församlingar.	Bruksegaren Johan Lundgren.	1786 ²⁹ / ₁₂	42	399	8,200	—	Kyrkorådet i Fernebo.	
Brita Hanssons donation.	Att bekläda fattiga skolbarn inom Fernebo församling.	Enkan B. Hansson.	1884 ¹⁵ / ₇	55	440	10,000	—	Skolrådet i d:o.	
Silkestadsdonationsfonden.	Att bereda fattiga barn inom Väse församling tillfälle att lära sig något yrke, hvarmed de i en framtid kunna försörja sig.	Hemmansegaren Hindrik Andersson och h. h. Stina Bengtsdotter i Silkestad.	1834 ¹³ / ₁	5	380	5,664	—	Församlingens pastor och kyrkovårdar.	
Eva Geijers barnhem.	Att uppfostra föräldralösa eller vanvårdade flickor från 6 års ålder, till dess de kunna försörja sig sjelfva.	Eva Geijer.	1866 ²⁸ / ₂	12	1,318	31,000	2,000	En styrelse af 4 personer.	
Häradsdomarefonden.	Till beklädnadshjelp åt fattiga skolbarn.	Häradsdomaren Sven Jansson och hans hustru.	1856 ¹⁰ / ₆	5	50	1,000	—	Kommunalnämnden i Nordmark.	
Norderska donationen.	Skolväsendets i Nordmarks socken befrämjande.	Handlanden Per Norder.	1813 ³ / ₀	—	—	8,000	3,000	Skolrådet i d:o.	
Warodellska gåfvomedelsfonden.	Att af årliga räntan forskaffa kläder och böcker åt fattiga skolbarn inom Grafva församling.	Handlanden L. J. Warodell.	1863 ²⁷ / ₇	—	—	2,000	—	Pastor och kyrkoråd i Grafva.	
Tholinska fonden.	Räntan utdelas årligen till 2 fattiga barn inom Toleruds skolrote.	Bryggmästaren Jonas Tholin.	1878 ²⁰ / ₃	2	18	500	—	Kyrko- och skolråd i d:o.	
Matilda Edéns slöjdskola.	Att lemna kostnadsfri undervisning i handarbete och slöjd åt fattiga barn i Ransåters s:n.	Fru Matilda Edén.	1874	22	—	5,446	—	Kommunalnämnden i Ransåter.	2)
Lidénska fonden.	Räntan användes till understöd åt fattiga barn i folkskolorna och under deras nattvårdsberedelse inom Eda s:n.	Kontraktsposten Nils Lidén.	1854 ⁸ / ₃	4	20	404	—	Kommunalnämnden i Eda.	
Lidénska skolhjelpsfonden.	Till hjelp åt fattiga skolbarn inom Köla s:n.	D:o o. h. hustru.	188.	—	—	416	—	Skolrådet i Köla.	3)
Skolboställefonden.	Donerad till »en skoleinrättning».	Bruksegaren Juel.	1801 ²⁹ / ₃	—	—	2,000	2,000	Skolrådet i Gunnarskog.	
Bergmanska fonden.	Till kläder åt fattiga skolbarn.	Handlanden Otto Bergman.	1876 ¹ / ₇	21	168	3,000	—	D:o i Sunne.	
Skarpeds skolrotefond.	Till premier åt fattiga skolbarn.	Sammanrott af medlemmar i skolroten.	1886	4	9	203	—	D:o d:o.	

d) Stiftelser för sjukvård, sjuk- och begravningskassor.

Hagfors mekaniska verkstads sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjelp.	Uddeholms aktiebolag.	1878	6	46	3,152	—	Förvaltningen vid Hagfors bruk.	
Rottneros fabrikers sjuk- och begravningshjelpskassa.	Sjukhjelp.	Verkmästaren och arbetarne vid fabrikena.	1883 ²⁸ / ₆	43	676	1,558	—	Sunne sparbank.	4)
Bäckhammars fabriksarbetares sjuk-kassa.	D:o.	Fabriksarbetarne.	1881 ¹ / ₄	18	72	648	—	Bäckhammars fabriksarbetare.	5)
Björneborgs bruksarbetares sjukhjelps-, begravnings- o. besparingsfond.	Sjuk- och begravningshjelp.	Bruksarbetarne.	1883 ¹⁰ / ₃	155	1,618	2,200	—	En styrelse af 6 personer.	
Munkfors arbetareförenings sjuk-kassa.	Sjukhjelp.	Brukspatronen R. Geijer.	1878 ¹⁰ / ₇	60	877	2,252	—	Styrelse af 9 personer.	6)
Edsvalla bruks sjuk- och begravningskassa.	D:o för Edsvalla bruks arbetare.	Brukets arbetare och Nors jernbruksaktiebolag.	1883 ¹ / ₆	55	1,806	7,161	—	Nors jernbruksaktiebolag.	7)
Töcksfors, Töcksmarks och Häns arbetares sjukhjelpskassa.	Sjuk- och begravningshjelp.	Arbetarne sjelfva.	1882 ²³ / ₉	9	204	1,514	—	Af delegarne vald styrelse.	
Logen Anders Fryxells sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	Logen Anders Fryxell.	1882 ²⁶ / ₁₂	5	39	2,280	612	En styrelse af 7 personer.	8)
Fru Emma Biesérts understödsfond.	Att lemna fattiga sjuka inom Töcksmarks s:n bidrag till läkarehjelp.	Brukspatron J. N. Biesért.	1889 ²⁸ / ₁₂	1	15	1,005	—	Kommunalnämnden i Töcksmark.	

e) Pensionsanstalter.

Lidénska pensionsfonden.	Att af räntan bereda pension till ursprungligen 4, nu 3 personer.	Kontraktsposten N. Lidén o. h. hustru.	1854 ⁸ / ₃	3	110	2,200	—	D:o i Köla.	
Löwenhielmska donationen.	Att för fattiga barn, födda inom Nors socken, bereda lifräntor.	Godseigaren Carl Löwenhielm.	1875 ¹⁵ / ₆	22	462	10,031	—	Pastor och kommunalnämndens ordförande i Nor.	
von Echstedska donationsfonden.	Att med den årliga räntan bereda fattiga inom Grums socken, under året födda flickor barn en lifränta.	Major J. von Echstet.	1876 ²⁸ / ₆	14	210	4,016	—	D:o d:o i Grums.	
Nordmarks—Klarelfvens och Filipstads norra bergslags jernvägars pensions- samt enke- och pupillkassa.	Att bereda pension åt jernvägarnes tjänstemän och betjente samt deras enkör och barn.	Jernvägarnes styrelse.	1883 nov.	3	380	72,095	—	Styrelse, fullmäktige och räkenskapsförare.	9

f) Andra stiftelser och inrättningar.

Liljesträleska donationen.	Att underhålla Liljesträleska familjegraven på Segerstads kyrkogård; öfverskottet af räntan utdelas för fattigvården inom Segerstad.	Fröken Karin M. Liljesträle.	1833 ¹⁶ / ₁₂	1	2	50	—	Kommunalnämnden i Segerstad.	
Anna Lovisa Berggrens stiftelse.	Till slöjdskola för flickor vid Saxån, till pauvres honteux inom Filipstads stad och Fernebo församling, till stipendier vid läroverket i Filipstad.	Enkefru A. L. Berggren, f. Vetterling.	1856 ¹¹ / ₁₂	—	350	7,500	—	Filipstads och Fernebo församlingars kyrkoråd.	
		Summa	—	674	10,906	230,025	7,612		

B. I Karlstads stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux o. dyl.

Wibeliska fonden.	Räntan får användas för allmänna fattigvården.	—	—	—	75	1,667	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Zanderska d:o.	D:o d:o.	—	—	—	67	1,500	—	D:o.	
Sundbergska d:o.	Att understödja fattigvårdens arbetsanstalt.	Professor P. Sundberg.	1853 ¹² / ₆	—	1,126	32,667	—	D:o.	
Lindqvistska d:o.	Räntan skall hvarje jul tilldelas i staden befintliga sjuka, sängliggande fruntimmer.	Jungfru Johanna Lindqvist.	1863 ²⁴ / ₁₁	3	25	550	—	D:o.	
Tinglöfska d:o.	Räntan skall hvarje jul tilldelas 10 gamla, fattiga och sjuka personer.	Enkefru Sara Kristina Tinglöf.	1861 ¹¹ / ₆	10	152	3,386	—	D:o.	
Kjellmanska d:o.	Räntan utdelas vid jul till 3 ogifta fruntimmer af pauvres honteux.	Mamsell Johanna Kjellman.	1866 ⁷ / ₇	3	96	2,125	—	D:o.	
Bergmanska d:o.	Räntan utdelas vid jul utan närmare föreskrift.	Handlanden C. Bergman.	1861 ³⁰ / ₆	9	67	1,500	—	D:o.	
Wetterstenska d:o.	Räntan utdelas vid jul till medellösa borgarenkor och deras barn.	Enkan Kristina Wettersten.	—	8	57	1,200	—	D:o.	
Maria Larsdotters julgåfvefond.	Räntan utdelas vid jul till 2 gamla och sjukliga tjennor.	Jungfru Maria Larsdotter.	1877 ²⁷ / ₆	2	24	500	—	D:o.	
Austrinska fonden.	Af räntan utdelas hvarje jul, påsk och trefaldighetsafton till 5 fattiga, 3 qvinnor och 2 män, 2 kronor till hvardera.	Enkefru A. M. Austrin.	1857 ¹³ / ₆	15	30	688	—	D:o.	

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.		6.		7.	8.	9.	10.
				Utdelning under år 1890	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.				
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.	
Larssonska fonden.	Räntan utdelas vid påsk till medellösa qvinnor inom staden.	Jungfru Lisa Larsson.	—	48	175	3,500	—	Fattigvårdsstyrelsen.			
Clarholmska d:o.	$\frac{2}{3}$ af räntan utdelas hvarje år vid julen till pauvres honteux.	Brukspatron M. C. Clarholm.	1842 $\frac{5}{3}$	9	93	5,706	—	D:o.			
Pauvres honteux-fonden.	Räntan utdelas årligen till pauvres honteux.	Bildad genom sammanskott.	—	19	208	4,188	—	Landshöfdingen och biskopen i Karlstad.			
<i>b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>											
Föreningsdagens stipendiifond.	Premier vid folkskolan.	Samanskott af kommunen och enskilde.	1864 $\frac{4}{11}$	—	61	2,170	—	Stadsfullmäktige.			
Grefve Pontus von Rosens gåfva.	Att utgöra bidrag för ordnande af en anstalt för vanvårdade barn, födda inom och tillhörande Vermlands län.	Grefvinnan Carolina v. Rosen.	1879 $\frac{15}{9}$	—	—	8,137	—	Landstingets ordförande.			
Vermländska barnvårdsföreningen.	Uppfostran af vanvårdade och ovårdade barn.	Landshöfding H. F. Oldevig, biskop C. A. Agardh m. fl.	1846 $\frac{17}{2}$	13	696	30,495	—	Särskild styrelse.			
<i>c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.</i>											
Wähnermanska stipendiifonden.	Stipendier för testators slägt, dels vid universitetet, dels vid skolan.	Kamrer P. Wähnerman.	1712 $\frac{16}{7}$	14	1,275	28,943	—	Domkapitlet i Karlstad.			
Romanska stipendiifonden.	Stipendier för afkomlingar efter testators fader.	Landtmäteridirektör Johan Gustaf Roman.	1764 $\frac{24}{7}$	2	99	2,117	—	D:o d:o.			
Norderska d:o.	Utdelas till läraren i musik och sång vid allmänna läroverket i Karlstad.	Professor Sv. Norder.	1834 $\frac{9}{7}$	1	200	4,174	—	D:o d:o.			
Boströmska d:o.	Stipendier vid allmänna läroverket i Karlstad.	Borgmästaren Boströms enka Hedvig Bræmsköld.	1734 $\frac{18}{4}$	2	50	1,264	—	D:o d:o.			
E. G. Geijers stipendiifond.	D:o d:o.	Styrelsen för en minnesvård öfver E. G. Geijer.	1855 $\frac{1}{5}$	1	90	1,936	—	D:o d:o.			
Aurénska stipendiifonden.	D:o d:o.	Komminister J. Aurén.	1846 $\frac{30}{7}$	3	180	3,512	—	D:o d:o.			
Hans Maj:tt Konung Karl XV:s stipendiifond.	D:o d:o.	Insamling genom rektor Fr. Wallin.	1860 $\frac{3}{5}$	1	25	593	—	D:o d:o.			
Matematiska premiefonden.	Premier vid d:o.	D:o genom lektor J. G. M. von Gegerfelt.	1860 $\frac{23}{5}$	1	50	1,679	—	D:o d:o.			
L. F. Mellqvists stipendiifond.	Stipendier vid d:o.	Kyrkoherden L. F. Mellqvist.	1863 $\frac{28}{1}$	6	60	1,046	—	D:o d:o.			
Renströmska stipendiifonden.	D:o d:o.	Grosshandlanden L. Renström.	1867 $\frac{27}{5}$	4	760	15,844	—	D:o d:o.			
Sällskaps-stipendiifonden.	D:o d:o.	Samanskott af ett sällskap i Karlstad.	1869 $\frac{8}{7}$	1	10	255	—	D:o d:o.			
K. P. Bergmans stipendiifond.	D:o d:o.	Handlanden K. P. Bergman.	1861 $\frac{30}{6}$	1	100	2,000	—	D:o d:o.		10)	
B. A. Geijers d:o.	D:o d:o.	Brukspatron B. A. Geijer.	1873 $\frac{23}{12}$	1	105	3,122	—	D:o d:o.			
J. von Echstedts d:o.	Stipendier åt teologie eller filosofie studerande vid universitetet.	Major J. von Echstedt.	1875 $\frac{23}{4}$	2	400	9,078	—	D:o d:o.			
S. D. Mellqvists d:o.	Stipendier vid skolan och universitetet.	Vice pastor S. D. Mellqvist.	1852 $\frac{21}{4}$	—	—	43,500	—	D:o d:o.		11)	
C. O. Löwenhielms d:o.	Stipendier vid allmänna läroverket i Karlstad, med företrädesrätt för adliga ätten Löwenhielm.	Godsegare C. O. Löwenhielm.	1875 $\frac{19}{6}$	2	300	5,281	—	D:o d:o.			
A. F. Bergmans d:o.	Stipendier vid allmänna läroverket i Karlstad.	Handlanden A. F. Bergman.	1875 $\frac{28}{4}$	2	70	2,053	—	D:o d:o.			
Jolénska stipendiifonden.	Understöd åt fattiga studerande.	Rektor A. F. Wessman.	1870 $\frac{29}{11}$	2	477	6,600	—	Karlstads allmänna läroverkskollegium.			
Byströmska stipendiifonden.	D:o d:o.	Civilingeniör C. Byström.	1871 $\frac{13}{9}$	3	480	12,168	—	D:o.			
Domkapitlets premiefond.	Bokpremier.	Biskop C. H. Rundgren.	1875 $\frac{11}{9}$	1	13	505	—	D:o.			
Danielson-Löwenhielmska stipendiifonden.	Understöd åt studerande, som äro läraresöner.	Godsegare D. Danielson.	1876 $\frac{1}{6}$	1	18	500	—	D:o.			
H. K. H. Kronprinsen, Hertigen af Vermland, Oscar Gustaf Adolfs stipendiifond.	Understöd åt fattiga abituri.	H. M. Konungen.	1877 $\frac{21}{1}$	1	140	4,780	—	D:o.			

Gymnastikpremiefond.	Uppmuntran till skicklighet i gymnastik och målskjutning.	Vermlands förening för vapenöfning.	1879 ²² / ₂	6	60	1,649	—	Karlstads allmänna läroverkskollegium.
Kjellmanska stipendiifonden.	Understöd åt fattiga studerande, som äro födda i Filipstad.	Regementsläkare Aug. Kjellman.	1882 ⁴ / ₁₁	1	40	1,160	—	D:o.
Sundinska d.o.	Understöd åt fattiga studerande.	Bruksegare August Sundin.	1882 ²⁰ / ₅	1	105	3,251	—	D:o.
Lidbackska stipendiikassan.	Stipendier vid läroverket i Karlstad och understöd åt 5 fattiga enkör.	Rådman Paul Lidback.	1786 ⁸ / ₃	9	133	14,543	—	Domkapitlet och magistraten i Karlstad.
Fil. doktor Sven Hardins premiefond.	Belöning för skicklighet i naturalhistoria.	Delegerade för anskaffande af en minnesvård å doktor Hardins graf.	1886 ² / ₆	1	10	314	—	D:o d.o.
C. H. Collvins donationsfond.	Understöd åt fattiga studerande.	Possessionaten C. H. Collvin.	1888 ¹¹ / ₆	1	50	5,140	—	D:o d.o.
Mellqvistska stipendiifonden för undervisning i slöjd.	Befrämjande af slöjdsicklighet.	Komminister S. D. Mellqvist.	1877 ¹² / ₃	2	500	10,000	—	Stadsfullmäktige.
Mellqvistska stipendiifonden för goda framsteg i studier.	Stipendier för studerande vid praktiska eller s. k. lärda skolor, vetenskapliga eller artistiska akademier.	D:o.	1874 ¹⁹ / ₂	4	500	10,000	—	D:o.
Norderska stipendiifonden.	Stipendium åt yngling, som studerar vid bergs- eller teknisk skola.	Maria Tingberg, född Salmödin.	1839 ¹⁶ / ₄	1	75	1,569	—	Vermlands läns hushållnings-sällskap.
Berggrenska d.o.	Att med fondens afkastning understödja en medellös yngling, som studerar vid landbruksinstitut, teknisk eller annan praktisk tillämpningsskola.	Bruksegaren M. Th. Berggren.	1870 ²⁴ / ₁₁	1	56	1,117	—	D:o.

d) Stiftelser för sjukvård, sjuk- och begravningskassor.

Sundströmska fonden.	Räntan utdelas nyårsafton till 3 obotligt sjuka handlande, enkör efter handlande, eller ock till 3 obotligt sjuka af hvilken klass fattiga som helst.	Handlanden C. G. Sundström.	1869 ³ / ₈	3	139	2,995	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Mellqvistska d.o.	Räntan användes endast för sjukas vård vid brunns- och badinrättning.	Pastor L. F. Mellqvist.	1835 ¹⁵ / ₈	14	50	1,304	—	D:o.

e) Pensionsanstalter.

J. von Echstedts understödsfond.	Pensioner åt enkör efter prester inom Karlstads stift.	Major J. von Echstedt.	1875 ²³ / ₄	8	600	13,300	—	Domkapitlet i Karlstad.
Enkehjelpsfonden.	Pensioner åt delegares enkör och barn.	Karlstads stifts prestmöte. Kungl. resolution.	1685 ¹³ / ₈ 1877 ²⁶ / ₁₀	55	4,296	31,554	—	D:o d.o. ¹²⁾
Treprocentsfonden.	Pensioner åt prestenkör inom Karlstads stift.	D:o.	1877 ²⁶ / ₁₀	55	168	3,534	—	D:o d.o. ¹³⁾
Presterskapets understödsfond.	Understöd åt nödlidande prester och hjälp vid aflöning åt vikarier.	D:o.	1881 ²⁹ / ₈	1	300	14,115	—	D:o d.o.

f) Andra stiftelser och inrättningar.

Bibelfonden.	Bibelspridning inom Karlstads stift.	D:o.	1869 ²⁶ / ₈	—	1,152	27,299	—	D:o d.o. ¹⁴⁾
Biskopsfonden.	Understöd åt nyvigde prestmän.	Biskop C. H. Rundgren.	1879 ¹ / ₂	4	109	2,249	—	D:o d.o.
Ahlmarkska donationen (mangelfonden).	Att betäcka förlusten på sådant arbete, som verkställes vid arbetsinrättningen.	Grosshandlaren O. F. Ahlmark.	1869 ¹ / ₇	—	1,415	3,925	—	Fattigvårdsstyrelsen. ¹⁵⁾
Gratifikationsfonden.	Räntan användes till gratifikationer åt ömma mödrar af den fattigare klassen, om hvilka man vet, att de med ömhet omhulda sina barn.	D:o.	1863 ¹⁰ / ₁₀	3	50	4,515	—	D:o.
Summa			—	361	17,662	404,462	—	

C. I Kristinehamns stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux o. dyl.

Handelsföreningens understödsfond.	Räntan utdelas årligen vid jul till behöfvande personer inom sambället af handelsklassen.	Medlemmar af Handelsföreningen.	1870 ¹⁷ / ₂	4	42	1,006	—	Kyrkorådet i Kristinehamn.
Knidstedtska donationen.	Af räntan utdelas årligt understöd till fattiga enkör inom staden.	Enkefru Greta Lisa Knidstedt.	1821 ¹³ / ₁₁	5	45	750	—	D:o d.o.
Stedska donationsfonden.	Räntan utdelas den 6 febr. till de mest fattiga i Kristinehamns och Varnums församlingar.	Fru Maria Stedt.	1798 ²⁰ / ₂	2	7	113	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Marie Charlotte Nordenfeldts understödsfond.	Att lemna understöd åt behöfvande i Kristinehamn, som icke hafva understöd af fattigvården.	Stiftsfröken M. Ch. Nordenfeldt.	1867 ⁷ / ₆ o. 1881 ¹⁰ / ₃	—	—	27,507	—	Borgmästare och pastor samt fattigvårdsstyrelsens ordförande. ¹⁶⁾

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärknin- gar.
				till nedan- stående antal personer.	af nedan- stående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastig- heter. Kronor.		
<i>b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>									
Doktor C. E. Bergs minne.	Beklädnad vid jul af behöfvande minderårige, värlartade barn.	Bildats genom sammanskott.	1879 1/12	6	56	1,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Fader- och moderlösa barns kassa.	Ett framtida barnhem för fattiga fader- och moderlösa barn inom Kristinehamns och Varnums församlingar.	Obekant.	1762 23/5	—	—	9,372	—	Församlingarnes kyrkoråd.	
<i>c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Fröken Matilda Aspelins donationsfond.	För ökande af undervisningsmaterieleet i naturlära vid Kristinehamns elementarläroverk för flickor.	C. L. Aspelin.	1882 14/11	—	—	239	—	Styrelsen för läroverket.	
Kristinehamns sparbanks stipendiifond.	Att understödja lärjungar vid d.o.	Stadens sparbank.	1885 6/6	2	75	1,500	—	D.o.	
Nordenfeldtska stipendiet.	Att understödja studerande vid Kristinehamns lägre allmänna läroverk, som läsa klassiska språk.	Sophie Nordenfeldt, f. Wærn.	1872 12/6	3	165	4,724	—	Läroverkskollegiet.	
Konung Oscars och drottning Sophias silfverbröllopsstipendium.	Att understödja deraf förtjente studerande vid elementarläroverket.	Stadsfullmäktige.	1883 18/10	2	60	1,145	—	D.o.	
<i>d) Stiftelser för sjukvård, sjuk- och begravningskassor.</i>									
Bergii donationsfond.	Årliga räntan användes till medikamenter åt stadens fattiga.	Apotekaren Pehr Bergius.	1809 24/5	6	18	300	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Kristinehamns mekaniska verkstads arbetspersonals sjuk- och begravningskassa.	Understöd vid sjukdoms- och dödsfall.	Verkstadsaktiebolaget.	1876	89	3,645	12,475	—	Aktiebolaget.	17)
Kristinehamns arbetareförenings sjuk- o. begravningshjälpkassa.	D:o d.o.	Kristinehamns arbetareförening.	1870 28/1	50	667	2,008	—	Arbetareföreningens styrelse.	18)
<i>e) Pensionsanstalter.</i>									
Östra Vermlands jernvägs kapitalförsäkringskassa.	Kapitalbildning åt afgående tjenstemän och betjente vid Östra Vermlands jernväg eller deras enkor och minderårige barn.	Jernvägsaktiebolaget.	1883 7/11	—	—	42,393	—	Aktiebolagets styrelse.	19)
Marie Charlotte Nordenfeldts pensionsfond.	Att lemna årliga pensioner åt 2 behöfvande, ogifta fruntimmer af stiftarinnans släktingar eller andra i Kristinehamn bosatta.	Stiftsfröken M. C. Nordenfeldt.	1867 7/6 o. 1881 10/3	—	—	8,000	—	Borgmästare och pastor samt fattigvårdsstyrelsens ordförande.	16)
Sjömanhusfonden.	Understöd åt i Kristinehamu bosatta, fattiga skeppare och sjömän eller deras enkor och barn.	Sammanskott af sjöfarande.	1871 10/1	4	84	1,400	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
<i>f) Andra stiftelser och inrättningar.</i>									
Nilssonska donationsfonden.	Att understödja fattiga barn och fattiga sjuka, stadens arbetsinrättning och folkskolor.	Vågmästaren Olof Nilsson.	1849 23/3	—	3,010	84,620	24,000	Af kommunen utsedd styrelse.	20)
		Summa	—	173	7,874	198,532	24,000		
D. I Filipstads stad.									
<i>a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux o. dyl.</i>									
Mitanders donation.	Understöd till fattiga arbetare och deras enkor.	Bruksägaren Nils Mitander.	—	18	90	1,500	—	Stadsfullmäktige i Filipstad.	
Anders Hinderssons fond.	Understöd åt stadens fattiga.	Jordbrukaren A. Hindersson.	1876 6/6	24	90	1,500	—	D:o d.o.	

C. O. Nysells fond.	Understöd till 25 arbetskarlars enkor i Filipstad.	Handlanden C. O. Nysell.	1878 ²⁶ / ₁	25	450	10,000	—	Stadsfullmäktige i Filipstad.
Filipstads fruntimmersfören.	Understöd åt behöfvande fruntimmer.	Kan ej uppgifvas.	—	19	520	17,426	—	En vald styrelse.
Sundqvistska fattigvårds- och arbetsanstalten.	Att bereda arbete och underhåll åt fattiga inom staden.	A. L. Sundqvist och h. h. Katrina Sundqvist.	1874 ¹⁸ / ₇	—	—	69,000	—	Fattigvårdsstyrelsen, kyrkoherden och borgmästaren.

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Filipstads barnvårds- och arbetsinrättning.	Undervisning i slöjd för omkring 50 flickor från folkskolan.	Enskildes donationer.	—	—	—	40,426	—	En styrelse, utsedd af stadsfullmäktige.
Fagerbergiska stiftelsen.	TVä stipendier vid stadens folkskola.	Handlanden Karl Johan Fagerberg.	1866 ²⁵ / ₁	2	70	2,000	—	Filipstads skolråd.
Vennerstenska donationen.	Att uppfostra 4, de mest fattiga torparebarn å stadens grund.	Rådman M. Vennersten o. h. hustru, f. Samselius.	1791 ⁵ / ₉	4	20	490	—	Filipstads och Fernebo kyrkoråd.

c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.

Nils Mitanders stipendiefond.	Stipendiefonder.	Bruksegaren Nils Mitander o. h. h., f. Sundberg.	1839 ¹⁵ / ₇	2	65	1,250	—	D:o d:o.
4-de oktoberstipendiet eller den s. k. skolunderstödsfonden.	Ett stipendium vid elementarskolan eller till kläder åt fattiga barn i folkskolan.	Obekant.	1876 ⁴ / ₁₀	1	40	1,000	—	Filipstads skolråd.
Hermelinska stiftelsen.	Stipendier till tre fattiga och till studier skicklige piltar vid Filipstads skola.	Statssekreteraren Olof Hermelin.	1707 ¹⁵ / ₆	3	53	970	—	Filipstads och Fernebo kyrkoråd.
Karl Fagerbergs premiefond.	Stipendier åt tvenne ynglingar vid Filipstads skola.	Handelsbokhållaren K. J. Fagerberg.	1866 ²⁸ / ₁	2	74	2,000	—	Filipstads läroverkskollegium.
A. L. Sundqvists stipendiefond.	Stipendier åt lärjungar vid Filipstads elementarskola.	Bruksegaren A. L. Sundqvist.	1879 ¹³ / ₃	5	75	1,500	—	D:o d:o.
Kjellmanska fonden.	Stipendium åt en i Filipstad född, flitig och sedlig yngling, som begagnar läroverkets undervisning.	Regementsläkaren Aug. Kjellman.	1882 ⁴ / ₁₁	1	50	1,000	—	D:o d:o.
Tjuguförsta januarifonden.	Att af årliga räntan tilldela flitiga lärjungar i Filipstads elementarskola för flickor premier.	Tillskott af stadens invånare.	1889	—	25	500	—	Skolans styrelse.

d) Stiftelser för sjukvård, sjuk- och begravningskassor.

Filipstads handtverksidkares sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	Flere handverkare.	1876 ¹ / ₈	6	101	2,400	—	En styrelse af 3 ledamöter.
--	-----------------------------	--------------------	----------------------------------	---	-----	-------	---	-----------------------------

e) Pensionsanstalter.

Sundqvistska fonden.	Understöd till 2 enkor af handels- och 2 af handtverksklassen.	Bruksegaren A. L. Sundqvist.	1863 ¹³ / ₁₁	4	75	1,632	—	En styrelse af 4 personer.
Filipstads handtverksidkares pensions- och understöds-kassa.	Pensioner åt fattiga handverkare och deras enkor.	Flere handtverksidkare i Filipstad.	1866 ²⁰ / ₁₀	9	210	12,042	—	En styrelse af 5 personer.
Vermlands och Dals brukbetjenings enke- och pupill-kassa.	Att utdela pensioner till enkor efter afidne delegare, samt lemna tillfälligt understöd till de delegare, som kommit deraf i behof.	Bergmästaren Frans v. Scheele.	1826	29	1,785	53,929	—	En styrelse.

f) Andra stiftelser och inrättningar.

Belöningsanstalten för tjenstehjon inom Filipstads stad och bergslag.	Att utdela belöningar för långvarig och trogen tjenst, i förening med ett sedligt och godt uppförande.	Provinsialläkaren doktor P. G. V. Pallin.	1868	53	681	20,744	—	D:o.
Summa			—	207	4,474	241,309	—	

Anmärkingar.

¹) Frälseräntan af $\frac{1}{2}$ mantal Prestbol. — ²) Af fondens medel har utgått aflöning till en lärarinna, som undervisat 22 barn i handarbeten. — ³) Fonden bildad genom det kapital, som tillfallit Köla församling i följd af dödsfall af en af pensionärerna i Lidénska pensionsfonden. — ⁴) Influtna medel under år 1890 utgjorde 1,421 61 kr., hvaraf enligt stadgarne 646 47 kr. återbetalts till delegare. — ⁵) Influtna delegareafgifter uppgingo år 1890 till 119 50 kr. — ⁶) D:o 1,194 kr. — ⁷) D:o 1,053 60 kr. — ⁸) D:o 26 kr. — ⁹) D:o 2,963 48 kr. Jernvägarnes bidrag samm år 2,888 90 kr. — ¹⁰) Utgår för närvarande såsom lifränta. — ¹¹) Någon utdelning har ännu ej egt rum. — ¹²) Delegare äro prestmän och några få elementarlärare inom Karlstads stift, hvilka i årsafgift erlagga $\frac{1}{2}$ % af lönen; år 1890 tillsammans 1,712 08 kr. Stiftelsearkunder: kungl. brevet d. 13 aug. 1685 och kungl. resolutionerna d. 20 febr. 1798,

d. 13 dec. 1855 och d. 26 oktober 1877. — ¹³) Utgör bidrag till enkehjulsutdelningen. Stiftelsearkund: kungl. resolutionen d. 26 oktober 1877. — ¹⁴) Under år 1890 äro utdelade 1,152 nya testamenten. — ¹⁵) I behållningen vid 1890 års slut är upptaget värdet af 6 mekaniska manglar med 1,825 kr. — ¹⁶) M. C. Nordenfeldt afled d. 11 dec. 1889 och hennes förordnanden i testamente hafva vunnit laga kraft först under år 1891. — ¹⁷) Totalbeloppet af år 1890 influtna delegareafgifter 2,066 48 kr., räntor 789 76 kr. — ¹⁸) D:o 429 75 kr. Bristen betäckes ur arbetareföreningens allmänna kassa. — ¹⁹) Totalbeloppet af år 1890 influtna delegareafgifter 1,874 09 kr. — ²⁰) Af utdelningen år 1890 äro till fattigvårdsstyrelsen öfverlemnade 1,710 kr. och till skolstyrelsen 1,300 kr. — ²¹) Behållningen angifven för år 1885.

